

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

T.C

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL
YARDIM POLİTİKALARI KAPSAMINDA YEREL
YÖNETİMLERİN ROLÜ: ANTALYA KEPEZ BELEDİYESİ
ÖRNEĞİ**

Semih TÜRKMEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Gökhan KALAĞAN

BURDUR-2023

T.C
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL
YARDIM POLİTİKALARI KAPSAMINDA YEREL
YÖNETİMLERİN ROLÜ: ANTALYA KEPEZ BELEDİYESİ
ÖRNEĞİ**

Semih TÜRKMEN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Gökhan KALAĞAN

Üye: Prof. Dr. Mustafa LAMBA
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Mücahit AVCI

BURDUR-2023

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “*Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardım Politikaları Kapsamında Yerel Yönetimlerin Rolü: Antalya Kepez Belediyesi Örneği*” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihlal etmediğimi, tezimin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Adı Soyadı: Semih TÜRKMEN

Tarih ve İmza

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans Eğitimim boyunca, ilk günden son güne kadar bana destek olan, bakış açımı değiştiren, bilgi, deneyim ve tecrübeleriyle bana yardımcı olan ve gerek akademik gerekse hayat tecrübesiyle beni bu sürece hazırlayan çok kıymetli sevgili hocam Doç. Dr. Gökhan Kalağan'a sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca bana bu zorlu süreçte her zaman destek olan, bana güvenen ve inanan, arkamda desteklerini her zaman hissettiğim sevgili Aileme'e ve Zülfiye Koçak'a sabırlarından ve desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Burdur, 2023

(Türkmen, Semih, “Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardım Politikaları Kapsamında Yerel Yönetimlerin Rolü: Antalya Kepez Belediyesi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2023)

ÖZET

Yoksulluk günümüzde gelişmiş veya gelişmekte olan tüm ülkelerin karşılaştığı en önemli sorunların başında gelmektedir. En genel anlamıyla temel ihtiyaçlardan olan gıda, barınma ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanamaması anlamına gelmektedir. Ancak yoksulluk konusu bu tanımın dışında daha karmaşık bir anlam ifade etmektedir. Kavramın bu çok boyutlu yapısı onunla mücadelenin de aynı şekilde olmasını gerektirmektedir. Bu çerçevede birçok ülke, yoksullukla mücadelede, merkezi yönetimlerin yanında yerel yönetimlere de daha fazla sorumluluk vermeye başlamıştır. Nitekim Türkiye’de 1980’li yıllardan itibaren yoksulluk artış göstermiş, yeni yoksulluk türleri ortaya çıkmıştır ve toplumun gelir dağılım yapısı ciddi boyutlarda bozulmuştur. Ayrıca merkezi hükümetin yoksullukla mücadelede, yoksulların taleplerini karşılamada tek başına yeterli olmayacağı anlaşılmıştır. 2000’li yıllardan sonra gerçekleştirilen yasal reformlar ile merkezi hükümetin yanında yerel yönetimlere de önemli görev ve yetkiler verilmiştir. Bu bağlamda yerel yönetimler özel de ise belediyeler, yoksul halka daha yakın olmaları, yoksul kişileri daha kolay tespit edebilmeleri ve ihtiyaç sahiplerine daha kısa sürede ulaştırabilmeleri gibi avantajlara sahip olduklarından dolayı yoksullukla mücadelede öne çıkmaktadır.

Bu kapsamda çalışmanın amacı yoksulluk kavramını teorik olarak inceledikten sonra Türkiye’de yoksulluk sorununun genel görünümünü ve yoksullukla mücadelede uygulanan politikaların hangi düzeyde olduğu tespit etmektir. Ardından yerel yönetimlerin özellikle de belediyelerin uyguladığı sosyal yardımların, yoksulluğu azaltmakta ne ölçüde faydalı olduğu ortaya koymaktır. Bu nedenle Antalya Kepez Belediyesi, Antalya’nın diğer bölgelerine kıyasla sosyo-ekonomik anlamda daha az gelire sahip kişilerin yaşadığı bir yer olduğu için örnek belediye olarak seçilmiş ve yoksullukla mücadeledeki görev ve sorumlulukları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Kepez Belediyesinde sosyal yardımlardan sorumlu olan personele yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır. Böylelikle yoksullukla mücadelede hangi tür sosyal yardımların ve hizmetlerin yapıldığı, en çok yapılan yardım türleri, yoksullukla mücadelede

karşılaşılan sorunlar, yoksullukla mücadele konusunda personelin bilgi ve bilinç düzeyi analiz edilmeye çalışılmıştır. Son olarak da 6 Şubat 2023’de yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremin, Kepez Belediyesini nasıl etkilediği incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Yoksulluk, Yoksullukla Mücadele, Yerel Yönetimler, Sosyal Yardımlar*

(Türkmen, Semih, “The Role of Local Government in the Social Aid Policies in the fight against Poverty in Turkey: Antalya Kepez Municipality example”, Master Thesis, Burdur, 2023)

ABSTRACT

Poverty is at the top of the most important problems facing all countries, whether they are developed or developing today. It means that food, shelter and health needs are not met, which are mainly basic needs. However, the issue of poverty means more complex than this definition. This multi-dimensional structure of the concept requires that the struggle with it be the same. In this context, many countries have begun to give more responsibilities to local governments, as well as central governments, in the fight against poverty. As a matter of fact, poverty has risen since 1980, new types of poverty have emerged, and the society's income distribution structure has deteriorated significantly. In addition, it has been understood that the central government alone will not be sufficient in the fight against poverty and meeting the demands of the poor. With the legal reforms carried out after the 2000s, important duties and powers have been given to local governments besides the central government. In this context, local governments are especially prominent in the fight against poverty because they are closer to the poor people, easier to identify the poor, and have the advantages of delivering them to the needy in less time.

In this context, the aim of the study is to determine the general view of the poverty problem in Turkey and the level of the policies implemented in the fight against poverty after examining the concept of poverty theoretically. It is then to show how the social benefits of local governments, especially municipalities, are beneficial to reducing poverty. For this reason, Antalya Kepez Municipality has been selected as a model municipality because it is a place where people with less income in socio-economic terms compared to other regions of Antalya and its duties and responsibilities in the fight against poverty have been examined in detail. Semi-structured interviews were applied to the personnel responsible for social assistance in Kepez Municipality. In this way, what kinds of social assistance and services are provided in the fight against poverty, the types of assistance most often provided, problems encountered in the fight against poverty, the level of knowledge and consciousness of the personnel in the fight

against poverty were tried to be analyzed. Finally, how the Kahramanmaraş-based earthquake, which took place on 6 February 2023, affected Kepez Municipality was examined.

Key words: Poverty, Fight Against Poverty, Local Administrations, Social Assistance

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK VE YOKSULLUKLA MÜCADELE

1.1 Yoksulluk Kavramı	4
1.2 Yoksulluk Türleri	6
1.2.1 Mutlak Yoksulluk	6
1.2.2 Görelî Yoksulluk.....	8
1.2.3 İnsani Yoksulluk	9
1.2.4 Objektif-Sübjektif Yoksulluk	9
1.2.5 Kırsal-Kentsel Yoksulluk	11
1.3 Yoksulluğun Nedenleri.....	12
1.3.1 Sosyal ve Demografik Nedenler	13
1.3.1.1 Göç	13
1.3.1.2 Eğitim Durumu	14
1.3.1.3 Hanehalkı Özellikleri	15
1.3.1.4 Ayrımcılık	16
1.3.1.5 Hızlı Nüfus Artışı.....	17
1.3.1.6 Yerleşim Yeri	18
1.3.2 Siyasal Nedenler	19
1.3.3 Ekonomik Nedenler	20
1.3.3.1 Büyüme ve Gelir Dağılımı	20
1.3.3.2 Ekonomik Krizler.....	21

1.4 Yoksullukla Mücadele Yaklaşımları	22
1.4.1 Dolaylı Mücadele Yaklaşımı	24
1.4.2. Doğrudan Mücadele Yaklaşımı	24

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE YOKSULLUK VE YOKSULLUKLA MÜCADELEDE YEREL YÖNETİMLER

2.1 Türkiye’de Yoksulluk Sorunu	27
2.1.1 Türkiye’de Yoksulluk Sorununun Genel Görünümü.....	27
2.1.1.1 Gelir Dağılım Yapısına Göre Yoksulluk	32
2.1.1.2 Hanehalkı Yapısına Göre Yoksulluk	36
2.1.1.3 Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk	37
2.1.2 Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Tarihi Gelişimi	38
2.1.3 Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikaları.....	40
2.2 Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Yerel Yönetimler	41
2.2.1 Yoksullukla Mücadele Yerel Yönetimlerin Önemi	41
2.2.2 Yerel Yönetim Kavramı.....	42
2.2.3 Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadele Nedenleri	43
2.2.3.1 Yoksullukların Demokratik Katılım Bilincinin Artırılması.....	44
2.2.3.2 Bazı Kamu Hizmetlerinin Daha Kolay ve Hızlı Sunulması.....	46
2.2.3.3 Merkezi Yönetimden Kaynaklanan Eksikliklerin Giderilmesi	46
2.2.3.4 Yoksullukla İlgili Bilgi ve Bilinç Düzeyinin Artırılması.....	47
2.2.4 Türkiye’de Yerel Yönetimler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar ve Yoksullukla Mücadele Politikaları	47
2.2.3.1 Yoksullukla Mücadelede İl Özel İdaresi.....	49
2.2.3.1 Yoksullukla Mücadelede Belediyeler	50
2.2.3.1 Yoksullukla Mücadelede Köyler.....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE ANTALYA KEPEZ BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

3.1 Antalya Kepez Belediyesi Tarihçesi ve Özellikleri.....	53
3.2 Kepez Belediyesi Vizyon ve Misyonu	53
3.3 Kepez Belediyesi Yoksullukla Mücadele Kapsamında Stratejik Amaç ve Hedefleri, Temel Politikalar ve Öncelikleri	54

3.4. Kepez Belediyesi'nin Sosyal Yardım Faaliyetleri	59
3.5 Araştırmanın Amacı	61
3.6 Araştırmanın Yöntemi	62
3.7 Çalışmanın Metodolojisi	62
3.8 Araştırmanın Örneklemi	62
3.9 Araştırmanın Kapsam ve Sınırlıkları	63
3.10 Araştırmanın Bulguları	63
3.10.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri	63
3.10.2 Antalya Kepez Belediyesinin Yoksullukla Mücadele Kapsamında Görev Alan Birimleri	64
3.10.3 Antalya Kepez Belediyesinin Yoksullukla Mücadelede Gerçekleştirdiği Sosyal Yardımlar ve Hizmetler	64
3.10.4 Antalya Kepez Belediyesinin Yoksullukla Mücadele Kapsamında Aktif Olarak Devam Eden Bir Projesi Veya Gelecekte Yapılacak Bir Proje Planlaması Mevcut mudur?	70
3.10.5 Antalya Kepez Belediyesi Sınırları İçerisinde Yaşayan Yoksunların Genel Profilleri ve Yaşadıkları Bölgeler	72
3.10.6 Antalya Kepez Belediyesinin Yoksullukla Mücadele Kapsamında Karşılaştığı Sorunlar	74
3.10.7 Antalya Kepez Belediyesi Personelinin Yoksullukla Mücadele Kapsamında Bilgi ve Bilinç Düzeyi	76
3.10.8 Kahramanmaraş Merkezli Yaşanan Deprem'in Antalya Kepez Belediyesi Üzerindeki Etkileri	82
SONUÇ	85
KAYNAKÇA	90
ÖZGEÇMİŞ	97

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB	: Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
DB	: Dünya Bankası
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
KEDAP	: Kullanılmış Eşyaların Dönüşümünü Aktifleştirme Projesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYGM	: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TL	: Türk Lirası
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı
VB	: Ve benzeri

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 1: Türkiye’de 1987-1994 Yılları Arasında Kişi Başı Yoksulluk Sınırı (TL) (Recep Dumanlı’nın; “Yoksulluk ve Türkiye’deki Boyutları” Adlı Uzmanlık Tezinden Derlenmiştir.)	29
Tablo 2: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Hesaplanan Görelî Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı Ve Yoksulluk Açığı (2011-2021).....	31
Tablo 3: Yıllık Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirinin Dağılımı (%)Yüzdelik Dilimler Halinde (2012-2021).....	32
Tablo 4: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Gelir Dağılımı Göstergeleri (2011-2021)	33
Tablo 5: Hanehalkı Tipine Göre Türkiye’de Yoksulluk Oranları.....	36
Tablo 6: Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Oranları (Hanehalkı Kullanılabilir Fert Medyan Geliri % 50’ sine göre).....	37
Tablo 7: Kepez Belediyesi 2020-2024 Sosyal Belediyecilik Stratejik Amaç ve Hedefleri.....	55
Tablo 8: Kepez Belediyesi Dezavantajlı Gruplara Yönelik Destek Projeleri Performans Hedefleri.....	56
Tablo 9: Kepez Belediyesi Sosyal Yardım Faaliyetlerine İlişkin Performans Grafiği (2020, 2021 Faaliyet Raporlarından Düzenlenmiştir).....	57
Tablo 10: Kepez Belediyesi İstihdamın Artırılmasına Yönelik	58
Tablo 11: Kepez belediyesinin 2021 yılında muhtaç ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara yönelik yapmış olduğu sosyal yardım faaliyetleri.....	59
Tablo 12: Kepez Kariyer İş Geliştirme Merkezinin Faaliyetleri (2019, 2020b ve 2021 Yılları Faaliyet Raporlarından Düzenlenmiştir).....	60

ŞEKİLLER DİZİNİ

- Şekil 1:** OECD Ülkeleri ve Türkiye Arasında Karşılaştırmalı Gini Katsayısı (Veriler Türkiye İçin 2018, Diğer Ülkeler İçin 2021 Yılı ve En Yakın Yıl Baz Alınarak Oluşturulmuştur).....34
- Şekil 2:** Diğer OECD Ülkeleri ve Türkiye Arasında P80/P20 Oranı (Veriler Türkiye İçin 2018, Diğer Ülkeler İçin 2021 Yılı Veya En Yakın Yıl Baz Alınarak Oluşturulmuştur).....35

GİRİŞ

Ekonomik anlamda gelir yetersizliği ve sosyal anlamda toplumsal etkinliklere katılım fırsatlarının azalması anlamına gelen yoksulluk, geçmişten günümüze kadar varlığını sürdürse de, yoksulluğun sorun olarak kendini göstermeye başlaması sanayi devrimi sonrası dönemdir. En genel tanımayla, birey veya bireylerin ellerinde bulunan gelir ile yiyecek, barınma, giyim ve sağlık gibi temel ihtiyaçları karşılayamaması durumunu ifade etmektedir. Ancak yoksulluk kavramı, bu basit tanımın dışında ülkelerin gelişmişlik seviyelerine, ekonomisine, teknolojisine, kültürüne, geleneklerine vb. birçok sebebe göre değişebilmektedir. Yani yoksulluk kavramının genel geçer tek bir tanımı yoktur.

Türkiye’de yoksulluğun farklı görünüşleri özellikle 1950’li yıllardan sonra belirginleşmeye başlamıştır. 1950’li yıllarda sanayileşme anlamında olumlu gelişmelerin yaşanması ve tarımda makineleşmenin artmasıyla beraber tarım sektöründe önemli değişimler meydana gelmiştir. Böylelikle, özellikle İstanbul ve Ankara gibi kentlere kırsal alanlardan yoğun göçler yaşanmıştır. Bu yoğun göç hareketleri beraberinde yoksulluk, gecekondulaşma, çarpık kentleşme, altyapı gibi yeni problemlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ancak bu dönemde yoksullukla mücadelede, sosyal devletin varlığının pek hissedildiği söylenemez. Yoksulluk geleneksel kurumlar ve hayırseverlik anlayışıyla giderilmeye çalışılmış ve toplum tarafından da çok fazla hissedilmemiştir. Türkiye’de yoksulluk sorununun önemli bir sorun haline gelmeye başlaması ve toplum tarafından daha çok hissedilmesi 1980’den sonra olmuştur. 24 Ocak 1980 kararlarıyla ekonomide yaşanan yapısal dönüşüm ile ithal-ikameci politikaların terk edilerek, neo-liberal politikaların benimsenmesi, yoksulluğun görünür hale gelmesindeki en önemli nedendir. Dönemin ekonomi politikaları başlangıçta olumlu gelişmeler sağlasa da zamanla milli gelirde azalış ve 1990 yılların sonlarına kadar kısa kısa aralıklarla yaşanan krizler ile Türkiye’de yoksulluk sorunu büyük bir artış göstermiştir. Gelir dağılım yapısı bozulmuş ve toplumda zengin-yoksul kesimler arası makas iyice açılmıştır. Türkiye tarihinde savaş dönemleri hariç daha önce görülmemiş düzeyde farklı yoksulluk türleri ve yeni yoksul tipleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Yoksullarda yaşanan bu niceliksel ve niteliksel değişimlerinin yanı sıra sosyal güvenlik sisteminde yaşanan sıkıntılar da eklenince, yoksulların sosyal yardımlara başvurularını da artırmıştır. Zamanla yaşanan bu

yoksulluk karşısında merkezi hükümet tek başına yeterli gelmemeye başlamış ve bu yıllardan sonra yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin önemi artmaya başlamıştır. Ancak yoksullukla mücadele kapsamında önemli yapısal düzenlemeler özellikle 2000’li yıllardan sonra gerçekleşmiştir.

Yoksullukla mücadele kavramı yoksulluğu azaltmaya, önlemeye ve ortadan kaldırmaya yönelik çaba ve girişimleri anlatmaktadır. Yoksullukla mücadele ile birlikte yoksulluğun kuşaktan kuşağa geçmesini önlemek, fırsat eşitliğini sağlamak, gelir dağılım eşitsizliğini ortadan kaldırmak ve beşeri sermayeyi geliştirmek hedeflenmektedir. Yoksullukla mücadele geniş alana sahiptir. Bu alanda devlet dışında da birçok kurum, kuruluş ve hayırseverlerden oluşan aktörler yer alır. Yoksullukla mücadele bazı ülkelerde devlet politikası olarak sürdürülürken, bazı ülkelerde ise Sivil Toplum Kuruluşlarının(STK) faaliyet alanına bırakılmıştır ve diğer bazı yoksulluğun yoğun olarak yaşadığı ülkelerde ise bu sorumluluğu Dünya Bankası(DB) ve Birleşmiş Milletler(BM) gibi kuruluşlar üstlenmektedir. Türkiye gibi bazı ülkelerde ise bu sorumluluğu hem devlet, hem yerel yönetimler, hem de STK’lar üstlenmektedir.

Günümüze geldiğimizde ise yoksullukla mücadele konusunda her geçen gün ilgili politikaların arttığı, yoksulluğun nedenlerinin tespit edilmeye çalışıldığı ve bu mücadelenin hangi yöntem ile yapılması gerektiği ile ilgili çalışmalarında yoğunluk kazandığı söylenebilir. Yerel yönetimler yoksullukla mücadele konusunda son derece etkili olabilmektedirler. Yoksul kişilere daha yakın olmaları ve ihtiyaçlarını kolay bir şekilde tespit edebilmeleri, merkezi yönetimden daha hızlı yardım ulaştırabilmeleri ve merkezi yönetimin sahip olduğu kırtasiyecilik, işlerin yavaş ilerlemesi yani kısaca bürokrasiden kaynaklı dezavantajları yerel yönetimler için bir avantaj olmaktadır.

Bu kapsamda çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yoksullukla ilgili kavramsal çerçevede; yoksulluğun tanımı, türleri ve nedenleri ve yoksullukla mücadelede uygulanan politikalar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Daha sonra ikinci bölümde Türkiye’de yoksulluk sorunun tarihi geçmişi incelenmiş, Türkiye’nin mevcut yoksulluk durumu, yoksullukla mücadelede izlediği politikalar ve Türkiye’deki yoksulluk sorunun nedenine yönelik belirli istatistiklerden yararlanılarak güncel ve geçmiş durumu incelenmiştir. Yine ikinci bölüm içerisinde çalışmanın ana konusu olan yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin önemi, yerel yönetimlerin tanımı, yerel

yönetimlerin yoksullukla mücadele nedenleri, yerel yönetim birimlerinden olan il özel idaresi, belediye ve köyler'in yoksullukla mücadeledeki rolü ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise yoksullukla mücadelede kapsamında örnek belediye olarak seçilen Antalya Kepez Belediyesi'nin yoksullukla mücadele kapsamında gerileştirdiği faaliyetleri, etkinlikleri ve projeleri, belediyenin paylaştığı faaliyet raporları, stratejik planları, kurumun internet sitesi ve dergilerden yararlanılarak çalışmaya aktarılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise Kepez Belediyesi personeline yarı yapılandırılmış mülakat uygulanarak yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin yaptıkları uygulamalar ve yaşadıkları sorunlar, belediye personelinin konu hakkında ki bilgi ve bilinç düzeyi analiz edilerek çalışma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK VE YOKSULLUKLA MÜCADELE

1.1 Yoksulluk Kavramı

İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişe dayanan yoksulluk kavramı insanoğlu var olduğundan beri devam etmekte olan dinamik bir olgudur. Yoksulluk denildiğinde ilk olarak akla; fakirlik, herhangi bir geliri bulunmayan, muhtaçlık, sefalet, parasızlık, hayatta kalma mücadelesi gibi kavramlar çağrıştırmaktadır (İncedal, 2013: 17). Ancak yoksulluk kavramını kesin bir biçimde tanımlamak zordur. Yoksulluk Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinden, sosyal, siyasi kültürel durumları ve ülkelerin yoksulluğa bakış açısı gibi birçok faktöre bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Ancak yoksulluk en genel tanımıyla kişi ya da kişilerinin hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan gıda, barınma ve giyecek gibi temel gereksinimleri karşılayamamasıdır (Bilgiç, 2020: 7).

Yoksulluk kavramının tanımı ilk kez 1901 yılında Seeböhm Rowntree yapmıştır. Bu tanıma göre yoksulluk; toplam kazançların biyolojik varlığın sürdürülebilmesi için gerekli olan yiyecek, giyim v.b temel düzeydeki ihtiyaçları karşılayamamasıdır (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 61). Fakat daha sonra görüleceği üzere bu tanım yoksulluğun en genel tanımı ve “mutlak yoksulluk” tanımı içermektedir.

Drewnowski ise yoksulluğu, hanehalkı ya da kişilerin kendilerinin uygun gördükleri tatmin düzeyine ellerinde bulunan gelir ile ulaşamaması veya asgari geçim standartlarını sağlayacak gelire sahip olamamak olarak tanımlamaktadır (Yayla, 2018: 4).

Amartya Sen’e göre ise yoksulluk belirli bir asgari kabiliyeti karşılayamamaktır. Sen’in yoksulluk tanımı bireylerin sahip oldukları maddi-manevi varlıklar, sermaye, beceri, eğitim ile bireylerin yaşam kalitelerinden duydukları tatmine bağlıdır (Yaşar ve Taşar, 2019:121).

Yoksulluk, bireyin yaşam düzeyinin toplumda genel kabul gören standartın altına düşmesiyle ortaya çıkmaktadır. Günümüzde birçok ülke az ya da çok yoksulluk sorunuyla baş başa kalmaktadır. Yoksulluk ortalama kaynaklardan daha düşük hayat standartlarında olmayı içerir. Bu kapsamda yoksul ise; toplumdaki standart yaşam

biçimleri ve alışkanlıkları, mevcut durumda elinde bulunan gelir ile sağlayamayan kişi olarak ifade edilebilir. Ayrıca yoksulluk normal yaşam olarak kabul gören olanaklardan faydalanamamak anlamına geldiği gibi aynı zamanda da yeterli düzeyde olmama durumunu da kapsamaktadır (Hız ve Hız, 2011: 145-146).

Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik) yoksulluğu dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde sınıflandırmıştır. Buna göre dar anlamda yoksulluk açlıktan ölme, zorunlu ihtiyaçları karşılayamama ve barınma imkanının bulunmaması şeklinde tanımlanmaktadır. Geniş anlamda yoksulluk ise birey ya da bireylerin temel ihtiyaçlardan olan gıda, barınma ve giyim gibi imkanlara sahip olsa da toplumun genel seviyesinin altında kalmasını ifade eder. Kişi ya da kişiler açlık sınırının üzerinde yer alsalar dahi toplumdaki yaşam standartlarının gerisinde kalması geniş anlamda yoksulluğu tanımlamaktadır(Ensari, 2010: 9). Bu noktada önemli bir unsurda yoksulluğun yalnızca gelir azlığı ya da hayatta kalmak için gerekli olan temel ihtiyaçlardan mahrum olmak olarak değerlendirilmesidir. Yoksulluk eğitim, sağlık, adalet, sosyal hizmetler, güvenli ve sağlıklı çevre koşulları gibi unsurlardan da mahrum kalmayı içerir. Tüm bunlardan dolayı yoksulluğun siyasi, ekonomi, sosyoloji, hukuk gibi tüm sosyal bilimlerle multidisipliner bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir (Özkan, 2021: 95).

İnsan sosyal bir yaşam sürmektedir ve her insan birbirinden farklı ihtiyaçlara gereksinim duyar. Bu kapsamda yoksulluk eğitim, sağlık, insan hakları, çevre, siyasi ve sosyal katılım gibi ihtiyaçları da kapsamalıdır. Diğer bir ifadeyle yoksulluğu yalnızca salt ekonomik bir olgu ile değerlendirmek pek olası değildir. Bu konuda Kalaycıoğlu ise; yoksulluğun yalnızca gelir ve kalori eksikliğine göre tanımlamanın sorunun sosyal ve ahlaki boyutunun ihmal edilmesine yol açacağını ifade etmektedir.

Sonuç olarak yoksulluk en genel tanımıyla bireyin ya da hanehalkının gıda, barınma ve giyim gibi ekonomik ihtiyaçları karşılayacak gelire sahip olamaması olarak tanımlasa da yoksulluk bunların dışında sosyal yaşam, istihdam, toplumsal dışlanma, içme suyuna erişememe, eğitimsizlik, kültür, güvenlik ve benzeri birçok değişkene bağlı olarak farklılaşan çok boyutlu bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla yoksulluğun tek bir tanımı olamaz. Yoksulluk yaşanan bölgeye, ülkeye, coğrafyaya, ülkelerin gelişmişlik seviyelerine, kültüre, bakış açlarına göre bile farklılaşmaktadır.

Bu kapsamda yoksulluğu daha iyi anlamak ve açıklayabilmek için literatürde yer alan yoksulluk türlerine bakmak kavramın daha iyi anlaşılabilmesini sağlayacaktır.

1.2 Yoksulluk Türleri

Bu bölümde genel olarak literatürde kabul gören bazı yoksulluk türleri; mutlak ve göreceli yoksulluk, insani yoksulluk, kırsal ve kentsel yoksulluk, sübjektif ve objektif yoksulluk, geçici ve kronik yoksulluk altı başlık altında incelenmiştir.

1.2.1 Mutlak Yoksulluk

Mutlak yoksulluk bireyin veya hanehalkının biyolojik olarak hayatını sürdürebilmesi için gerekli olan asgari tüketim düzeyini yakalayamaması durumunu ifade eder. Bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Bu ihtiyaçların en temelinde ise Rowentree'nin belirttiği gibi hayatta kalabilmek için gerekli olan en az seviyede ki gıda ihtiyacının karşılanması yatmaktadır (Kale, 2007: 4). Mutlak yoksulluk kavramı da hayatta kalabilmek için gerekli olan bu en az seviyedeki gıda ihtiyacının karşılanmasıyla ilişkilidir. Fakat zamanla mutlak yoksulluk kavramının farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Yani sadece minimum kalori gereksinimini sağlayacak gıda harcamalarına odaklanan dar mutlak yoksulluk tanımının yanında gıda dışında bulunan temel gereksinimleri de içeren geniş mutlak yoksulluk tanımından da bahsedilebilir. Bu kapsamda mutlak yoksulluk kavramı en genel tanımıyla bireylerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan gıda, barınma, sağlık ve giyim gibi temel gereksinimleri ellerinde bulunan gelir ile karşılayamaması olarak tanımlanabilir (Şenses, 2001: 64).

Birleşmiş Milletler(BM) ise mutlak yoksulluk kavramına giren temel insani ihtiyaçları aşağıdaki gibi sıralamıştır;

- Beslenme: Vücut kitle endeksinin 16'nın üzerinde olması gereklidir.¹
- Barınma: Yaşanılan evlerin her odasında dört kişiden daha az kişi bulunmalıdır ve evlerin zeminleri toz, çamur ya da kilden olmamalıdır.
- Sağlık: Ciddi rahatsızlık ve hamilelikte tedaviye ulaşılabilmelidir.
- Temiz İçme Suyu: İçme suyu yalnızca nehir ve göletlerden değil yakından da gelmelidir.

¹ **Vücut Kitle Endeksi:** vücut ağırlığının boy uzunluğunun karesine bölünmesiyle bulunmaktadır.

- Temizlik: Tuvaletler evin içerisinde olmalı veya en yakın umumî tuvaletlere erişim imkanı olmalıdır.
- Eğitim: Herkes okula gidebilmelidir ve okumayı öğrenmelidir.
- Bilgiye Erişim: Bu kavram günümüz dünyası için artık çok daha fazla önemli olmaktadır. Bu kapsamda herkesin radyolara, gazetelere, televizyona ya da telefon şebekelerine ulaşabilmesi gerekmektedir.
- Hizmetlere Erişim: Herkes kamuya sunulan sağlık, yasal, eğitim, finansal ve sosyal hizmetlere ulaşabilmelidir

Eğer birey burada yer alan unsurlardan eksik kalırsa yaşamını sürdürebilmek için gerekli olan ekonomik, fiziksel ve sosyal gereksinimleri karşılayamayarak yoksul olarak kabul edilmektedir (Bildirici, 2011: 4-5).

Dünya bankası(DB) 1990 yılında yaptığı çalışmasında bir kişinin hayatta kalabilmesi için gerekli olan en minimum kalori miktarını 2400 k/cal belirlemiştir ve bu sınırın altında kalanları “mutlak yoksul” olarak tanımlamıştır. Ayrıca DB’sı insanların mutlak yoksulluk içinde yaşamlarını sürdürebilmeleri için günlük fiyatları yani satın alma gücü paritelerini her ülkenin gelişmişlik düzeyine göre belirlemektedir. Bu kapsamda satın alma paritesi ülkeden ülkeye değişmekle beraber günlük hayatta kalabilme maliyeti zaman zaman 1 dolara kadar düşmüştür. Örneğin bu rakamlar ülkemizin de dahil olduğu Doğu Avrupa ülkeleri için 4 dolara kadar çıkabilmekte ve gelişmekte olan ülkeler için ise 14,40 Dolar olabilmektedir (Tınar, 2022:132).

Mutlak yoksulluk kavramı aynı zamanda bize yoksulluk sınırını da göstermektedir. Çünkü bu kavram içerisinde zorunlu ihtiyaçlardan olan giyim, yakıt, elektrik gibi unsurları da kapsar. Ancak yoksulluk sınırı göreceli bir kavramdır ve ülkeden ülkeye, ülke içerisinde ki bölgelere, kırdan ya da kentte yaşamaya kadar birçok unsura göre değişebilmektedir. Mutlak yoksulluk sınırı ve açlık sınırının belirlenebilmesi için yürütülen uluslararası çalışmalarda ise, ülkeler arası fiyat farklılıkları olmasından dolayı temel gereksinimler değil, günlük tüketim değerleri dolar cinsinden belirlenmektedir. Bu kapsamda en yoksul ülkeler için 1 dolar, yoksul ülkeler için iki dolar limiti dikkate alınır (Bilgiç, 2020: 15).

Mutlak yoksulluk kavramının kalori hesabı ve asgari geçim hesabına dayanması, evrensel bir karşılaştırma yapılmasında problem çıkarmaktadır. Çünkü kişilerin alması

gereken günlük kalori ihtiyacı kişiden kişiye göre değişebilmektedir ve bu durumda farklı toplumlar arasında ve hatta aynı toplumda yer alan bireyler arasında karşılaştırma yapılmasını sorunlu hale getirebilmektedir. Bunun yanı sıra mutlak yoksulluk kavramının kişisel tüketim tercihlerini dikkate almaması da önemli bir sorundur. Örneğin; bireyin gelir durumu iyi olsa da, bu kişi gıda dışı harcama ve lüks tüketime yönelirse, geliri azalmakta ve böylece minimum kalori gereksinimini sağlayamamaktadır. Bu nedenle mutlak yoksulluğun karşılaştırılması olgusu da tartışmalı bir konu haline gelmektedir. Tüm eleştiriler ışığında mutlak yoksulluk kavramı, görelî yoksulluk kavramının oluşmasına zemin hazırlamıştır (İncedal, 2013: 21).

1.2.2 Görelî Yoksulluk

Görelî yoksulluk bireyin veya hanehalkının refah düzeyinin, toplumun ortalama refah düzeyinin altında kalması durumudur. Yani görelî yoksulluk bireyin veya hanehalkının ortalama bir yaşam standarttı ve açlık sınırının üzerinde olmasına rağmen, toplumun genel yaşam standarttını yakalayamaması durumu ifade etmek için geliştirilmiş bir kavramdır (Çalışkan, 2010: 101).

Bir başka ifadeyle görelî yoksulluk kişinin kendi yaşam düzeyinin, kendisinden daha iyi gelir grubuyla kıyaslanması sonucu ortaya çıkmaktadır. Görelî yoksulluk, daha yaygın olarak *"maddî kaynakların, toplumda adet haline gelmiş veya en azından özendirilen ve onaylanan normal etkinliklere katılımın ve konfora ve yaşam koşullarına sahip olmanın olanaksız veya son derece kısıtlı hale gelecek kadar yetersiz kalması"* olarak tanımlanmaktadır. Yine bu kavrama göre kişi veya hanehalkı temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilmekte fakat kişisel kaynakların yetersizliği nedeniyle toplumun genel refah seviyesinin altında yer alan ve topluma katılımları sosyal olarak engellenmiş kişilerdir. İnsanı toplumsal bir varlık olarak değerlendiren görelî yoksulluk, yoksulluğu bir eşitsizlik olarak değerlendirmektedir. Bu kapsamda toplum içerisinde mutlak yoksulluk kavramına göre hiç yoksul bulunmasa dahi, gelir dağılımı ile doğrudan ilişkili görelî yoksulluk kavramına göre her zaman toplumda bazı kesimler yoksul olacaktır (Şenses, 2001: 91-92).

Görelî yoksulluk kavramında bireyler temel ihtiyaçlarını karşılayacak gelir düzeyine sahiptirler fakat insan onuruna yaraşır şekilde hayatlarını devam ettirebilecek

yeterli gelire sahip değildirler. Bu nedenle yoksulluk, kişilerin ihtiyaçlarını karşılaması derecesi yönüyle, toplumda yer alan diğer kişiler karşısındaki konumuna göre belirlenmektedir. Dolayısıyla göreceli yoksulluk kavramında toplumda yer alan diğer kişilerin ne kadar gelire sahip olduğu yada tüketim harcamaları, kişilerin göreceli olarak yoksul olup olmadığını doğrudan tespit etmektedir. (İncedal, 2013: 21).

1.2.3 İnsani Yoksulluk

Bu kavram 1997 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından İnsani Gelişim Raporu 'nda ele alınmıştır. Buna göre İnsani Yoksulluk: mutlak ve göreceli yoksulluk kavramlarını birlikte içeren daha geniş anlamda bir yoksulluk kavramı olarak karşımıza çıkar. Bu sayede “*İnsani Yoksulluk*” kavramı ile birlikte yoksulluğun çok boyutlu bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak insani yoksulluk kavramında, insani gelişim ve insanca bir hayat sürmek için parasal olanakların yanında temel gereksinimlerin karşılanabilmesi için sosyal, siyasi, kültürel ve iktisadi ihtiyaçlarında giderilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (İncedal, 2013: 22).

Yoksulluk kavramı, insani bir gösterge olduğu için yalnızca gelir düzeyiyle ilişkilendirmek yanlış olacaktır. Çünkü gelir düzeyi ekonomik bir göstergedir. Yoksulluğu çok boyutlu bir kavram olarak değerlendirirsek, kişilerin temel ihtiyaçlarından daha çok maddi refahları dikkate alınır. Kabul edilir bir hayat standardı, uzun ömür ve bilgi birikimini insanca yaşamının gereği olarak kabul edersek. Bu kapsamda insani yoksulluk; yetersiz beslenme, eğitim olanaklarında yoksunluk, hayat süresinin kısalığı, ana-çocuk sağlığının yetersiz olması, gelecek kaygısı, hastalıklara yakalanma sıklığı, iş imkanlarına ulaşamama, güçsüzlük ve özgürlüğün yetersizliği gibi temel insani yeteneklerden yoksun olmak biçiminde tanımlanabilir. Kısaca insani yoksulluk kavramı kişilerin yada toplumda bulunan bazı bireylerin hayat standartlarının insan onuruna yaraşır şekilde olmadığını söylemektedir.

1.2.4 Objektif-Sübjektif Yoksulluk

Objektif yoksulluk kavramı literatürde nesnel yoksulluk veya refah yaklaşımı adıyla da bilinmektedir. Bu yaklaşım türünde, yoksulluğu neyin ortaya çıkardığı ve bu durumdan yoksul kişileri nasıl kurtarmak gerektiği konusunda uzmanlar tarafından önceden belirlenen normatif değerlendirmeleri içermektedir.

Sübjektif yoksulluk diğer adıyla öznel yoksulluk yaklaşımına göre ise yoksulluğun tanımlanmasında kişilerin değerlendirilmeleri dikkate alınır. Ancak bu değerlendirmeyi yapan kişilerin, her zaman kendileri için neyin daha iyi olduğunu tespit edemeyecekleri ihtimali düşünülerek hanehalklarına bir anket çalışması uygulanmaktadır. Bireylere yoksulluk durumları ve bu konudaki algılarını ölçmeye yönelik sorular yöneltilir ve gelen yanıtlara göre yoksulluk düzeyi belirlenmiş olur. (Padır, 2020: 9; İncedal, 2013: 24).

Kısaca en genel tanımıyla objektif yoksulluk yaklaşımında, yoksulluğa neden olan sebepler ve yoksulluktan kurtulmak için yapılması gerekenlerin önceden belirlenmiş olması gerekirken, sübjektif yoksulluk yaklaşımında, bireylerin kendilerini yoksul görüp görmemesine göre değişmekte olan bir durum olarak açıklayabiliriz (Bilgiç, 2020: 18-19).

Objektif yoksulluk kalori miktarı, gelir ve tüketim harcamaları gibi somut ölçülere dayanır ve yoksulluk sınırı kişilerin kendi değerlendirmeleri sonucunda değil uzmanlar tarafından belirlenmektedir. Bu nedenle objektif yoksulluk yaklaşımı, sübjektif yoksulluk yaklaşımına göre iktisatçılar tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Bu konuda ünlü iktisatçılardan Townsend ve Sen'nin ifade ettiği gibi bireyler her zaman kendileri için neyin iyi olduğunu bilmemektedir. Örneğin: asgari düzeyde yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli olan yiyecek sepeti bireylere bırakılırsa ve her bireyin ihtiyaç ve tercihleri farklı olacağından sağlıklı bir değerlendirme olmayacağı düşünülmektedir. Sübjektif yoksulluk yaklaşımının yaygın olarak kullanıldığı Batı Avrupa ülkelerinde dahi önemli ölçüm ve değerlendirme sorunlarının yaşandığı görülmektedir. Bunu bir başka örnekle ifade etmek gerekirse; aynı ülkede yaşayan hanehalklarından yoksul durumda bulunan gerçek kişilerin ihtiyaçlarını olduğundan daha az, ekonomik olarak daha iyi konumda bulunanların ise ihtiyaçlarını olduğundan daha büyük gösterdikleri ve özellikle kadın ve yaşlıların yoksulluğu benimsedikleri bilinmektedir. Benzer şekilde ülkeler arası karşılaştırmalarda da farklı sonuçların ortaya çıktığı görülür. Yapılan anket çalışmalarında zengin ülkelerde sübjektif yoksulluk sınırı daha yüksek iken, Nepal gibi ekonomik olarak daha fakir ülkelerde sübjektif yoksulluk sınırı daha düşük çıkmaktadır. Sonuçlar bize zengin ülkelerde yer alan kişilerin kendilerini daha fakir olarak algılayırken, fakir ülkelerde yer alan kişilerin belki de çevrelerinde kıyas yapabilecekleri zengin kişilerin çok daha az

olmasından dolayı kendilerini fakir olarak tanımlamadıkları görülür. Sonuç olarak her iki yaklaşımda, yoksulluğun analizinde ve ölçülmesinde önemli sonuçlar verir. Farklı noktalardan değerlendirildiğinde her iki yaklaşımında farklı avantaj ve dezavantajlara sahip olduğu görülmektedir (Kaya, 2011: 33-35; Atmaca, 2019: 11).

1.2.5 Kırsal-Kentsel Yoksulluk

Kırsal yoksulluk, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde toprak çözünmesi neticesinde gizli işsizliğin, açık işsizliğe dönüşmesi olarak tanımlanabilir. Uluslararası Çalışma Örgütüne(ILO) göre kırsal yoksulluk, gelir düzeylerinin azalması nedeniyle kırsal alandaki hızlı yoksullaşma sürecidir. Bu türde yoksulluk özellikle kırsal bölgelerde yaşayan topraksız veya küçük toprak sahibi köylüler ile tarım işçileri arasında yaygın görülmektedir. Günümüzde ise hayvancılık ve tarım dışında, balıkçılık ve ormancılıkla geçimini sağlayan veya küçük ölçekli sanayi kesimlerinde çalışanlar arasında daha fazla görülmektedir. Bunun dışında küreselleşme ve sanayileşmeyle birlikte kırsal alanlarda geçimini sağlayamayan küçük aile işletmeleri ve büyük aile tarımcılığı yapan kişilerin, bu alanlardan kentlere doğru göç etmesi sonucunda, kırsal ve kentsel bölge arasındaki demografik denge bozulmaya başlamış ve bu da bir toprağa sahip olmayan ve vasıfsız kişilerin yoksullaşmasına neden olmuştur (Yayla, 2018: 10).

Kırsal alanlar daha çok ekonominin tarıma bağlı, geleneksel yaşam tarzının yaşandığı, nüfusun az, doğal koşulların etkili, sağlık ve sosyal hizmetlerin yetersiz, eğitim seviyesinin genel anlamda düşük olduğu alanlar olan ifade edilebilir. Bu alanlarda genellikle tarım ve hayvancılık yaygındır ancak belirli işte uzmanlaşmanın ve iş bölümünün olmaması bu alanlarda yaşayan kişilerin işsiz kalmasına dolayısıyla göç etmesine neden olmaktadır. Bugün dünya nüfusunun neredeyse yarısı ve gelişmekte olan ülkelerin %75' i kırsal alanlarda yaşamaktadır. Bu kapsamda dünya genelinde refahı artırmak istiyorsak öncelikle kırsal alanların refahını artırmamız gerekmektedir. Kırsal alanlarda yaşayanların toprak sahibi olması önemli bir ölçüttür. Bu alanlarda bulunan kişilerin tarımsal üretim yapamaması ve geçimini sağlayacak kadar toprağa sahip olmaması bu kişileri kente göçe zorlamaktadır. Bu göçlerin temel sebebi ise; eğitim, konut, iletişim, sağlık, su, ulaşım gibi ihtiyaçlarının yetersizliği, altyapı ve beşeri hizmetlerin aksamasına neden olan politikalar, kötü kamu yönetimi ve bozulmuş bürokrasiden kaynaklı kırsal alandaki üreticilerin fiyat yükseltme eğiliminde olmaları,

siyasi istikrarsızlıklar, iç çatışmalar, şehirde daha iyi iş imkanlarının, sağlık ve sosyal hizmetlere daha kolay erişim, daha konforlu bir yaşam gibi sebepler kırsal yoksulluğa neden olmakta ve kırdan kente göçleri de artırarak kentsel yoksulluğun artmasına neden olmaktadır. Küreselleşme ile birlikte iletişim ve ulaşımın olanaklarının kolaylaşması, kırdan kente göçleri daha da artırmıştır ve kentlerde önemli sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Kırsal alanlardan, kentsel alanlara göç eden bu kişilerin, kentin ekonomik ve kültürel yapısına uyum sağlamakta güçlük çekmesi, kırsal alanlarda yaşarken kendi ihtiyaçlarını karşılayacak kadar ekip biçmesi gibi olanakların kentlerde olmaması gibi sebepler ile kentsel yoksulluk artmaktadır. Aslında dünya genelinde en çok kırsal alanlarda yoksulluk görülse de, bu alanlardan göç edenler kentlerdeki yoksulluğu da artırmaktadır. Kentlere ayak uyduramayan bu kişiler zamanla gelir dağılımında ve sosyal alanlarda eşitsizliklerin çıkmasına, gecekondulaşmaya ve çarpık kentleşmeye neden olmaktadır ve kentsel yoksulluğu artırmaktadır (Bilgiç: 2020: 19-20; Yayla, 2018: 10-11).

Yukarıda saydığımız kırsal alanların dezavantajları, küreselleşme, kapitalizm ve moderleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan sınıfsal farklılıkların artmasına bağlı olarak kentsel yoksullukta artmıştır. Kentsel yoksulluk tüm toplumlarda görülebilsede, özellikle az gelişmiş olan ülkelerde daha yaygındır (Sipahi, 2006: 177).

1.3 Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun çok boyutlu bir kavram ve birçok türü olduğunu önceki bölümde gördük. Bu çeşitlilik onunla mücadelenin de aynı şekilde olmasını gerektirmektedir ve yoksullukla mücadele etmek için onun nedenlerinin anlamak sorununun çözümüne yönelik geliştirilecek olan plan, strateji ve yöntemleri kolaylaştıracaktır. Yoksulluğu ortaya çıkaran sebeplerin ilk başında ekonomik nedenler gelmektedir ancak yalnızca ekonomik nedenler bu durumu açıklamak için yeterli değildir ve sosyal, siyasal v.b içerikli sorunlarda yoksulluğun ortaya çıkmasında önemli rol oynarlar (Benli ve Yenihan: 2018: 10). Bu kapsamda yoksulluğun nedenleri; sosyal ve demografik nedenler, siyasi ve ekonomik nedenler olmak üzere üç ana başlık altında incelenecektir.

1.3.1 Sosyal ve Demografik Nedenler

Bu bölümde göç, eğitim durumu, hızlı nüfus artışı, yerleşim yeri, hanehalkı özellikleri ve ayrımcılık yoksulluğa neden olan, sosyal ve demografik nedenler olarak değerlendirilmiştir

1.3.1.1 Göç

Yoksulluğa neden olan önemli faktörlerden biriside göçlerdir. Fakat toplumda yer alan farklı kesimler dikkate alındığında göç etmenin nedenleri de birbirinden farklılık göstermektedir. Bu nedenle göç ve yoksulluk arasındaki ilişkide karmaşıktır. Yoksul kesimlerin, göç etme olanaklarının kısıtlı olmasından dolayı mekânsal hareketliliği daha az olabilmektedir. Bu noktadan hareketle yoksulluğun göçü sınırlayıcı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Yani yoksulluk, göç etmeye neden olduğu gibi onu engelleme de bilmektedir. Bunun yanı sıra kırdan kente bir şekilde göç eden birey, kentte hayatını devam ettirebilecek kaynağı buraya aktaramadığı için daha fazla yoksullaşabilmektedir. Kırdan-kente göçler sonucunda kentsel yoksulluğun oluştuğunu savunan görüşe göre, kırsal bölgelerde bulunan yoksullar gelir düzeyleri düşük olduğundan kentsel alanlara itilmekte ve böylece kır-kent kazanç farklılıkları da artmakta ve bunun sonucunda da yoksullaşma süreci ortaya çıkmaktadır (İncedal, 2013: 43).

Genel olarak göç ve yoksulluk arasındaki ilişkinin iki farklı teze dayandığını söyleyebiliriz. Bunlardan ilki yoksulluğun kırdan kente göçler sonucunda oluştuğu ve buna sebep olarak kentsel alanlardaki iş imkânları, sosyal, sağlık ve güvenlik gibi birçok imkânın bulunmasıdır. Fakat kentsel alana ayak uyduramayan veya umduğunu bulamayanların ise şehirlerde gecekondulaşmaya ve kentsel yoksulluğun artmasına neden olduğunu savunan görüştür. Diğer tez 'de ise göçün aslında bir nevi kısıtlayıcı bir etkiye sahip olduğu dolayısıyla yoksul kişilerin, maddi imkân ve olanakları iyi olan kesimlere oranla daha az göç etme eğilimde olduğunu savunan görüştür (Türk ve Ünlü, 2016: 94).

Dünyada her yıl, ekonomik, sağlık, doğal afetler, güvenlik, savaş, sosyal, siyasi baskılar ve daha iyi hayat şartları gibi nedenlerle milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmaktadır. Göçün bu kadar çeşitli bir şekilde gerçekleşmesi ise yoksulluğa tek başına olumlu ya da olumsuz bir şekilde etki yaptığını söylemek için yeterli değildir. Çünkü

göç alan ve göç veren alanların, sosyal, ekonomik ve demografik yapısı ile göçün sürekliliği, bölgenin istihdam ve barınma olanakları ve benzeri birçok sosyo-ekonomik sebep bu alanlardaki yoksulluk düzeyini doğrudan etkilemektedir (Gencer, 2019: 12; İncedal, 2013: 44). Bunu bir başka örnekle açıklamak gerekirse; Türkiye’de veya herhangi bir ülkede yaşayan nitelikli bir birey, Amerika veya Avrupa’ya daha iyi iş, okul veya kariyer yapmak için göç ettiğinde (buna beyin göçü de diyebiliriz), bu kişi gittiği yerde çalışır, yatırım yapar veya girişimde bulunursa bu durum göç alan yer için olumlu sonuçlar doğurabileceği gibi, göç veren yer içinde nitelikli iş gücünün azalması anlamına ve gelecekte bu nitelikteki insanların eksikliğinden kaynaklı da yoksulluğun artmasına neden olabilmektedir. Diğer taraftan niteliksiz herhangi bir mesleğe sahip olmayan bireyin, ülkemize veya görece gelişmiş ya da gelişmekte olan bir başka ülkeye göç ettiğinde bu kişi iş bulamaz veya herhangi gelire sahip olamaz ise zamanla daha da yoksullaşarak bulunduğu ülke yada kente suç ve şiddet olaylarını arttırabilir, gecekondulaşmaya sebep olabilir ve tüm bunların sonucunda da yoksullaşmasına neden olabilir. Sonuç olarak örneklerden de görüldüğü üzere yoksulluk ve göç ilişkisi çok karmaşıktır ve göç eden kişinin neden göç ettiği, niteliği, eğitim durumu gibi birçok unsura göre değişebilmektedir. Sonuç olarak göçler yoksulluk durumunu doğrudan olumlu yada olumsuz bir şekilde etkileyebilen ve bu hem göç alan yer için hem de göç veren yer için farklı sonuçları olan ve değişebilen bir durumdur.

1.3.1.2 Eğitim Durumu

Eğitim ve yoksulluk arasındaki ilişki doğrusal bir ilişkidir. Bu kapsamda bir ülkede eğitim seviyesinin artması hem toplumsal açıdan hem de bireysel açıdan olumlu sonuçlar doğurur. Bireylerin verimliliğinin artması, dolayısıyla da gelirlerinin artmasına, işsiz kalma sürelerinin kısılmasına ve işsizlik riskinin azalmasına ve yaşam kalitelerinin artmasına neden olur. Toplumsal açıdan ise; ekonomi için gerekli olan nicelik ve nitelikli işgücü sağlarken aynı zamanda bilgi birikimine yaptığı yatırım sayesinde üretim teknolojilerinde yenilikler sağlayan süreç olarak, ekonomik büyümeyi de tetiklemektedir. Doğrudan etkilerinin dışında eğitim seviyesinin artması, ülkede demokratik süreçlerin iyileşmesine, siyasi istikrara, doğum ve bebek ölüm oranlarının düşmesine, birey ve toplum sağlığının uzamasına, yoksulluğun azalmasına ve gelir dağılımında dengenin sağlanması gibi pek çok önemli sonuca neden olmaktadır (Çalışkan, 2007: 285-286).

Toplumun eğitim seviyesi artıkça, yoksulluk ters bir şekilde azalmaktadır. Bireyin eğitim düzeyi ne kadar yüksek olursa o kişinin işgücü piyasasında yer edinebilmesi de o kadar kolay olabilmektedir. Diğer taraftan eğitim düzeyi azaldıkça bireyin işgücü piyasasındaki durumuna bağlı olarak gelirinde bir azalma yaşanmakta ve böylece yoksulluk ortaya çıkmaktadır. Bu durumda aslında bize yoksulluğu azaltmaya ve geliştirmekte olan ülkeler için sürdürülebilir bir kalkınma modeli için eğitimin ne kadar kilit bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Toplumda yoksulluk daha çok bireyin çalışma isteksizliğinden kaynaklı değil ekonomik ve toplumsal ayrımcılıklar ile yetersiz eğitim ve istihdam gibi yapısal etmenlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde ülkelerin ekonomik ve sosyal açıdan gelişmişlik seviyeleriyle toplumda bulunanların eğitim düzeyi arasında kuvvetli ilişki vardır. Örneğin; eğitim düzeyi yüksek görece gelişmiş ülkelerde yaşam kalitesi de ona paralel bir şekilde daha yüksektir (Yayla, 2019: 21).

Özetle insanı eğitim yoluyla değiştirmeden, toplumsal ve iş hayatına yönelik davranışları öğretmeden, ekonomik, toplumsal ve siyasal gelişmeye kısaca sağlıklı bir kalkınmaya ulaşmak imkânsızdır. Eğitim yalnızca eğitimi alan kişiyi değil onun çevresinden başlayıp tüm toplumu etkileyebilmektedir. Toplumun eğitim seviyesi artığında ülkede demokratikleşme süreci hız kazanacak, toplumda bulunan bireylerin dünya görüşü değişecek böylelikle daha yaratıcı fikirler ve yatırımlarla ülkenin kalkınması sağlanabilecek ve bu sayede ülke kaynakları daha adil ve planlı bir şekilde dağıtılabilecektir (Baysal, 2019: 18). Eğitim seviyesi yüksek eğitilmiş bireyler daha kolay iş bulabilecek ve tüm bunların sonunda toplumda yoksulluk riski ve gelecekte oluşacak yoksulluk oranı büyük oranda engellenebilecektir.

1.3.1.3 Hanehalkı Özellikleri

Yoksulluğu hanehalkı açısından değerlendirdiğimizde genel anlamda hanede bulunan kişi sayısının yoksulluk ile doğru orantılı olduğu düşüncesi hakimdir. Yani hanede bulunan kişi sayısı ne kadar fazla ise yoksullukta o oranda fazla veya hanede bulunan kişi sayısı ne kadar az ise yoksullukta o oranda az şeklinde. Fakat bu sonuçlar bize her zaman net bir şey ifade etmez. Çünkü bu basitçe değerlendirmenin dışında hanede bulunan kişi sayısı, hanehalkı işe katılım durumu, eğitim seviyesi, hanede bulunan yetişkin ve çocuk sayısı gibi etmenlere bağlı olarak yoksulluk durumu

değişmektedir (Kömürcü, 2014: 18). Örneğin; anne ve babanın çalıştığı iki çocuklu bir aile ile ebeveynlerden yalnızca birisinin çalıştığı ve yine iki çocuklu bir aileyi karşılaştırdığımızda ikisinin yoksulluk oranı birbirinden farklı olacaktır. Bu durumu başka bir açıdan değerlendirdiğimizde örneğin tek kişi çalışan aile'nin gelir durumu iki kişi çalışan aileden daha fazla ise yine yoksulluk oranı farklılık gösterecektir.

Yapılan araştırmaların birçoğu da hanehalkı büyüklüğü ile yoksulluk arasındaki ilişkinin sanılanın aksine net bir şey ifade etmediğini ortaya koymaktadır. Örneğin yoksulluk, İngiltere gibi ülkelerde daha çok küçük hanehalklarında görülürken, Malezya ve Brezilya gibi ülkelerde büyük hanehalklarında daha fazla görülmektedir (İncedal, 2013: 39).

1.3.1.4 Ayrımcılık

Din, dil, ırk ve cinsiyet gibi unsurlardan kaynaklı olan ayrımcılık, yoksulluğun artmasına neden olmakta ve bu bazı ülkelerde ciddi boyutlara ulaşmaktadır. Ayrımcılık eğitim, kültür, kamusal haklardan yararlanamamaktan, barınmaya kadar birçok önemli sorunun oluşmasına neden olmaktadır. Ayrımcılığa uğrayan kişiler, sosyal hayattan dışlanmakta, düşük ücret ve kötü iş koşullarında çalışmakta, sosyal haklardan mahrum kalmaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı zamanla bu kişiler yoksullaşmaktadır.

Ayrımcılık temelde iki türe göre; etnik kökenli ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı şeklinde incelenmektedir. Etnik kökenli ayrımcılığa uğrayan kişiler zaman zaman toplumun bazı kesimleri tarafından toplumdan dışlanmakta ve bu nedenle de bu kişiler sosyal hayatın bazı imkânlarından yararlanamamaktadırlar. Günümüzde birçok ülkede görülen etnik kökenli ayrımcılığın temeli yalnızca toplumsal, ekonomik ve siyasal faktörlere göre değil, bunun yanı sıra yaş, cinsiyet ve yöre itibari ile oluşan birtakım farklılıklara da dayanmaktadır. Etkisini en çok çalışma hayatı ve iş piyasasında gösteren etnik kökenli ayrımcılıkla, aynı zamanda sosyal ilişkilerde de karşılaşmaktadır. Özellikle kimlik duygusuna yönelik sosyal sınıflandırmayı ortaya çıkarırken, daha çok cinsiyet, yaş ve etnik özellikler temeline bağlı bir değerlendirmede etkisini gösterir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ise toplum içinde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır ve yalnızca bir tek alanda değil, birçok alana yayılmış şekildedir. UNDP'ye göre toplumsal cinsiyet ayrımcılığı dünyanın birçok alanında görülür ve ülkeler arasında farklılıkların oluşmasına neden olur. Bu ayrımcılık türü daha çok kadın

ve çocuklar üzerinde görülür ve bu durumda onları yoksulluğa daha fazla maruz bırakmaktadır (Yayla, 2018: 21).

Toplumda yer alan bazı kesimlerin ayrımcılık görmesi bu bireylerin yoksulluk durumunu daha da kötüleştirmektedir. Bilhassa ırkından, cinsiyetinden veya milliyetinden dolayı kişinin dışlanması bireyleri yoksulluğa iten en önemli nedenlerdir. Örneğin; geçmiş zamanlarda Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) siyahi vatandaşların yoksulluk oranları beyazlara kıyasla daha fazlaydı ve bu kişiler kölelikten kurtulsalar dahi mal ve mülk sahibi olmalarına izin verilmiyordu. Ayrıca yine ABD'de işsizlik oranları incelendiğinde, siyahi Amerikan vatandaşlarının beyaz Amerikan vatandaşlarına göre işsizlik oranları daha fazla ve 1970 yılından sonra özellikle ücret eşitsizliklerinin olması ırk ayrımının göstergesidir. Cinsiyet ayrımcılığı özellikle kadınlara yönelik olan ayrımcılık yoksulluğa neden olan önemli bir etkidir. Kadın haklarının gelişmiş olduğu Avrupa Birliği'nde (AB) dahi kadınların düşük ücretlerle ve sosyal güvenceleri olmadan çalıştırıldıkları görülmektedir. Sonuç olarak toplumda yer alan bazı kesimlere karşı etnik, din, kimlik, ırk, göçmenlik ve yaş gibi nedenlerle kişilerin kamu hizmetlerine, piyasalara ve kaynaklara erişimine engel olan ayrımcılık, bu kişileri toplumdan dışlayarak eğitim, sağlık ve gelir bakımından yoksul kalmalarına neden olmaktadır (Yayla, 2018: 22).

1.3.1.5 Hızlı Nüfus Artışı

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha fazla görülen hızlı nüfus artışı ya da nüfus baskısı, kişilerin doğal kaynaklara erişimini ve bunun sonucunda refah seviyesini yakından etkileyen önemli bir unsurdur. Bir toplumda nüfus gereğinden fazla artıyor ama ona paralel büyüme artmıyor ya da nüfus artış hızı bu büyümenin altında kalıyorsa, kişilerin milli gelirden aldıkları pay azalacaktır. Böylelikle artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamada kaynaklar yetersiz kalacak ve iş olanakları ve ekonomik büyümede nüfus artışı ile aynı oranda artmadığında, toplumda yoksulluğun yaşanması kaçınılmaz olacaktır (Yılmaz, 2006: 33).

Nüfus, işgücünün temelini oluşturur ve bir üretim unsuru olarak ülke ekonomisi için oldukça önemlidir. Fakat nüfus artışıyla birlikte işgücüne duyulan talep arasında denge sağlanamaz ise ortaya bir takım olumsuzluklar çıkmaktadır. Eğer yaşanan hızlı nüfus artışına karşın yeterli işgücü talebi oluşmamışsa, bu durum eğitim sorunları, konut

ihtiyacı, gecekondulaşma, çarpık kentleşme gibi pek çok sorunu ortaya çıkarmakta ve böylece toplumda var olan yoksulluk sorununu daha da derinleşmektedir (Yalçın, 2008: 10).

Nüfus artış hızı kalkınmayı yavaşlatmakta ve kentlerde olumsuz yaşam koşullarının yaşanmasına neden olmaktadır. Başta toprak olmak üzere ülke kaynakları üzerinde baskı yaratmakta, artan nüfus ile birlikte ülkenin gıda stoklarında azalma yaşanmakta ve böylece gıda talebini arttırarak yoksulluğun oluşmasına neden olmaktadır (Arpacıoğlu: 2012: 39).

1.3.1.6 Yerleşim Yeri

Bireylerin yaşadıkları fiziksel çevre yoksullukla doğrudan ilişkilidir. Yoksulluk ülke içerisinde bazı bölgesel ya da yerel yerleşim alanlarından yoğunluk göstermektedir. Bu durumun yaşanması temelde altyapı, barınma ve istihdam olanakları, doğa ve iklim şartları, kamu hizmetlerin yeterli ve kaliteli olması gibi unsurlara dayanmaktadır. Birçok ülkede bölgesel veya yerleşim yerinin yoksulluk oranları, ülke ortalamasının üstünde ya da altında yer almaktadır. Sanayileşmiş ülkelerde, doğal kaynaklara erişimin (iklim ve kaynaklar) yetersiz olduğu, altyapı sorunlarının yaşandığı, işgücü niteliğinin düşük olduğu, piyasalara yetersiz erişimin olduğu, azınlık ve göçmen nüfusunun fazla ve suç oranının yüksek olduğu kötü koşullara sahip yerleşim yerleri, yoksulluğun da en şiddetli yaşandığı yerlerdir (İncedal,2013: 42).

Yine yerleşim yerine göre değişiklik gösteren yoksulluk olgusu incelendiğinde; kırsal ve kentsel alanların yoksulluk oranları birbirinden farklılık gösterdiği ve kırsal alanlarda yoksulluğun daha yaygın olduğu gözükmemektedir. Kırsal alanlarda yoksulluğun daha çok hissedilmesi, tüketim kalıbının dar olması, teknolojik olarak geri kalmışlık, nispi kişi başına gelirin az olması, sağlık, sosyal imkanların kısıtlı olması gibi etmenlere bağlıdır. Bölgesel farklılıkları meydana geldiği yerler, özellikle tarımsal üretimin yaygın olduğu, toprak mülkiyeti ve toprak dağılımının adil dağılmadığı, ekonomik ve sosyal hizmetlerin ulaştırılmadığı ve sosyal ve fiziki altyapının gelişmediği alanlardır. Diğer taraftan kentlerde ortaya çıkan yoksullukta ise fırsat eşitsizliği, göç sorunu, kayıt dışı istihdam, sermaye ve girişim yetersizliği, ekonomik krizler ayrımcılık, gelir dağılımının adaletli olmaması gibi birçok sebep yoksulluğun kronik bir hal almasını sağlar (Yayla, 2018: 22).

1.3.2 Siyasal Nedenler

Ülkelerin içinde bulunduğu, savaş, terör ve çatışma ortamı ve bu süreçte verilen siyasi kararlar yoksulluğu dolaylı yoldan etkilemektedir. Yoksulluk şiddetli çatışmayı doğuran ve bunu sürdüren döngünün bir parçasıdır. Bununla birlikte şiddetli çatışma geri dönerek yoksulluğu güçlendiren bir etkiye sahiptir. Kısaca her ikisi de birbirini beslemektedir. 2005 yılında yayınlanan insani gelişme raporuna göre, bir ülke, ne kadar yoksul ise o ülkede şiddetli çatışma yaşanma potansiyeli de o kadar fazladır. Ayrıca raporda; kişi başına yıllık 250 dolar gelire sahip bir ülke ile kişi başına yıllık 600 dolar gelire sahip ülkede, iç savaş çıkma potansiyeli karşılaştırıldığında, düşük gelire sahip ülkenin, daha yüksek gelire sahip olan ülkeden, 2 kat daha fazla bu potansiyele sahip olduğu belirtilmektedir.

Yine Birleşmiş Milletler Tarım Örgütüne ait 2000 yılındaki rapora göre: savaşların, istikrarsızlığın ve silahlı çatışmaların açlığa neden olan en önemli faktör olduğu ve en az 30 ülkenin bu durumla yüz yüze kaldığını ifade etmektedir. Yaşanan çatışmaların ekonomik bir maliyeti olduğu da kesindir. Savaşlar ve çatışmalar, insanlara gıda temini ve üretimini de engellemektedir. Ortalama olarak 7 yıl süren iç savaş, ülke ekonomisini %2,2 civarında küçültmektedir ve bu düşük gelire sahip bir ülkede yaklaşık olarak 54 milyon dolar civarında maliyete neden olmaktadır. Hatta çatışmanın yaşandığı ülkenin komşusu olmak dahi büyüme oranlarını yarım puan azaltmaktadır (Yılmaz, 2006: 45-46).

Günümüzde hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkelerde silahlanma yarışı devam etmektedir. Ülkeler bütçelerinin çok büyük bir kısmını savunma sektörüne ayırmaktadır ve bu durum sağlık, konut ve yoksulluğun önlenmesi gibi alanlar için harcanacak olan kaynakları azaltmaktadır. Dolayısıyla da sosyal refah'ın artmasına neden olacak olan kamu harcamaları içindeki sosyal harcamaların oranını azaltmaktadır (İncedal, 2013: 46). Ayrıca yaşanan savaşların ve çatışmaların, yıkıcı etkileri ve ülke ekonomilerine verdiği zararda düşünüldüğünde, toplumda yoksulluğun artmasına neden olacağı ve hali hazırda var olan yoksulluk için kullanılacak kaynakların savunma bütçesine ayrılacağı bu nedenle de dolaylı olarak yoksulluk oranını artıracığı yorumu yapılabilir.

1.3.3 Ekonomik Nedenler

Yoksulluğa neden olan ekonomik nedenler büyüme ve gelir dağılımı, enflasyon, ekonomik krizler başlıkları altından incelenmiştir.

1.3.3.1 Büyüme ve Gelir Dağılımı

Büyüme en genel anlamıyla bir ekonomide zaman içerisinde mal ve hizmet üretimi miktarında artışın yaşaması durumu olarak tanımlanabilir. Yoksulluk, gelir dağılımı eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki karmaşık bir durumdur. Güney Kore ve Çin gibi ülkelerde büyümenin yoksulluk oranlarını düşürdüğü araştırma sonuçlarında kanıtlanmıştır. Ancak, bu büyümeden yoksul bireylerin ne ölçüde yararlandığı, yani büyümenin getirdiği fırsatlardan eşit olarak ya da yeterince yararlanıp yararlanamadığı konusu tartışmalıdır. Farklı ülke deneyimlerine göre; reel ücretlerin artışı, işsizliğin azaldığı ve gelir dağılımında eşitsizliğin azaldığı bir büyüme sürecinin, toplumda yoksulluğun azalmasında da etkili olduğu görülür (İncedal, 2013: 35).

Ortalama gelir düzeyi, gelir dağılımı eşitsizliği ve ekonomik büyüme yoksulluğu önemli ölçüde etkiler. Bu etki özellikle az gelişmiş ülkelerde daha çok görülmektedir. Büyüme sürecinde gelir dağılımının hangi yönde olduğu konusu oldukça önemlidir. Bu konuda Kuznest hipotezine göre; büyüme yaşanırken gelir eşitsizliğinin önce artması daha sonra belirli bir düzeye geldikten sonra azalması araştırmalarla sabittir. Fields(1988) tarafında yapılan çalışmada, ekonomik büyüme ile eşitsizlik arasında sistemli bir ilişkinin olmadığı, Morewets tarafından yapılan çalışmaya göre ise büyüme hızı ve gelir dağılımı arasında kesin bir ilişki olmadığı tespitlerine varılmıştır. Buna ek olarak büyümenin yoksulluk üzerindeki etkisinin hangi unsurlardan kaynaklandığı da önemlidir. Bu nedenle de büyümenin iş gücüne katılım oranı, gelir dağılımı, çalışma saatleri, işsizlik ve ücret düzeyi gibi işgücü piyasaları üzerindeki etkileri de önemli olmaktadır (Yaşar ve Taşar, 2019: 123).

Ekonomik büyümenin gerçekleşmediği, düşük oranlarda gerçekleştiği veya büyümenin gerçekleşip gelir dağılımı eşitsizliğinin arttığı durumlarda, toplumda yer alan aileler ve bireyler, yoksulluk riskiyle karşılaşmaktadır ve durum gelecek kuşakları da etkilemektedir. Bu nedenle günümüzde, gelir dağılımı adaletsizliği hem ulusal hem de küresel ölçekte önemli bir sorundur. Ülkeler arasında gelir dağılımı adaletsizliğinden dolayı büyük krizler yaşanmaktadır. Ancak gelir dağılımı eşitsizliği, yalnızca ekonomi

ile ilişkili değil aynı zamanda sosyal de bir sorundur. Çünkü gelir dağılımının eşit olmadığı bir ülkede, insanlar arasında güçlü bir dayanışma da olmaz ise sosyal patlama ve bunalımların yaşanması kaçınılmaz olur (Yayla, 2018: 17).

Ekonomik büyümenin yoksulluk üzerindeki etkisi tartışmalı bir konu olsa da literatürde genel anlamda büyümenin yoksulluk oranını azalttığı görüşü hakimdir. Bu kapsamda konu bir bütün olarak ele alınırsa, yoksulluk oranlarının düştüğü dönem ile büyümenin gerçekleştiği dönemin aynı olması dikkat çekmektedir. Örneğin 1981 yılında Çin’de yoksulluk oranı % 50 düzeylerindeyken, yıllık % 9,9’luk bir büyüme oranıyla bu yoksulluk oranı günümüzde tek hanelere kadar gerilemiştir. Yine bir başka örnek ise Vietnam’da 1993 yılında % 58 düzeylerinde olan yoksulluk oranı, yıllık % 6’lık bir büyüme oranı ile tek hanelere ulaşmıştır. Büyüme sürecinin hızlı bir şekilde gerçekleşmesi sadece ekonomik olarak ailelerin gelirlerinde artışa neden olmaz, aynı zamanda eğitim, sağlık ve altyapı gibi imkanlarının da pozitif yönlü gelişmesine neden olarak, toplumda yoksulluğun dolaylı yoldan azalmasına ve “insani yoksulluk” göstergelerini de olumlu olarak değiştirebileceği söylenebilir (Baysal, 2019: 14).

Sonuç olarak ekonomik büyüme beraberinde gelir dağılımı eşitsizliğini azaltıyor, reel ücretleri artırıyor, işsizliği düşüyor ve büyümenin sağladığı tüm fırsat ve faydalardan toplumda yer alan dezavantajlı diyebileceğimiz yoksul kesimlerin yararlanabilmesini sağlayabiliyorsa, toplumda yoksulluk oranının azalmasında etkili olabileceği söylenebilir. Büyümenin olmadığı veya düşük düzeylerde gerçekleştiği dönemlerde, gelir dağılımı yoluyla yoksulluğu düşürmenin etkili olabileceğini söylemek zordur, ancak gelirli dağılımında olumlu azalmaya neden olan büyümenin, gelir dağılımı Fakat büyüme ile beraber gelir dağılımı eşitsizliği ve diğer tüm göstergelerde negatif yönlü bir artış yaşanır bu sefer yoksullukta toplumda daha fazla artmaktadır.

1.3.3.2 Ekonomik Krizler

Ekonomik kriz, ekonomide beklenmeyen ve aniden ortaya çıkan olayların makro ve mikro açıdan ülke ekonomisini derinden sarsması olarak ifade edilebilir. Ekonomik krizler, fiyatlar genel seviyesinde ani düşüşe, ücret düşüşlerine, iflaslara, işsizlik oranlarında artışa ve finans piyasalarında çöküş gibi temel etkilere sahiptir. Kriz’in yaşandığı ülkelerde, kriz döneminde ve sonrası dönemde pek çok ekonomik ve sosyal sorunlar yaşanmaktadır. Ülke içerisinde çalışan ve çalışmayan kesimi ekonomik olarak

darboğaza sokarken aynı zamanda da toplumsal huzurun bozulmasına ve panik havasının oluşmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan ekonomik kriz ile birlikte yaşanan negatif yönlü büyüme ve kişi başına düşen milli gelirin azalmasıyla da toplumda yoksulluğu artmasına neden olmaktadır (İncedal, 2013: 36). Ülkeler bu yaşanan krizler nedeniyle ağır bedeller ödemiş ve büyük kayıplar yaşamıştır. Birçok insan evini, işini ve birikimlerini kaybetmiş, birçokları da yoksulluk sınıfında yaşayanların arasına katılmıştır (Darıcan, 2013: 39).

Ülkelerin ekonomik kriz öncesi ve sonrası dönemleri incelendiğinde, krizin yoksulluk üzerindeki etkileri daha iyi anlaşılmaktadır. Örneğin; 1996-1998 yılları arasında Rusya’da kriz öncesi %21,9 olan yoksulluk oranı, kriz sonrası %32,7’ye, aynı oranlar kriz öncesi dönemde Endonezya’da %11,3 iken, kriz sonrasında %18,9’a ve Arjantin’de 1995 yılında %16,8 olan yoksulluk oranı, krizin etkisiyle %24,8’e yükselmiştir.(İncedal, 2013: 37).

Ekonomik kriz ile birlikte pek çok ekonomik ve sosyal sorun yaşanmaktadır ve bu durum toplumunun tamamını etkilemektedir, ancak bu durumdan en fazla yoksul ve yoksulluk riski taşıyan kesimler etkilenmektedir. Yoksul olan ya da yoksulluk sınırında yer alan bu kesimler nüfusun geri kalanına oranla daha fazla refah kaybı yaşamaktadır. Krizin etkisiyle yaşanan değişimlerden, yoksul kesimin kurtulması ve atlatması ise oldukça güçtür. Ekonomik kriz beraberinde, emek yoluyla elde edilen geliri azaltarak reel ücretleri düşür ve işsizliğin artmasına neden olur. Ayrıca yoksul halkın sahip olduğu yetersiz varlıklar enflasyona maruz kalır ya da bu varlıkların fiyatlarında önemli bir düşüşler yaşanır. Özellikle makro-ekonomik krizler, yoksul kesimlerin, yoksulluk durumdan kurtulma gücünü zayıflatarak, fiziki, beşeri ve mali sermaye birikimini yavaşlatmaktadır (Bilge, 2009: 127).

1.4 Yoksullukla Mücadele Yaklaşımları

Yoksulluk olgusunun ortaya çıkardığı en büyük sorun, bunun bir kısır döngü şeklinde sürekli olarak devam ediyor olmasıdır. Yani yoksulluğa neden olan bir faktör, diğer bir faktörün sonucu olmaktadır denilebilir. Örneğin; yoksul kişiler yeterli eğitim alamaz ise bunun sonucunda eğitimsizlikte yoksulluğun sonucu olmaktadır. Bunun yansırı eğitimsiz kişiler hayat standartlarını yükseltemezler ve görüldüğü gibi bu bir kısır döngü şeklinde devam etmektedir (Banazılı ve Ozan, 2019: 398).

Yoksullukla mücadele politikaları, sorunun çok boyutlu ve kapsamlı yapısından dolayı üst düzey temel politikalar içerisinde değerlendirilmesi gereken bir konudur. Yoksullukla mücadele devlet düzeyinde sağlanmadıkça, tüm insanlığın bu ortak sorunu olan yoksulluğun üstesinden gelinmesinin mümkün olmadığı uluslararası deneyimlerde görülmüştür ve bu durum Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası platformlarda insanlığın ekonomik, politik, sosyal ve ahlaki sorumluluğu olarak görülmüştür (Devlet Planlama Teşkilatı(Dpt): 167).

Yoksullukla mücadele politikaları zamana göre kısa, orta ve uzun dönemli politikalar, uygulanacak politikanın niteliğine göre geliştirici ve koruyucu politikalar ve son olarak politikaların aktifliğine göre dolaylı ve doğrudan politikalar olarak sınıflandırmak mümkündür (Şenses, 2001: 219). Ayrıca literatürde yoksullukla mücadele konusunda Arherton(1992: 197) göre üç çağdaş yaklaşım söz konusudur. İlki mevcut yoksullukla mücadele politikalarının yeniden değerlendirilip değiştirilmesi, ikincisi varolan sosyo-ekonomik yapı içerisinde köklü bir değişime uğrayarak baştan oluşturulması ve sonuncusu ise radikal reform olarak ele alınabilir.

Günümüzde birçok ülkede yaşanan mali istikrarsızlıklar ve salgın hastalıklar gibi nedenler dünya genelinde yoksulluğun etkisini artırarak, sorunun daha kapsamlı ve kaçınılmaz hale gelmesine yol açmıştır. Buradan hareketle yoksulluğun, ülkelerin tek başlarına mücadele edebileceği bir sorun olmadığı anlaşılmaktadır ve bu nedenle uluslararası platformlarda, devletler, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları yoksullukla mücadele konusunda yoğun çalışmalar sürdürmektedir (Bahar, 2021: 34).

20. yüzyıl 'da yoksullukla mücadele kapsamında iki türlü strateji uygulanmıştır. Bunlardan ilki 1945-1980 arası dönemde dünya genelinde sosyal güvenlik ağının dikkate aldığı doğrudan politikalar. Diğer yoksullukla mücadele stratejisi ise "Küreselleşme" döneminin ortaya çıkardığı düşünülen işsizlik sorununu azaltarak, iktisadi olarak büyümeyi hedefleyen dolaylı politikalar (Özel, 2015: 166).

Yoksulluğun, çok boyutlu ve karmaşık bir sorun olmasından dolayı, yoksullukla mücadelede uygulanacak politikaların tespiti de, ülkeye ve zamana göre değişiklik göstermesi oldukça önemlidir. Uygulanacak mücadele politikalarının belirlenmesinde öncelikle hangi tür yoksulluk ve kimin yoksulluğu ile mücadele edileceği konusunun tespit edilmesi gerekmektedir. Yoksullukla mücadelede görüldüğü gibi iki temel

yaklaşım söz konusudur. Bu her iki yaklaşım birbirinin alternatifi değil, tamamlayıcı olarak düşünülmelidir ve yoksullukla mücadelenin etkin ve verimli olabilmesi bu her iki yaklaşım türünün bir arada yürütülmesine bağlıdır. Bunlar dolaylı ve dolaysız(doğrudan) yaklaşımlardır (Yaşar ve Taşar, 2019: 133; Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 71). Bir sonraki bölümde de bu yaklaşımlar açıklanacaktır.

1.4.1 Dolaylı Mücadele Yaklaşımı

Yoksullukla dolaylı mücadele yaklaşımı, hızlı bir büyüme ve büyüme ile yoksul kesimin gelirini ve yaşam standartlarını arttırmayı amaçlamaktadır. Bilindiği üzere, bir ülkenin gayri safi yurtiçi hasılası(GSYHİ) ile yoksulluğun boyutları arasında doğrusal bir ilişki söz konusudur. Yani ekonomik bir büyüme yoksulluğun çözümü olmaktadır. Büyümenin hızlı gerçekleşmesi, hanehalklarının ekonomik olarak gelirlerini artırmasının yanı sıra, sağlık, eğitim ve altyapı olanaklarının da gelişmesini sağlayarak yoksulluğun azaltılmasında dolaylı mücadeleye katkı sağlayacağı ve insani yoksulluk göstergelerini de pozitif yönlü etkileyeceği yorumu yapılabilir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 72). Bir başka ifadeyle dolaylı yaklaşımda yoksulluğun azaltılmasında en iyi çözüm yolu, gelişmekte olan ülkelerde sanayileşmenin hızlandırılması ve altyapı yatırımları gerçekleştirilerek, ekonomik olarak kalkınma ve büyümeyi hedeflemektir. Böylece kalkınma ve büyümenin olumlu etkileri zamanla toplumun geneline yayılarak yoksulluğu azaltacaktır. Yine bu yaklaşıma göre ekonominin yeniden inşaa edilme sürecinde kısa vadede yoksulluk göstergelerinde artış yaşanacaktır ancak uzun vadede büyümenin olumlu etkileri toplumda gelir artışına neden olacaktır ve zamanla yoksulluk göstergelerinde azalış meydana gelecektir (Günel, 2019: 62).

Burada daha öncede belirttiğimiz gibi bir önemli unsurda hızlı büyümenin yanında gelir dağılımı eşitsizliğinde toplumda adaletli bir şekilde olması gerektiğidir. Eğer yaşanan büyüme gelir dağılımı eşitliğini azaltmak yerine yükseltirse bu sefer yoksulluk eskisinden daha kötü bir hale gelir.

1.4.2. Doğrudan Mücadele Yaklaşımı

Yoksullukla mücadelede dolaylı yaklaşım politikalarının tek başına yeterli olmadığı anlaşılmış ve bu nedenle doğrudan ya da diğer adıyla dolaysız politikalar geliştirilmiştir. Bu yaklaşım özünde ekonomik büyüme ve gelişimin gerekli olduğunu ancak yeterli olmadığını savunmaktadır. Doğrudan mücadele yaklaşımında devlet

yoksullukla mücadele kapsamında daha etkin bir rol oynayarak, gelirin yeniden dağıtımı ve yoksullukla mücadele konusunda mevcut durumda elinde bulundurduğu politika üretme araçlarını aktif bir biçimde kullanmaktadır. Doğrudan müdahale yaklaşımı araçları, sosyal güvenlik, vergi, sağlık, eğitim ve sosyal yardım politikalarıyla sağlanmakta olup, bu kapsamda yoksullara verilen sosyal yardımlar, istihdamı arttırmaya yönelik teşvikler, yoksulların kullandığı mal ve hizmetlere yönelik devlet destekleri, asgari ücret, topraksız veya çok az topraklı tarım çalışanlarına yönelik hazırlanan toprak reformu, çocuk ve beslenme eğitim programları ve yoksulluklara yönelik kredi programları, doğrudan mücadele yaklaşımında öne çıkmaktadır (Özsoy, 2019: 37; Yaşar ve Taşar, 2019: 133).

Bir başka ifadeyle doğrudan mücadele yaklaşımında yoksulluk konusunun çözümüne yönelik dolaysız politika ve programların uygulanması söz konusudur. Bu yaklaşımda kamu; eğitim, sağlık, vergi, sosyal yardım ve sosyal güvenlik gibi temel araçlarla gelirin ikincil dağılımında etkin bir şekilde rol almaktadır. Bu politik araçların yanı sıra kamunun öncülük ettiği özel olarak hazırlanmış yoksullukla mücadele programları da bu yaklaşımın temel materyalleri arasında sayılmaktadır (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 72).

Doğrudan mücadele yaklaşımında dikkate alınması gereken en önemli mesele, politikaların hedeflerinin net olarak belirlenmesidir. Bu kapsamda politikaların uygulanacağı kesimin yoksulluk profilinin doğru bir şekilde tespit edilmesi, yoksulluk türünün tespit edilmesi, sağlanan transferlerin yoksullara ulaşma derecesi ve niteliği politikaların etkinliği konusunda oldukça önemlidir (Özsoy, 2019: 37).

Yoksullukla mücadele konusunda en önemli yöntemlerden birside sosyal yardımlardır ve özellikle 1980’lerde sosyal politikaların en önemli ögesi haline gelmişlerdir. Sosyal yardımlar iki şekilde yapılmaktadır ve bunlar ayni ve nakdi yardımlardır. Ayni yardımlar daha çok gıda, barınma, yakacak, ücretsiz kreşler, engelli öğrencilerin okul taşıması, engelli vatandaşların ihtiyaçlarına yönelik yardımlar, eğitim yardımları ve aşevi gibi yardımları içerir. Nakdi yardımlar ise öksüz, yetim, doğum yardımları, eğitim amaçlı verilen yükseköğrenim bursları, Milli Eğitim Bakanlığı(MEB) bursu, engelli aylığı, engelli bakımını üstlenen kişilere evde bakım yardımı, genel sağlık sigortası prim ödemesi gibi yardım ödemeleri Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler

Bakanlığı(AÇSHB) tarafından yapılmaktadır. Ayrıca şehit yakını ve gazilere, terörden etkilenenlere ve evlerinden ayrı kalan kişiler için terör zarar yardımı gibi özel amaçlı nakdi yardımlarda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları vasıtasıyla sağlanmaktadır (Bahar, 2021: 38).

Doğrudan yaklaşım çerçevesinde uygulanan politikalar, hem yoksulluğun farklı görünümleriyle baş etme anlamında hem de dolaylı politikaların açığını kapatarak ve verimliliği artırarak yoksullukla mücadelenin önemli girişimleri haline gelmektedirler. Dünya genelinde neredeyse tüm ülkeler doğrudan politikaları daha çok tercih etmesinin ana sebebi ise yoksullukla mücadelede tercih edilebilecek en kolay yol olmasından kaynaklıdır. Yoksullukla mücadelede devletler daha çok doğrudan müdahale araçlarını kullanmaktadır. Ancak bu yaklaşımı eleştiren görüşlerde bulunmaktadır. Sawhill'e göre doğrudan mücadele yaklaşımı bireylerde yardımlara karşı bağımlılık oluşturmakta ve yoksulluk kültürünün doğmasına yol açmaktadır. Yardımlara muhtaç halde yaşayan ve zamanla çalışma hayatından kopan kişilerde yoksulluk riskini artırmaktadır (Daşlı, 2019: 466; Bilgiç, 2020: 95).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE YOKSULLUK VE YOKSULLUKLA MÜCADELEDE YEREL YÖNETİMLER

2.1 Türkiye’de Yoksulluk Sorunu

Türkiye’de yoksulluk sorunu üç ana başlık altında incelenecektir.

2.1.1 Türkiye’de Yoksulluk Sorununun Genel Görünümü

Yoksulluk olgusu tüm dünya devletlerinin olduğu gibi Türkiye’nin de önemli sorunlarından birisidir. Türkiye’de yoksulluk konusu son yıllarda sosyal bilimler literatüründe öne çıkmış gözükmemektedir ve bunun nedeni ise; 1980 sonrası uygulanan neo-liberal politikaların bölüşüm ilişkilerini daha önce görülmemeyen düzeyde etkilemesi ve toplum içindeki sınıfsal farklılıklar arasındaki mesafenin gittikçe açılmış olmasından kaynaklıdır. Aslında yoksulluk konusu Türkiye için yalnızca son yıllara özgü bir konu değildir. Cumhuriyetin erken dönemlerinde savaşın neden olduğu kalkınma süreci, yıkımlar ve az gelişmişlik, sonrasında yaşanan II. Dünya Savaş’ın tüm dünya ekonomilerine verdiği zararın Türkiye üzerindeki etkileri ve 1980’li yıllara kadar yaşanan küresel ölçekli ekonomik krizler, geçmişte Türkiye’de yoksulluğa yol açan nedenler arasında gösterilebilir (Kızıler, 2017: 85-86).

Türkiye’de yoksulluk, garip-gurabalık, fakir-fukaralık ve yoksulluk gibi adlandırmalar ile Cumhuriyet öncesinden, günümüze kadar devam eden önemli bir sorundur (Banazılı ve Ozan, 2019: 401). Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Türkiye hızlı bir büyüme sürecine girmiş ve devlet desteği ile özel sermaye sınıfının oluşturulması hedeflenmiştir. Ancak 1929 yılında tüm dünya ekonomilerini etkileyen büyük buhran, Türkiye’yi de ekonomik olarak zayıflatmıştır ve böylece hedeflenen politikaların uygulanmasını engellemiştir. 1930’lu yılların sonlarında başlayan II. Dünya Savaş’ı ve devam eden dünya ekonomik krizinin etkisi, tarıma ağır darbeler vurmuştur. Bu dönemde köylülüğün ve geleneksel tarım yapısının değişime uğramaması, Türkiye’de ki değişimin önündeki en büyük engel olarak görülmüştür. 1950’li yıllara geldiğimizde ise, yaşanan sosyal ve ekonomik değişiklikler nedeniyle, kırsal alanlardan, kentsel alanlara doğru yoğun göçlerin yaşandığı yıllar olmuştur ve böylece yoksulluk sorunu

kentlere taşınmıştır. Yaşanan bu göç hareketleri kentlerde yoksulluk ve toplumsal dışlanma gibi önemli sorunların oluşmasına neden olmuştur (Taşar ve Yaşar, 2019: 124-125).

1950’li yıllarda kent yoksulluğu ve yoksulluğun farklı görünümüleri belirginleşmeye başlamıştır. Yine bu dönemde sanayileşme çabaları yükseliş gösterirken, aynı zamanda tarımda makineleşmeye geçilmesiyle de tarım sektöründe büyük değişimler yaşanmıştır. Özellikle İstanbul ve Ankara gibi sanayileşmiş kentlere yoğun göç hareketleri olmuştur. Kırdan-kente doğru yaşanan bu göçler sonucunda çarpık kentleşme, yoksulluk, gecekondulaşma, altyapı vb. gibi yeni sorunlar doğmuştur. Fakat, bu dönemde görülen yoksullukla mücadelede sosyal devletin varlığı pek hissedilememiştir. Yine bu dönemde, toplumda yoksulluğun etkisinin, geleneksel kurumlar ve manevi değerler vasıtasıyla çok fazla hissedilmediğini ifade edebiliriz (Ceren ve Erdem, 2018: 10).

Aydın ve Öztürk(2021) çalışmasında; yoksulluk sorununun tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’nin de önemli sorunlarından birisi olduğunu ifade etmiş, ancak diğer ülkelerin aksine Türkiye’nin tarihsel sürecinde yoksulluğun yıkıcı etkisine değil, yapıcı etkisine sahip olduğunu, yani yardımlaşmanın bütünleştirici ve birleştirici gücüne odaklanmış bir kültüre sahip olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca Türkiye’nin “Sosyal Devlet” olma ilkesini ilk defa 1961 anayasasında benimsemesine rağmen ilk kurumsal girişimin 1980’li yıllarda atıldığını ifade etmektedirler. Bu yıllara kadar özellikle devlet tarafından yoksullukla ilgili kurumsal bir girişim adımının atılmaması ya da toplum tarafından böyle bir talebin oluşmamasını, bahsedilen yardımlaşma kültürünün bu yıllara kadar canlılığını korumasından kaynaklı olduğunu söylemektedirler (Aydın ve Öztürk 2021: 146-147).

Türkiye’de 1960-1980 arası yıllarda sanayileşme hız kazanmıştır. Bu kapsamda formel sektörlerde çalışanların hakları güçlenmiştir. Ancak yoksullukla mücadelede enformel devlet müdahalesi ve kişisel ilişkiler dışına çıkılamamıştır. Tek partili dönemden itibaren yoksullukla mücadele kapsamında politika üretilirken fakir ülke, kaynak yetersizliği gibi ifadeler ortadan kaldırılamamıştır (Taşar ve Yaşar, 2019: 124).

Türkiye için 1980’li yıllar adeta bir dönüm noktası olmuştur denilebilir, dünyadaki değişim rüzgârları ve iç dinamiklerin etkisiyle yaşanan büyük dönüşümler, 80’li yıllara damgasını vurmuştur. 1970’li yıllarda yaşanan ödemeler dengesi krizini

takiben 24 Ocak 1980’de açıklanan istikrar kararları, Türkiye ekonomi tarihinde büyük değişimin yaşandığı yeni bir dönemi başlatmıştır. 1960’ yıllardan itibaren takip edilen ithal-ikameci ekonomi politikaları terk edilerek, bunun yerine serbest piyasa ekonomisine bağlı, dış dünya ile bütünleşmeyi ve ihracata dayalı sanayileşmeyi amaçlayan bir ekonomi politikasına geçilmiştir. Finansal liberazilasyon, kamu kesiminin azaltılması ve özelleştirmeye yönelik uygulamalar, yapısal uyum programının öncelik verdiği konular arasındadır. Yeni ekonomi politikaları, 1980 darbesi sonrasında çalışanların sendikal haklarının ve özgürlüklerinin kısıtlı olduğu siyasi ortama rağmen önemli bir muhalefet ile karşılaşılmadan uygulanabilmiştir. İhracatı, iç talebi ve ürün maliyetlerini azaltarak artırmayı hedefleyen iktisat programının getirisi çalışan gelirlerinde azalma yaşanmasıdır. Bu kapsamda sanayi kesiminde 1970’li yılların sonlarında başlayan ve 1980’ler sonrasında % 40 oranında reel ücretlerde azalma, tarım ticaret hadlerinde ise %40-50 arasında çok önemli kayıplar gerçekleşmiştir. Boratav(1990) ise, Türk köylüsünün 1978-1989 yıllarında yaşadığı bu ağır ve uzun süreli fiyat şokunu büyük buhrana benzetmektedir (Gürses, 2007: 61-62).

24 Ocak kararları sonrasında ihracatta yaşanan olumlu gelişmeler milli gelire de yansımış, ayrıca dış piyasalarda ülke güvenilirliğinin artması gibi iyileşme belirtileri görülmesine rağmen, bu durum yerini 1990’lı yıllarda ard arda yaşanan ekonomik krizlere bırakmıştır. 1980’li yılların ortasında yaşanan ekonomik kriz ile başlangıçta yaşanan olumlu gelişmeler duraksamış ve gelir dağılımındaki fark iyice açılmıştır. 1990 yılların ikinci yarısında da kısa aralıklarla yaşanan ekonomik krizler, gelir dağılımındaki eşitsizliğin şiddetini iyice artırmıştır (Banazılı ve Ozan, 2019: 401). 1994 finansal krizi sonrası fiyat artışları yüzde 125’e çıkmış ve milli gelirde % 6 civarında düşüş yaşanmıştır (Gürses, 2007: 62). Tablo 1’de yer alan verilerde ise bahsedilen bu dönemler arasındaki yoksulluk düzeyi görülmektedir.

Tablo 1. Türkiye’de 1987-1994 Yılları Arasında Kişi Başı Yoksulluk Sınırı (TL)
(Recep Dumanlı’nın; “Yoksulluk ve Türkiye’deki Boyutları” Adlı Uzmanlık Tezinden Derlenmiştir.)

Yıllar	Günlük	Aylık	Yıllık
1987	780	23,400	284,700
1988	1,297	39,910	473,405

1989	2,129	63,870	777,085
1990	3,804	114,118	1.388,433
1991	5,851	175,540	2.135,740
1992	10,495	314,861	3.830,490
1993	17,626	528,780	6.433,490
1994	40,264	1.207,920	14.696,360

Kaynak: (Dumanlı, 1996: 67), <https://www.sbb.gov.tr/> (8.12.2022).

1980’ler Türkiye için önemli bir yapısal dönüşümlerin yaşandığı dönemdir. 24 Ocak kararlarıyla uygulamaya konulan yeni ekonomik program hem ekonomide hem de toplumsal yapıda köklü değişimlere neden olurken, 1990’lı yıllarda peş peşe yaşanan krizlerin sonucunda ekonomi küçülürken, işsizlikte bu süreçte artmıştır. Ayrıca küreselleşme, ekonomik krizler ve neo-liberal politikaların bütünleşik etkisiyle, ülkenin gelir dağılım yapısı bozulmuş, toplumsal sınıflar arasındaki ayrım ve yoksullukta artmıştır. Türkiye artık görece gelirin eşit dağıldığı ülke konumundan çıkıp, zengin ve yoksul kesimler arasındaki farkın uçurum denilebilecek düzeyde arttığı boyutlara ulaşan bir ülke konumuna gelmiştir (Taş ve Özcan, 2012: 427).

Yakın dönemde Türkiye tarihinin yaşadığı en büyük kriz ise, 2001 yılında gerçekleşen “2001 Türkiye Ekonomik Krizi”dir. Bu krizin sonucunda ekonomi önemli ölçüde küçülürken, Türk lirası değer kaybetmiş ve milli gelirden azalma yaşanmıştır. Döneme damgasını vuran neo-liberal politikalar, küreselleşme devamında yaşanan hızlı bir ekonomik büyüme ve ardından gerçekleşen ekonomik krizler, gelir dağılım eşitsizliği, yüksek enflasyon oranları, Türkiye’nin ekonomi tarihinde derin izlere neden olmuştur ve yaşanan tüm gelişmeler yoksulluk göstergelerini ciddi oranda artırmıştır. Türkiye 2001 yılında gerçekleşen krizin ardından ise 2008 yılına kadar uzun süreli bir büyüme göstermiştir. 2001 yılındaki -5,7’lik küçülmeden sonra 2002’de 6,2, devamında 5,3, 2004’de 9,4 gibi rekor bir büyümeden sonra sırasıyla, 8,4 ve 6,2’lik bir büyüme gerçekleşmiştir. Hatta 2008 krizi öncesinde ise 4,7’lik bir büyüme yaşanmıştır. 2008 ve 2009 yıllarında yaşanan küresel ekonomik kriz ise Türkiye’yi ekonomik olarak yavaşladığı bir dönemde yakalamıştır ve krizin ilk dönemlerinde yatırım, tüketim ve ihracat verilerinde büyük düşüşler yaşanmıştır. Ancak 2001 yılında yaşanan krizden sonra bankacılık sektöründe alınan tedbirler ve denetleme süreci sayesinde bankacılık sektörü bu küresel kriz boyunca güçlü kalabilmiş ve krizin etkileri hafif atlatılmıştır.

Bankacılık sektörünün ayakta kalabilmesi, krizin Türkiye üzerindeki etkisini de sınırlandırmıştır. Küresel ölçekte yaşanan krizin etkilerinin azalmaya başladığı 2010 yılı sonunda tarım dışı sektörlerde ve şehirlerde işsizlik oranlarında büyük bir artış yaşanmış ve son yıllara göre oldukça yüksek seyretmiştir (Yaşar ve Taşar, 2019: 125; Durgun, 2011: 147).

Daha önceleri üzerinde çok fazla durulmayan yoksulluk konusu, 2000’li yılların ilk yarısında karşılaşılan ekonomik krizler ve iki büyük deprem ile birlikte ülke gündemine gelmiştir. Bu dönemde ilk defa yoksulluk oranı belirlemek ve yoksulluk sınırını tanımlamak için ilgili kurumlar, araştırmacılar ve siyasetçiler çalışmalarına hız kazandırmışlardır. Gıda ve gıda dışı yoksulluk, gelir ve tüketim harcamaları, günlük 1, 2,15 ve 4,30 gibi dolar esas alınarak yoksullukla ilgili araştırmalar çoğalmaya başlamıştır (Aydın ve Güloğlu, 2012: 93).

Türkiye’de yoksulluğa neden olan birçok faktör sayılabilir. Fakat bunlar arasında gelir dağılım eşitsizliği, işsizlik, kayıt dışı istihdam, işgücü piyasasından kaynaklı sorunlar, sosyal güvenlik sisteminden kaynaklı sorunlar, eğitim düzeyi ve ekonomik krizler en önemli nedenler arasındadır. Özellikle ekonomik krizler yaşandıktan sonra artan işsizlik, Türkiye’de yoksulluğun sosyal bir soruna dönüşmesinde oldukça etkilidir (Kayalıdere ve Şahin, 2014: 68).

Tablo 2. Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Hesaplanan Göreli Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı Ve Yoksulluk Açığı (2011-2021)

Yıllar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Yoksulluk Sınırı(TL)	4.069	4.515	5.007	5.554	6.246	7.116	7.944	8.892	10.793	12.394	14.034
Yoksul Sayısı(Bin Kişi)	11.670	11.998	11.137	11.332	11.219	11.026	10.622	11.091	11.641	12.267	11.936
Yoksulluk Oranı(yüzde)	16,1	16,3	15,0	15,0	14,7	14,3	13,5	13,9	14,4	15,0	14,4
Yoksulluk Açığı²	26,3	26,9	26,0	24,4	25,3	24,3	22,6	23,7	24,1	25,9	25,0

Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr>. (11.06.2022)

² **Yoksulluk Açığı:** yoksulluğun derecesi hakkında bilgi vermektedir. Yoksulluk derecesi 100’e doğru yaklaştıkça yoksulluk derecesi fazla, uzaklaştıkça ise yoksulluk risk derecesinin az olduğunu göstermektedir.

Tablo 2’de yer alan verilere göre Türkiye’de 10 yıllık dönemde yoksulluk sınırı incelendiğinde, T1 bazında büyük bir artışın yaşandığı gözlemlenmektedir. Yoksul kişi sayısına baktığımızda ise çok önemli bir değişim gözükmemektedir. Yoksulluk oranlarını incelediğimizde ise 2011 yılından, 2018 yılına kadar azalış trendi yakalanmışken bu yıllardan sonra tekrar bir artış gözükmemektedir ve 2020 yılında ise bir önceki yıla göre önemli ölçüde bir artış yaşanmıştır. 2020’de yaşanan bu artışın Covid-19 pandemisi nedeniyle olduğu tahmin edilmektedir. Günümüzde her yıl Tük, Türkiye’de bir önceki yılı referans alarak 2002 yılından bu yana yoksullukla ilgili önemli çalışmalar yapmakta ve bu verileri kamuoyuyla paylaşmaktadır. Bu kapsamda bir sonraki bölümlerde, eğitim durumu, gelir dağılımı, yoksulluk oranları, hanehalkı büyüklüğüne göre yoksulluk göstergeleri hem geçmiş dönem hem de şimdiki dönemle kıyaslanarak ayrıntılı biçimde incelenecektir

2.1.1.1 Gelir Dağılım Yapısına Göre Yoksulluk

Türkiye’nin AB üyelik sürecinde olması yoksulluk ve gelir dağılımı sorununun çözümünü önemli bir hale getirmektedir. Özellikle gini katsayısının eski ve yeni AB’ne üye ülkelerden yüksek olması, Türkiye’nin AB üyeliği için önündeki önemli engellerdendir (Aydın ve Güloğlu, 2012: 93).

Tablo 3. Yıllık Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirinin Dağılımı (%)Yüzdelik Dilimler Halinde (2012-2021)

Anket Yılı	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İlk Yüzde 20(En düşük)	5,9	6,1	6,2	6,1	6,2	6,3	6,1	6,2	5,9	6,1
İkinci Yüzde 20	10,6	10,7	10,9	10,7	10,6	10,7	10,6	10,9	10,6	10,8
Üçüncü Yüzde 20	15,3	15,2	15,2	15,2	15,0	14,8	14,8	15,2	14,9	15,1
Dördüncü Yüzde 20	21,7	21,4	21,7	21,5	21,1	20,9	20,9	21,4	21,1	21,3
Son Yüzde 20 (En Yüksek)	46,6	46,6	45,9	46,5	47,2	47,4	47,6	46,3	47,5	46,7

Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr>. (11.06.2022)

Tablo 3’de yer alan son veriler incelendiğinde Türkiye’de nüfusun 20’lik son kesimini oluşturan zengin diye tabir ettiğimiz grubun toplam gelirden aldığı pay %46,7 gibi oldukça yüksek bir orana sahiptir. 9 yıllık dönemi incelediğimizde ise genel anlamda gelir dağılım yapısında önemli bir değişim gözlenmez, her zaman nüfusun ilk yüzdesini oluşturan yoksul diye tabir ettiğimiz % 20’lik kesimin toplam gelirden aldığı pay en az olurken, son % 20’lik kesimi oluşturan grubun toplam gelirden aldığı payın en yüksek olduğu gözükmemektedir. Bu tabloya göre Türkiye’de gelir dağılım eşitsizliğinin fazla olduğu yorumu yapmak doğru olacaktır

Tablo 4. Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Gelir Dağılımı Göstergeleri (2011-2021)

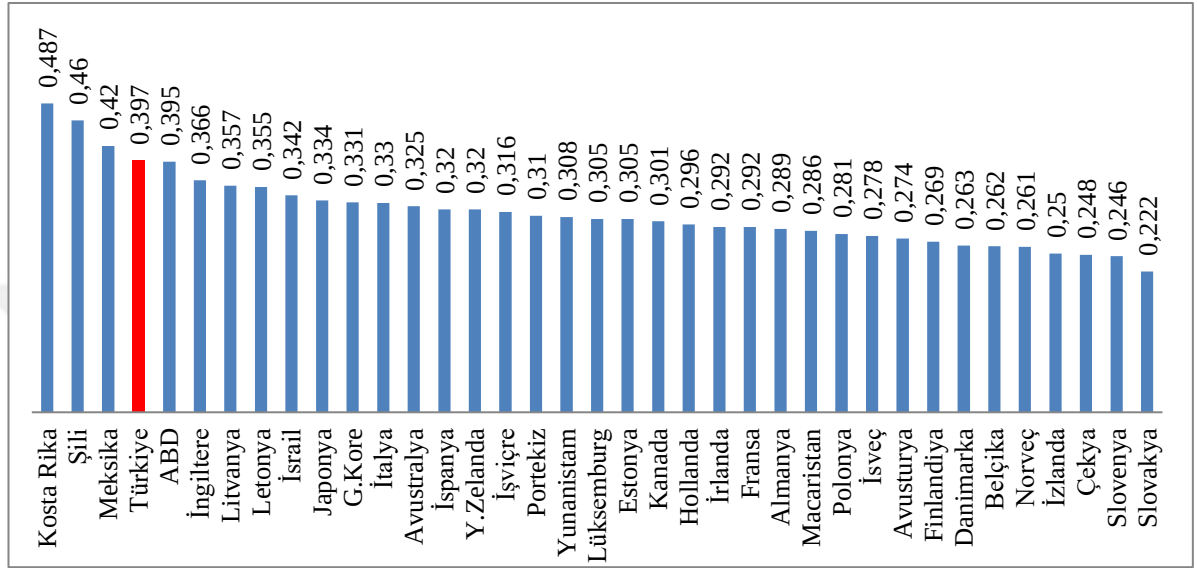
Yıllar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
P80/P20	8,0	8,0	7,7	7,4	7,6	7,7	7,5	7,8	7,4	8,0	7,6
P90/P10	14,4	14,2	13,6	12,6	13,3	13,6	13,4	13,7	13,0	14,6	13,7
Gini Katsayısı	0,404	0,402	0,400	0,391	0,397	0,404	0,405	0,408	0,395	0,410	0,401

Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr>. (11.06.2022)

Gelir dağılımını ölçmeye yarayan önemli yöntemlerden biriside toplumda yer alan en yüksek ve en düşük gelire sahip grupların toplam gelirden aldıkları payın karşılaştırılması ile bulunmaktadır. P80/P20 oranı toplam gelirden en fazla pay alan %20’lik kesim ile en az pay alan 20’lik kesimin oranlanmasıyla hesaplanmaktadır. Buna göre bu oran tablo 3’den görüldüğü üzere bazı yıllarda düşüşe geçmiş bazı yıllarda artmış, dalgalı bir seyir izlemiştir. 2020 yılında ise 10 sene önceki seviyelerine geri dönmüştür. P90/P10 oranı ise toplam gelirden %10 payda alan kesim ile en az pay alan %10’luk kesimin oranlanmasıyla hesaplanmaktadır. Buna göre P90/10 oranı en fazla ve rekor seviyedeki artışı, 2020 yılında yaşamıştır.

Gelir dağılımdaki eşitsizliği ölçmeye yarayan “Gini Katsayısı” 0 değerine yaklaştıkça gelir dağılımında eşitliği, 1’e yaklaştıkça gelir dağılımında eşitsizliğin olduğu anlamına gelmektedir (Tüik, 2022). Buna göre Tablo 4’de yer alan veriler Türkiye’de gini katsayısının zaman zaman dalgalanmalar yaşansa da 2019 yılında düşüş yaşadığı fakat 2020 yılı itibariyle 10 yıllık süredeki en yüksek noktaya ulaştığını göstermektedir.

Türkiye’de hem gini katsayısı hemde P90/P80 oranlarına bakıldığında genel anlamda gelir dağılımında eşitsizliğin çok büyük bir değişim göstermediği ortadadır. 2020 yılındaki artışın ise muhtemelen Covid-19 kaynaklı olduğu tahmin edilebilir. Yine daha sağlıklı bir karşılaştırma yapabilmek için bu oranları diğer Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütüne(OECD) üye ülkeler ile kıyaslamak daha iyi sonuç verecektir.

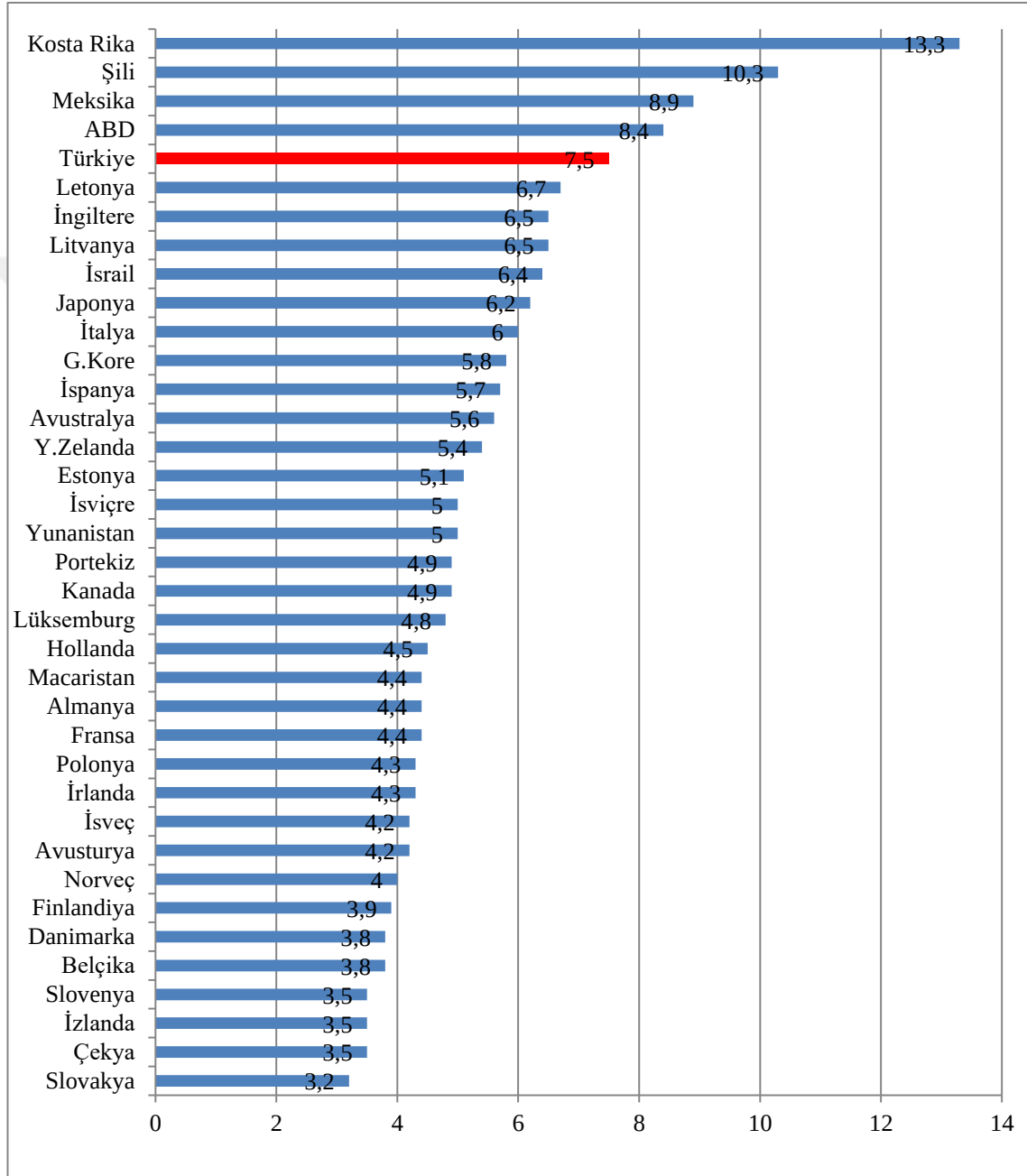
Şekil 1. OECD Ülkeleri ve Türkiye Arasında Karşılaştırmalı Gini Katsayısı (Veriler Türkiye İçin 2018, Diğer Ülkeler İçin 2021 Yılı ve En Yakın Yıl Baz Alınarak Oluşturulmuştur)

Kaynak; Euronews, <https://tr.euronews.com/>

Görüldüğü üzere Türkiye OECD ülkeleri içinde gelir dağılımı adaletsizliğinin en fazla olduğu 4. Ülke ve Avrupa birliğinde ise şekil 1’de yer almayan Bulgaristan’dan sonra en fazla gelir adaletsizliğinin yaşandığı ülkedir. Ülkemizde gini katsayısının, diğer OECD ülkelerine kıyasla çok yüksek düzeyde olduğu da istatistiklerden görülmektedir. Üstelik burada yer alan veriler Türkiye açısından son veriler değildir ve son veriler bu rakamlardan daha üstte yer almaktadır.

Toplumda yoksulluğun ortadan kaldırılmasında, gelir dağılımının adil bir şekilde olması oldukça önemlidir. Gelir dağılımının, adil bir şekilde olmadığı toplumda yoksulluk seviyesi de yüksek olacaktır. Bu durumdan kaynaklı ortaya çıkan sağlıklı ekonomik yapı beraberinde toplumda, kötü beslenme, sağlıklı yaşam şartları, eğitim seviyesinin yetersiz olması, geçim sıkıntısı ve mutsuzluk yaşanmasına neden olur. Diğer

tarafından gelirin adil dağılmaması, üreticileri de etkilemektedir. Üreticiler, ürettikleri malların büyük bir çoğunluğunu gelirin büyük bir kısmına sahip olan kesime yönelik ve pahalı olarak piyasaya sunarlar. Bu nedenle de toplumun büyük bir çoğunluğunu oluşturan diğer kesimin, hem alım gücü zayıflar hem de bu durumdan kaynaklı toplumsal huzurun bozulmasına yol açar (Kirazaldı, 2011: 10).

Şekil 2. Diğer OECD Ülkeleri ve Türkiye Arasında P80/P20 Oranı (Veriler Türkiye İçin 2018, Diğer Ülkeler İçin 2021 Yılı Veya En Yakın Yıl Baz Alınarak Oluşturulmuştur)

Kaynak: Euronews, <https://tr.euronews.com/>

Yine ülkemizi diğer OECD ülkeleri ile karşılaştırdığımızda P80/P20 yani gelirden en fazla pay alan %20'lik kesim ile en az pay alan %20'lik kesim arasındaki gelir dağılımı açısından, ülkemizin 5.sırada yer aldığı görülmektedir. Bu kapsamda her iki karşılaştırmadan da görüldüğü üzere ülkemizde gelir dağılımı eşitsizliği diğer birçok ülkeye göre oldukça yüksektir.

Ancak bu olumsuz tabloya rağmen Türkiye on birinci kalkınma planında(2019-2023) 2017 yılında 0,405 olan gini katsayısını, 2023 yılında 0,38'e düşürmeyi hedeflemiştir. Ayrıca P80/P20 oranını da 7,5'den, 6,5'e çekmeyi planlamıştır. Bulduğumuz yıl itibariyle istenilen istatistiklere ulaşamadığı tablo 4'de verilen istatistiklerden görülmektedir. Ancak dikkat edilirse 2019 yılında önemli bir gelişme kaydedilmiştir fakat diğer yıllarda gini katsayı tekrar artış göstermiştir. Yine de hedeflenen oranlara ulaşamamasının nedeninin Covid-19'dan kaynaklı olabileceği unutulmamalıdır.

2.1.1.2 Hanehalkı Yapısına Göre Yoksulluk

Esasen hanehalkında bulunan kişi sayısı ile yoksulluk arasında bir doğrusal grafik olduğu düşünülmektedir. Yani yoksulluk oranı ne kadar fazla ise hanede bulunan kişi sayısı da bununla doğru orantılıdır şeklinde. Ancak bu durum genel anlamda istatistiklerden dolayı kabul görmüş olsa da, hanede bulunan kişilerin yaş durumu, eğitim durumu buna bağlı olarak hane ekonomisine sağladığı katkılarda önemli olmaktadır. Hanede bulunan kişiler ekonomik olarak haneye artı bir değer katıyorsa bu sefer istatistikleride değiştirecektir. Nitekim ülkemizde de bu durum genel kabul gören anlayışı birebir yansıtmaktadır.

Tablo 5. Hanehalkı Tipine Göre Türkiye'de Yoksulluk Oranları

Hanehalkı Tipi	Yoksul Hanehalkı Oranı (%)				
	2017	2018	2019	2020	2021
Tek Kişilik Hanehalkı	8,2	9,6	9,2	10,9	6,5
Tek Çekirdek Aileden Oluşan Hanehalkı	12,5	12,9	13,8	14,5	14,2
En Az Bir Çekirdek Aile ve Diğer Kişilerden Oluşan Hanehalkı	17,9	18,8	18,2	18,4	18,5
Çekirdek Aile Bulunmayan Birden Fazla Kişiden Oluşan Hanehalkı	11,9	7,7	9,2	9,5	9,1
Toplam	13,5	13,9	14,4	15,0	14,4

Kaynak; TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (2021) <https://www.tuik.gov.tr> , (1.11.2022).

Tablo 5’de yer alan hanehalkı tipine göre yoksulluk oranları incelendiğinde, 2021 yılında hanehalklarının %14,4’ ünün yoksul olduğu görülmektedir. Son 5 yıllık dönem dikkate alınarak incelendiğinde ise tüm yıllarda en düşük yoksulluk oranının tek kişilik hanehalkı ve çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalkları arasında değiştiği gözlemlenmektedir. Tüm verilerden yola çıkılarak Türkiye’de aile’de bulunan kişi sayısının artmasıyla yoksulluk oranında artışı yorumu yapılabilir.

2.1.1.3 Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk

Türkiye’de eğitim durumuna göre yoksulluk göstergeleri incelendiğinde;

Tablo 6. Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Oranları (Hanehalkı Kullanılabilir Fert Medyan Geliri % 50’ sine göre)

Yıllar	Yoksulluk Oranları (%)				
	Okur-Yazar Olmayan	Bir okul bitirmeyen	Lise Altı Eğitimli	Lise ve Dengi Eğitimli	Yükseköğretim
2006	32,8	27,8	14,3	5,4	0,7
2007	30,7	24,9	12,5	5,2	0,8
2008	29,5	24,2	13,3	5,2	0,7
2009	32,7	27,2	13,9	5,1	1,2
2010	28,8	27,5	14,3	4,5	1,0
2011	28,9	27,0	13,1	5,8	1,1
2012	30,1	26,1	13,5	5,9	1,1
2013	26,6	23,7	12,4	5,6	1,8
2014	27,7	25,1	12,5	5,7	1,3
2015	27,2	23,7	12,8	5,6	1,6
2016	26,2	24,1	12,5	6,2	1,7
2017	25,4	21,7	11,7	5,5	1,5
2018	27,5	23,6	12,1	5,8	2,2
2019	26,1	22,4	13,4	6,9	2,5
2020	26,7	25,7	14,0	8,3	3,2
2021	24,1	24,4	13,8	7,5	2,5

Kaynak; TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/> “Gelir Yaşam Koşulları Araştırması 2021”

Türkiye’de, en yüksek yoksulluk oranının 16 yıllık dönemde kendi içerisinde oranlar farklılaşsa da her zaman en yükseği, okur-yazar olmayan kişilerin oluşturulduğu

gözükmektedir. Bunu sırasıyla zaman zaman oranlarda dalgalanmalar yaşansa da bir okul bitirmeyen, lise altı eğitilmiş, lise ve dengi eğitilmiş ve son olarak da yükseköğrenim eğitimi alan kişiler takip etmektedir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken yükseköğrenim dışında diğer tüm oranların, 16 yılda zamanla bazen düşmüş bazen artmış olmasına rağmen kademeli olarak bir azalış trendi gözükürken, yükseköğrenim seviyesine sahip olan kişilerin yoksulluk oranlarında yıllara göre kademeli hatta 16 yıllık dönemde 4,5 katına kadar arttığı gözükmektedir. Bu da bize ülkemizde üniversite mezunu olan kişilerin yoksulluk oranlarında artışın yaşandığı göstermektedir. 2020 yılında görülmeye başlayan Covid-19 pandemisi, yükseköğrenim yoksulluk oranını da artırmış ve en yüksek rakamlara ulaşıldığı yıl olmuştur. Yine buna ilaveten, lise dengi eğitilmiş ve lise altı eğitilmiş yoksulluk oranları da bir önceki yıla göre artış göstermiştir. Yoksulluk ve eğitim düzeyi ilişkisini önceki bölümlerde incelemiştik ve ülkemizde ki tabloda eğitim düzeyi ile yoksulluk arasında ki bu ilişkiyi kanıtlar niteliktedir. Yani toplumda eğitim seviyesi artıkça, yoksulluk seviyesi düşmektedir

2.1.2 Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Tarihi Gelişimi

Türkiye’de erken Cumhuriyet döneminde yoksullukla mücadele, gönüllü çabalar temelinde hayırseverlik vurgusu ile sivil toplum kuruluşları sorumluluk alanına bırakılmıştır. Bu dönemde görülen yoksulluk daha çok köylü yoksulluğu ile özdeşleştirilmiş ve bu durumun savaş sonrası dönemde ortaya çıktığı düşünülmekteydi. Bu açıdan Türkiye’deki yoksulluk, Avrupa’daki kapitalist gelişim dinamiklerine paralel olarak gelişen bir süreç olmamıştır. II.Dünya Savaşı sonrası dönemde ortaya çıkan refah devlet tartışmaları ve uygulanan politikalar, Türkiye’deki sosyal politikaların yapısını da etkilemiştir. 1960’lı yıllara kadar hayırseverlik anlayışıyla sürdürülen yoksullukla mücadele politikaları, 1960 sonrası yerini “Sosyal Devlet” anlayışına bırakmıştır (Buğra, 2008: 97-191). Ancak anayasal anlamda ilk kez sosyal devlet olma anlayışı bu dönemde benimsenmiş olsa da, yoksullukla mücadele konusunda ilk kurumsal girişim adımı 1980’li yıllarda atılmıştır.

1960’lı ve 1970’li yıllar “Vatandaşlık Hakları” vurgusunun ön planda tutulduğu ve modern anlamda sosyal yardım uygulamalarının ilki sayılabilecek 1976 yılında 2022 sayılı kanunla yürürlüğe giren “Altmış Beş Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun” tartışılmaya

başlandığı yıllar olmuştur. Modern sosyal yardım politikalarının ilki sayılabilecek olan bu kanun, aynı zamanda doğrudan politikalarında ilk ciddi örneğidir (İncedal, 2013: 69 ve Özsoy ve Karataş, 2021: 223).

Türkiye’de planlı dönem için yoksulluk stratejisi, ekonomik olarak büyümeyi sağlayacak olan dolaylı politikalar olmuştur. Ancak uzun yıllar uygulanan bu politikalar, istihdam yaratmada ve gelir dağılımında pozitif yönlü bir gelişme sağlayamamıştır. Bu nedenle dolaylı yaklaşım politikalarına ek olarak zorunlu halden ortaya çıkan doğrudan politikalar yoluyla da yoksullukla mücadelede yeni önlemler alınmaya çalışılmıştır (Gündoğan, 2008: 52).

1980-1990’lı yıllarda yoksullukla mücadele politikaları, iki yaklaşım türü ile ele alınmıştır. İlk politika daha çok ekonomik büyüme ve kalkınmaya bağlı olan dolaylı yaklaşım modeli iken, diğer politika doğrudan mücadele uygulamalarıdır. 1980’li yıllarda yeni ekonomi politikaları yani neo-liberal ekonomi politikaları uygulanmaya başlanmıştı, ancak bu dönemde yoksullukla mücadele politikaları neo-liberal politika anlayışına ters düşen devlet eliyle yürütülmekteydi ve 1980 öncesi döneme göre daha kapsayıcı nitelikteydi. Yoksullukla mücadele konusunda, 1980’li yıllarda gelir dağılımındaki bozulmalar ve yaşanan ekonomik sıkıntılardan dolayı uygulanan politikalara yöneltilen ağır eleştiriler, sosyal adaletin sağlanabilmesi için yeni tedbirlerin alınmasını gerektirmekteydi. Bu kapsamda, yoksullukla mücadele konusunda atılan en büyük adım olan 1986 yılında yürürlüğe giren “3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu” sosyal adaleti sağlaması ve gelir dağılımındaki bozulmayı önlemek amacıyla oluşturulmuştur. 1986 yılında, yoksullukla kurumsal ve doğrudan mücadele etmek amacıyla oluşturulan mali ve idari yapı günümüze kadar kurulan tüm hükümetlerin faydalandığı bir mekanizma haline gelmiştir ve bu yapı sayesinde yoksullukla mücadele devlet politikası haline dönüşmüştür (Demirhan ve Kartal, 2014: 126-135). Aslında 1986 yılında atılan bu adım günümüzdeki yoksullukla mücadelenin temellerini oluşturduğu ve devamı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Mevcut yapıya zaman zaman yeni araçlar ve işlevselliğini artıracak idari düzenlemeler yapılarak, yoksullukla mücadele daha etkili ve kapsamlı hale getirilmeye çalışılmıştır.

2000’li yıllar ise Avrupa birliği ile ilişkiler anlamında önemli dönüşümlerin yaşandığı, sosyal problemlerin geleneksel yöntemler ile iyileştirilemeyeceğinin anlaşıldığı ve sosyal hak kavramının gündeme geldiği süreç olmuştur. Bu nedenle 2000 sonrası dönem için yoksullukla mücadele politikalarının siyasi etkinliğinin artarak önem kazandığı yıllar olduğu söylenebilir. 2001 yılında dünya bankasının sağladığı 500 milyar dolar destek ile “Sosyal Riski Azaltma Projesi” kapsamında, şartlı nakit transfer uygulaması gerçekleştirilmiştir. Özellikle ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine nakit yardımı ve yine 0-6 yaş grubunda çocuğu olan ailelerin düzenli sağlık kontrolleri için nakit yardımı yapılmıştır. Bu sayede, Türkiye’de bir ilk olma özelliği taşıyan proje kapsamında, temel sağlık ve temel eğitim alanında nakit transfer uygulaması başlatılmıştır (Özsoy ve Karataş, 2021: 224).

2.1.3 Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikaları

Türkiye’de geleneksel dayanışma ilişkilerinin, birey veya bireylerin yoksulluk riskini ve benzeri yaşam riskleri önlemede etkili olacağı ve koruyacağı düşünce yapısı uzunca zaman egemen olmuştur. Bu nedenle de uzun yıllar boyunca yoksullukla mücadelede konusu pek gündeme gelmemiştir. Bu dönemde devletin yoksullukla kurumsal anlamda mücadelesi bakım ve geçici yardımlar vasıtasıyla sürdürülürken, yoksullukla mücadele belirli zamanlarda yardım yapma biçiminde Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu ve Kızılay gibi kurumların yan görevleri şeklinde ele alınmıştır. Yoksullukla mücadele, ancak 1980’li yılların ikinci yarısından sonra kurumsal olarak ele alınmış ve politikalar geliştirilmiştir. Özellikle 1990’lı yıllarda gerçekleşen ekonomik krizlerin etkileri sonucunda, hem kamu yönetimi, hem akademik anlamda, hem de sivil toplum kuruluşlarının yoksulluk konusuna karşı ilgileri artış göstermiştir. Yoksulluk sorununa karşı bu ilginin artması, elbette yoksulluk sorununun yeni ekonomi politikalarının bir sonucu olarak artış göstermesi olduğu kadar, küreselleşmenin kitle iletişim araçlarının gelişmesine katkı sağlamasının da, sorunu daha görünür bir hale getirdiği gerçektir (Gündoğan, 2008: 52).

Türkiye sosyal devlet ilkesine bağlı olarak kurum ve kuruluşlara sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler konusunda önemli sorumluluklar yüklemiştir. Sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler denildiğinde akla ilk önce Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve ona bağlı olan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü(SYGM)

gelmektedir. Son yıllarda yapılan düzenlemelerle gerçekleştirilen hizmetler tek bir çatı altında toplanmıştır ve bir standartta bağlanmıştır. SYGM'ler yoksullukla mücadele etmekte olan en önemli kurumdur. Günümüzde en kapsamlı ve ülke içerisinde yoksul ve muhtaçlara yönelik faaliyetlerinin birçoğunu bu kurum yönetmektedir. Eğitim alanında da Milli Eğitim Bakanlığı'na sosyal yardım ile ilgili önemli görev sorumluluklar verilmiştir. Bu kapsamda “Milli Eğitim Bakanlığı 2684 sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun” gereği olarak ihtiyaç sahibi öğrencilere sosyal yardım yapma görevi yüklenmiştir. Diğer bazı yoksullukla mücadele kurumlar ise şunlardır; Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kredi ve Yurtlar Kurumu, Sağlık Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve benzeri kamu kuruluşlarıdır (Yıldırım, 2019: 25; İncedal, 2013: 74-75).

2.2 Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Yerel Yönetimler

Türkiye’de yoksullukla mücadelede yerel yönetimler dört ana başlık altında incelenecektir.

2.2.1 Yoksullukla Mücadele Yerel Yönetimlerin Önemi

Dünya üzerinde en eski sosyal politika sorunlarından birisi olan yoksulluk ahlaki, psikolojik ve fiziksel boyutlarda olmak üzere beşeri yaşam şartlarının pek çok yönünü etkilemektedir. Bu nedenle de günümüze kadar yoksulluğu kavramlaştırmak adına birçok yaklaşım ve kıstas geliştirilmiştir.

Buna benzer bir durumu, yoksullukla mücadele noktasında ülkelerin uyguladıkları politika tercihlerinde de görmekteyiz. Bu kapsamda, yoksullukla mücadele konusunda yerel yönetimlerin önemi çeşitli platformlarda daha çok gündeme gelmeye başlamıştır. Artık sadece merkezi yönetimler yoksullukla mücadele etmemektedir. Yerel yönetimler, daha hızlı müdahale edebilme, farklı ihtiyaçlara yönelik programlar geliştirme, yoksulluk sorunun kökenini daha yakından tespit edebilme ve yoksullukla mücadelede daha esnek bir yapıda olma gibi avantajlara sahip olduklarından dolayı öne çıkmaktadırlar. Bununla birlikte merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında gereken eşgüdüm ve uyumun sağlanması da oldukça önemlidir. Bu uyum ve eşgüdüm sağlanamadığında, yoksullukta tekrar tekrar mücadele edilmeye çalışılacak ve bu durumda zaten kısıtlı olan kaynakların verimli kullanılamamasına ve toplumda yer alan bireylerin yoksulluk riskinden kurtulamamasına yol açacaktır. Bu

nedenle yerel yönetimlerin, yoksullukla mücadele konusunda kendinden beklenen sorumluluğu yerine getirebilmesi için öncelikle merkezi yönetim ile birbirini tamamlaması ve uyumlu bir şekilde çalışması gerekmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerin, yoksullukla mücadele noktasında bazı doğal engelleri de bulunmaktadır. Bunlar; diğer sorumluluklarından dolayı mücadeleye öncelik verememek, yoksulluğun nedenlerini belirleme konusunda yaşanan sıkıntılar veya belli yoksul grupları öncelikli olarak hedef alan veri ve bilgilerden yoksun olmak, kaynaklarının yetersiz ve orantısız olması, verilen yetkilerinin kısıtlı olması, yerel kalkınma planları hazırlama ve uygulama noktasında yeterli tecrübeye sahip olmamak gibi sorun ve engellerden dolayı yoksullukla mücadelede yerel ihtiyaçları karşılama noktasında kapasitelerini kısıtlamaktadır. Yine de yoksullukla mücadelenin topyekûn sağlanabilmesi adına yerel yönetimlerin başarıları oldukça önemlidir ve yerel yönetimlerin bu konuda sunabilecekleri pek çok önemli katkıları vardır (Yeşildal, 2020 459).

Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadeleye sunduğu katkıları ve önemi aktarmadan önce yerel yönetim kavramının tanımını yapmak çalışma açısından önem arz etmektedir.

2.2.2 Yerel Yönetim Kavramı

Günümüzde yerel yönetimler tüm devletlerin önemli ve vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir. Bir ülkede yerel yönetimlerin etkinliği ve gücü demokrasinin varlığı açısından olmazsa olmazdır. Ayrıca yerel yönetimler sunulan hizmetlerin verimliliği ve etkinliği açısından da vazgeçilemez kurumlardır (Kirazaldı, 2011: 28). En basit haliyle kent, köy, kasaba veya bölgeye ait ve merkezi yönetimden³ ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olan, kendi organlarıyla yönetilen ve karar organları yerel halk tarafından seçilen yönetim yapısı, yerel yönetim olarak ifade edilmektedir. (Eryılmaz, Çevik ve Sözen, 2013: 107).

Bir başka ifadeyle, yerel yönetimler, yerinden yönetim⁴ ilkesine bağlı olarak oluşturulan, merkezi yönetimden ayrı bir tüzel kişiliğe, bütçeye ve personele sahip

³ **Merkezden Yönetim:** “birlik ve bütünlüğü sağlamak amacıyla belirli bazı hizmetlere ilişkin karar ve faaliyetlerin merkezî hükûmet ve onun hiyerarşik yapısı içinde yer alan örgütlerce yürütülmesi demektir”(Eryılmaz, Çevik ve Sözen, 2013: 33).

⁴ **Yerinden yönetim:** “halka sunulacak bazı kamu hizmetlerinin merkezi idare teşkilatı ya da onun hiyerarşisi altında olmayan kamu tüzel kişiler tarafından yürütülmesidir.” (Bozatay ve Kızılkaya, 2016: 613)

kamu tüzel kişilikleri olarak tanımlanmaktadır. Yerel yönetimler, yerel halkın ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulmuş yönetsel kuruluşlardır ve özellikle 1864'den sonra Türkiye'nin yönetsel yapısı içerisinde yerlerini almaya başlamışlardır (Çiçek, 2014: 54). Türkiye'de yerel yönetimler Anayasanın 127. Maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir; il, köy ve belediyenin, “mahalli müşterek” ihtiyaçların karşılanması amacıyla oluşturulan, kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları doğrudan halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir (T.C Anayasası, 1982). Bu kapsamda Türkiye'de yerel yönetim birimleri il özel idaresi, belediyeler ve köylerden oluşmaktadır.

Kamu hizmetlerinin etkili, zamanında ve uygun bir şekilde ulaştırılmasında merkezi yönetim tek başına yeterli olamamaktadır. Ayrıca yerel halk farklı ihtiyaçlara gereksinim duyar ve bu ihtiyaçların karşılanması noktasında da sunulan hizmetlerin farklılık ve çeşitlik göstermesi gerekir. Bu durumda yerel yönetimlerin önemini ortaya çıkarmaktadır. Bu kapsamda yerel yönetimler, yerel halkın ihtiyaçlarını belirleme ve karşılama noktasında, merkezi yönetime göre daha avantajlı bir konumda olduğu için tamamlayıcı bir yönetim sistemidir (Arıkboğa, Oktay ve Yılmaz, 2007: 3; Bahar, 2021: 45).

2.2.3 Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadele Nedenleri

Yoksulluk ve yerel yönetim arasındaki ilişki, adem-i merkeziyetçi yönetim anlayışının arttığı günümüzde önemli bir mesele haline gelmiştir. Yerel yönetimler ülke düzeyinde yoksullukla yakından ilgilenmektedir. Bunun iki sebebi vardır. Bunlardan ilki: belediyelerin ilçe, büyükşehir ve metropol olmayan, merkezden fark edilmesi zor ve küçük yerleşim yerlerini kapsaması. İkinci sebep ise: tarihsel açıdan kırsal alanlarda yoksulluk oranının daha fazla olmasıdır. Ayrıca kentlerde yaşayan yeni yoksullarla birlikte yerel yönetimler yoksulluk konusuyla daha fazla ilgilenmektedir ve özellikle kentsel yoksullukla mücadele noktasında da yerel yönetimler temel araç haline gelmiştir (Batal, 2016: 309; Yeşildal, 2020: 467).

Yoksulluk kavramının yerelleşmesi esasen son elli yılda kentlere doğru yaşanan yoğun göç hareketleri sonucunda meydana gelmiştir. Bu noktada özellikle yerel yönetimler, yoksullukla mücadele konusunda müthiş bir potansiyele sahiptir. Fakat yerel yönetimlerin başarılı olabilmesi için önceliklerini tespit etmesi, stratejilerini

tanımlaması sonrasında harekete geçmesi ise bir zorunluluktur. Son yirmi yıla baktığımızda ise birçok ülkenin, yoksullukla mücadele konusunda yerel yönetimlere önemli ölçüde yetkiler verdiği görülmektedir. Ülke düzeyinde yerelleşmeye yönelişin bir sonucu olarak da, yerel yönetimler ekonomik kalkınma, sosyal hizmet ve kamu hizmetlerinin sağlaması noktasında gittikçe artan bir sorumluluğa sahiptir. Yeşildal, yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelede atabileceği dört adımı şu şekilde sıralamaktadır; yerel kesimdeki yoksulluğu anlamak, yoksullara fayda sağlayacak eylemlerde bulunmak, yoksullarla iletişim kurmak ve koordine etmek, refahın farklı yönleri arasında denge kurmak (Yeşildal, 2020: 467-468).

Yerel yönetimler, devlet sınırları içerisinde yer alan ortak ve genel nitelikteki ihtiyaçları karşılamak üzere belli hukuk düzenine tabi olan irili ufaklı topluluklardan (Kasaba, köy, kent vb.) oluşmaktadır. Önen çalışmasında yerel yönetimlerin yoksullukla mücadele etme nedenlerini dört başlık halinde açıklamıştır bunlar; “yoksulların demokratik katılım bilincinin geliştirilmesi, bazı kamu hizmetlerinin daha kolay ve pratik sunulabilmesi, merkezi yönetimden kaynaklanan eksikliklerin giderilmesi ve yoksullukla ilgili bilgi ve bilinç düzeyinin artırılması” şeklinde sıralanabilir (Önen, 2010: 68). Bir sonraki bölümde de bu başlıkları kısaca açıklamak çalışma açısından önemlidir.

2.2.3.1 Yoksullukların Demokratik Katılım Bilincinin Artırılması

Yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi, yoksullar ile doğru iletişim, eşgüdüm ve etkileşimi sağlayamamalarıdır. Pek çok yerde, yoksullar yerel politikada etkisiz ve söz sahibi değildir, etnik köken, cinsiyet ve sınıf ayrımcılığına maruz kalmakta veya erişimi zor bölgelerde yaşamaktadır. Etkili iletişim ve eşgüdümün sağlanması, yerel yönetimler ile yoksulluların birlikte hareket edebilmelerini sağlayacaktır (Yeşildal, 2020: 468).

Demokratik yerel yönetimler, ekonomik kalkınmayı; eşitsizlikleri azaltarak, demokratik siyasal kültüre ve sivil topluma yönelik yerel demokrasiyi güçlendirerek pozitif katkılarda bulunabilirler. Esasen yerel yönetimlerin temel görevlerinden biriside, halka daha yakın olmalarından dolayı, halkın desteğini arkasına alarak gücünden yararlanabilmesidir. Böylelikle yoksul kişilerin kendi adlarına uygun karar almalarını

sağlamakta ve karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma duygusunu da geliştirmektedir (Önen, 2010: 68).

Yoksullukla mücadelede, toplumda dezavantajlı dediğimiz en örgütsüz ve sessiz yoksul kesimlerin bilgilendirilmesi ve sürece katılım sağlamaları oldukça önem taşımaktadır. Yoksullukla mücadelenin başarısı için yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde, geniş kamuoyu desteğini alarak ve yoksulluğa karşı güçlerin birleşmesi önemlidir. Yoksullarında da bu sürece dâhil edilmesi, günü birlik kısa vadede çözüm sunan çabalardan ziyade, planlı- programlı, etkinlik, proje, sürekli iletişim ve kampanyalar aracılığıyla olmaktadır (Örs, 2014: 65-66). Böylece yoksullarında sürece katılımıyla yoksulluk sorunu daha kısa sürede, daha etkili bir şekilde ve kaynaklarında daha efektif kullanımıyla başarılı sonuçların alınmasına yol açacaktır.

Yerel halkın sorunlarına çözüm bulmak ve yoksulluğunu tanımlamak noktasında yerel yönetimler diğer kurum ve kuruluşlara göre daha avantajlıdır. Buna karşılık yoksulların yerel yönetimlere katılarak kendileriyle ilgili alınan kararları sorgulamaları istek ve beklentilerini belirtmeleri ise diğer kuruluşlara göre daha kolaydır. Buradan hareketle yerel yönetimler seçimle iş başına geldikleri için bir kez daha seçilememe kaygısı taşımaktadır ve bu nedenle de yoksulluk konusunda daha hassas ve dikkatli olmak zorundadırlar. Yerel halkın, yerel yönetimleri bu kapsamda sorgulaması dahi en etkin denetim mekanizmalarından birisi olmaktadır (Önen, 2010: 69).

Yerel yönetimler, yoksul grupların önceliklerini daha iyi anlamak ve tespit edebilmek için onlarla doğrudan temasları açık bir şekilde tekrar tekrar gerçekleştirmelidir. Yoksulların günlük faaliyetlerini sürdürdükleri fiziksel çevre, yetkililerin yoksul kişilerin yaşadıklarını daha iyi anlamalarını sağlayacaktır. Ayrıca yoksul kişiler, kendilerini bu ortamda devlet dairesine nazaran daha iyi bir şekilde ifade edebilecektir. Yerel yönetimlerin yoksullara ilgili toplantılarını da, yoksulların daha kolay erişebileceği yerlerde yapmaları, insanların karar alma süreçlerine katılımını ve kendi düşüncelerini dile getirmelerine olanak sağlayacaktır. Sonuç olarak yerel yönetimler daha sonra yoksullukla ilgili izlenecek politikaların geliştirilmesinde yoksullarla daha verimli çalışabilir (Yeşildal, 2020: 469).

2.2.3.2 Bazı Kamu Hizmetlerinin Daha Kolay ve Hızlı Sunulması

Yerel yönetimler halka daha yakın oldukları ve onların ihtiyaçlarını daha kolay tespit edebildikleri için, yapılacak yardımların yerinde ve zamanında ulaştırılmasında son derece etkili olmaktadır. Böylece hizmetlerinde maliyeti azalmakta ve kalitesi artmaktadır ve bu durumda yerel yönetimleri yoksullukla mücadele konusunda daha avantajlı bir konuma getirmektedir (Yılmaz, 2017: 50).

Merkezi yönetimin, yoksullukla mücadele konusunda karşılaştığı; kırtasiyecilik, işlerin yavaş ilerlemesi, hantallık gibi kısaca bürokrasiden kaynaklı olumsuzluklar, yerel yönetimler tarafından daha kolay şekilde giderilebilmektedir. Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelede karar alma süreçlerinde, merkezin onayına ve görüşlerine gerek kalmadan serbest bir şekilde idari eylem ve işlemde bulunması, yoksulluk politikalarının da başarısını artırmaktadır (Önen, 2010: 69).

2.2.3.3 Merkezi Yönetimden Kaynaklanan Eksikliklerin Giderilmesi

Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelede uygulayacağı stratejileri başarıyla yürütmesinde ki en büyük engel merkeziyetçi politik kültürdür. Bir başka ifadeyle merkeziyetçi eğilimlerin halen güçlü olmasıdır (Şahin ve Güven, 2011: 293). Yerel yönetimleri, merkezi yönetimlerden ayıran en önemli fark, yerel halkın desteğini alarak göreve gelmeleri, merkezden bağımsız ve kendilerine özgü bütçe, organ ve personeliyle Anayasanın ve yasaların verdiği haklara sahip olmaları ve bunları kullanabilmeleridir. Esasen merkezi yönetim ve yerel yönetimler birbirlerini tamamlamalıdır, merkezin yetersiz ve güçsüz olduğu noktalarda yerel yönetimlerin bu boşluğu doldurarak, kamu hizmetlerini etkin ve verimli bir şekilde sunması şarttır (Önen, 2010: 70).

Günümüzde yerel yönetimler sahip olduğu ekonomik ve toplumsal koşullar ile yoksulluk sorununu tek başına çözmesi mümkün değildir. Dolayısıyla merkez-yerel düzeyde birbirine uyumlu politikaların olması bir gerekliliktir. Bu şartlar sağlanamadığında, yerel yönetimler en işlevsel koşullarda olsalar dahi sorunun çözümünde birçok engele takılacakları düşünülmektedir. Bu noktada ilk adım olarak hem yerel, hem de merkezi yönetimlerin yoksulluğu bir mücadele alanı olarak kabul etmesi, yoksullukla mücadelede proaktif, planlı ve bütünleşik stratejileri hedeflemesi önemlidir. Sonuç olarak merkezi yönetimin hem yoksullukla mücadele konusunda strateji geliştirme sorumluluğunu üzerine alarak program geliştirmesi, hem de yerel

yönetimlere gereken önemi vererek yoksullukla mücadele politikalarının uygulamasında yetki ve görev vermesi gerekmektedir (Şahin ve Güven, 2011: 293).

On birinci kalkınma planı(2019-2023) incelediğinde bu konuda, başta yerel yönetimler olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordinasyonun sağlanarak, karşılıklı veri paylaşımının olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca planda kırsal alanda sosyal yardımlara ulaşımının kolaylaştırılması ve yerel yönetimlerin bu konuda etkinliğinin artırılması gerektiği tespit edilmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2018: 147).

2.2.3.4 Yoksullukla İlgili Bilgi ve Bilinç Düzeyinin Artırılması

Türkiye’de yerel yönetimler, sosyal politika alanında gittikçe etkinliklerini artırmakta ve daha fazla hizmet sunmaktadır. Yerel halkın yoksullukla ilgili sorunlarına, kalıcı ve etkili bir şekilde çözüm yolu yerel yönetimler tarafından bulunabilir. Yerel yönetimler aracılığıyla, belde halkının yoksulluk konusuna karşı bakış açısı değiştirilebilir. Ayrıca bu soruna karşı alınacak tedbirlere birlikte karar verilebilir ve en etkili yöntemin nasıl uygulanacağı ortaya konulabilir. Böylelikle, yerel halkla iletişim kurulması, yoksullukla ilgili bilinç ve bilgi düzeyini yani “yoksulluk kültürünün” olumlu gelişmesini de sağlayacaktır.

Sosyal politikaların, toplumsal duyarlılığın gelişmesine sağlayacağı katkı göz ardı edilemez. Nitekim Türk tarihi boyunca, genel anlamda sosyal sorunların çözümünde toplumsal duyarlılığın var olması sayesinde önemli görevleri yerine getirdiğini söyleyebiliriz (Yüksel, 2007: 294-295). Özellikle yoksullukla mücadele konusunda neredeyse 1980’li yıllara kadar hayırseverlik anlayışıyla yoksulluğun giderilmeye çalışılması, bunun hem toplumun hem de yoksulların demokratik katılım bilincine sahip olmasından kaynaklı olduğunu ifade edebiliriz.

2.2.4 Türkiye’de Yerel Yönetimler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar ve Yoksullukla Mücadele Politikaları

Yoksulluk konusu Türkiye’nin gündeminde olan ve sürekli olması gereken bir konudur. Yoksulluk sadece ekonomik anlamda sonuçlar doğurmamakta, bununla beraber önemli sosyal ve siyasal sonuçlarda doğurmaktadır. Bu nedenle yoksulluğun azaltılması ekonomik ve toplumsal açıdan önemli dışsallıkları da beraberinde getirecektir (Hazman, 2010: 140).

Türkiye’de yoksulluğun azaltılmasında bu görevi tamamen veya daha çok merkezi hükümetin görev alanına bırakmak bir takım yanlışları da beraberinde getirmektedir. Merkezi hükümetin tek başına bu sorunu çözmesi, yerel halkın ihtiyaçlarına göre çözümler üretmesi her zaman mümkün olmamaktadır. Geçekleştirilen yatırımların(sosyo-ekonomik), yoksullukların bulundukları fiziksel çevreyi geliştirmesi sosyal ve ekonomik anlamda yerel halkın ihtiyaçlarını görmezden gelmeden yapılması gerekir (Kesgin, 2008: 94).

Yerel yönetimler, yoksulluğun azaltılması ve temel nitelikteki hizmetlerin sunumunda fonksiyonel bir görev edinmeye başlamıştır. Özellikle kentsel kalkınmanın sağlanabilmesi için, etkili ve yeterli bir planlama ve hizmet sunumu gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu noktada yerel yönetimlerin yerine getirmesi gereken iki temel misyonu vardır. Bunlardan ilki, yoksul kişilerin ihtiyaçlarını belirlemesi, ulusal kaynakları bu ihtiyaçlar doğrultusunda kullanılabilmesi için politik süreçte aktif olması ve merkezi idareyi bilgilendirmesidir. İkinci önemli misyonu ise, etkin bir planlama ile öncelikli ihtiyaçları tespit etmek ve koordinasyonu için teknik destek sağlamaktır. Bu kapsamda özellikle son yıllarda merkezi yönetimler sosyal refahı artırmaya ve yoksulluğu azaltmaya yönelik stratejiler üzerinde durmakta ve küreselleşmenin bir sonucu olarak artan fırsat eşitsizliğinin de etkisiyle, yerel düzeyde yoksulluk sorununa çare aramaya çalışmaktadır (Hazman, 2010: 143-144).

Türkiye’de yoksullukla mücadele kapsamında yerel yönetimlerin uzun dönemli ve kısa dönemli olmak üzere katkılarını iki başlık altında değerlendirilebilir.

Uzun Dönemli Katkılar;

- Eğitim Öğretim Faaliyetleri
- Mikro Kredi Temini
- Düşük Kredili ve Uzun Vadeli Konut İmkânı
- Meslek Edindirme Kursları
- Kermes veya alışveriş merkezinden satış standı temin etme

Kısa Dönemli Katkılar;

- Nakdi ve Ayni Yardımlar
- Sağlık Yardımları

- Sığınma Evleri ve benzeri katkıları içermektedir.

Bu kapsamda, yoksulluğu azaltmada yerel yönetimlere özellikle de belediyelere ve il özel idarelerine mevcut hukuki mevzuatlarında yeni sorumluluklar verilmiştir. Bunlar; 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 442 Sayılı Köy Kanunudur. Bir sonraki bölümde yerel yönetimlerin yoksullukla mücadeledeki görev sorumlulukları il özel idaresi, belediye ve köy düzeyinde incelenecektir.

2.2.3.1 Yoksullukla Mücadelede İl Özel İdaresi

04.03.2005 tarihinde yayınlanan 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, İl Özel İdaresine yoksullukla mücadele kapsamında sosyal hizmet ve sosyal yardım yapabilmeleri için yetkiler vermektedir (Kasalak, 2013: 99). Bu kapsamda İl Özel İdaresi Kanunu madde 6/a 'da; *Gençlik ve spor Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde*” yapmakla görevli ve yetkilidir.

Yine ilgili kanunun 6. maddesinde; il özel idaresinin hizmetlerini vatandaşlarına en yakın ve uygun yöntemlerle sunacağı, engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirli kişilerin durumuna uygun yöntemler uygulayacağı düzenlenmiştir. Ayrıca madde 30/n bendinde valinin görevleri arasında, bütçeden yoksul ve muhtaç durumdakiler için ayrılan ödeneği kullanır ve madde 43/h bendin de yoksul, muhtaç ve engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar il özel idaresi giderleri arasında gösterilecektir ifadeleri yer almaktadır.

İl özel idaresi kanununda, İl özel idarelerine, yoksullukla mücadele kapsamında mikro kredi verebilme yetkisi verilmiştir. Esasen mikro krediler, bireylerin yardıma muhtaç olmadan yaşamaları için çalışmaları ve kendi işlerini kurabilmeleri amacıyla verilmektedir (Yeşildağ, 2019: 54). Mikro krediler yoksulluğu azaltmak amacıyla geliri artırmak ve istihdamı desteklemek için geliştirilmiş uygulamalardır. Bu kapsamda Türkiye’de ilk kez 2002 yılında, “ Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı” tarafından

deprem bölgesi olan İstanbul, Kocaeli(İzmit) ve Düzce’de dar gelirli kadınlara uygulama sağlanmıştır (Kasalak, 2013: 100).

İl özel idareleri, 6360 sayılı “14 İlde Büyükşehir Belediyesi ve 27 İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 30 İlde İl özel idarelerinin sonlandırılmasıyla köklü bir değişime uğramıştır.

İl özel idareleri, yoksullukla mücadele kapsamında ve muhtaç durumda olan kişilere sosyal koruma sağlanması amacıyla pek çok sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Bu çerçevede yaşlı, engelli, çocuk, kadın, kimsesiz ve muhtaç ailelere sosyal hizmet ve yardım sağlamaktadır. Sunulan hizmet ve yardımların şekli, özellikleri ve yapıldığı birimler ilden ile değişiklik gösterebilmektedir (Kirazaldı, 2011: 48).

2.2.3.1 Yoksullukla Mücadelede Belediyeler

Halka en yakın yönetim birimi olan belediyeler, sosyal alanda yerel politika ve hizmet uygulamalarında büyük sorumluluk sahibidirler ve yoksullukla mücadele konusunda oldukça önemli bir konuma gelmişlerdir. Ayrıca merkezi idareyle birlikte sosyal yönlü politikaların uygulamasında temel destekçilerden olan belediyeler, özellikle sosyal refah hizmetleri ve yerel halkın taleplerini karşılamada son derece etkili olmaya başlamışlardır (Kalaycı ve Aytıs, 2019: 3165).

Merkezi hükümetin sosyal yardım alanında yetersiz kalması yerel yönetimleri bu konuda daha aktif yapmaktadır. Bunun yanı sıra son yıllarda yapılan yasal değişiklikler ve düzenlemeler, sosyal yardım uygulamalarını, yerel yönetimlerin özellikle belediyelerin görevlerinden birisi haline getirmiştir (Zengin ve Öztaş, 2009: 27).

Günümüzde hükümetlerin karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi olan yoksulluk ve onunla mücadele noktasında merkezi hükümetler, yerel yönetimlere görev ve sorumluluklar yükleyerek kaynak aktarımı sağlamaktadır. Bu kapsamda belediyeler yoksulluklara yönelik olarak gerçekleştirdikleri bazı sosyal hizmet ve sosyal yardımlar ile yoksullukla mücadele etmeye çalışmaktadır. Yapılan hizmetler ve yardımlar aracılığıyla belediyeler, yoksulların yaşamlarını belirli düzeyde sürdürmelerine destek olmaktadır. Bu kapsamda belediyeler, kaynakları ve bütçeleri doğrultusunda, ayni ve nakdi yardımlar, aşevi, ücretsiz yemek dağıtımı, çeşitli eğitim yardımları, barınma tesisleri, sağlık ve gıda yardımları yapmaktadır. Ayrıca düzenli olarak yapılan kültürel

faaliyetlerle, ücretsiz spor etkinlikleri ve düzenlenen geziler ile de yerel halkın sosyo-kültürel gelişimine katkı sağlamaktadırlar (Bahar, 2021: 72-73).

5393 Sayılı Belediye kanunu yoksullukla mücadelede önemli yasal mevzuat oluşturmaktadır. Bu kapsamda Belediye Kanunu madde 14/a' ya göre büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 100.000 üzerinde olan belediyeler kadınlar ve çocuklar için konukevi açabilir. Madde 38/n bendi de belediye başkanın görevleri arasında; bütçeden ayrılan ödeneği yoksul ve muhtaç durumdakiler için kullanmak, engellilere yönelik faaliyetler yürütmek ve engelli merkezleri oluşturmak düzenlenmiştir. Madde 60/i bendi de ise belediyenin giderleri arasında; dar gelirli, muhtaç, kimsesiz ve engellilere yapılacak olan sosyal hizmet ve yardımlar düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere 5393 sayılı kanun, belediyelere yoksullukla mücadele konusunda ayrıntılı bir şekilde önemli sorumluluklar ve yasal zorunluluklar vermektedir.

Günümüzde toplumsal ihtiyaçların her geçen gün artmasıyla beraber belediyelerden de sosyal hizmet anlamında beklentiler artmaktadır. Belediyelerin halkın içinden ve halka daha yakın olmaları, yoksullukla mücadele konusunda onlara büyük sorumluluk yüklemektedir. Ancak belediyeler önemli sosyal yardımlarda bulunsalar bile günümüz toplumunda belediye nüfuslarının kalabalıklaşması ve artan ihtiyaçlardan dolayı sosyal belediyecilik kavramı doğmuştur. Sosyal belediyecilik anlayışı birlikte belediyelerin yapabileceği bazı hizmetler ise şu şekildedir; öksüzlere kreş ve yurt, yaşlılar için huzurevi, sağlık ocakları, hasta yakınlarına yönelik misafirhaneler, kültür, sanat, spor tesisleri kurmak, tiyatro, sinema, kütüphane sayısını artırmak, meslek edindirme kursları açmak, tanzim satış mağazaları ve ekmek fabrikaları kurmak, muhtaç kadınlara, sokak çocuklarına barınma imkanı sağlamak, gıda ve kömür yardımları yapmak gibi çok geniş bir alanda yardımlar yapılabilmektedir. Sosyal belediyecilik belediyelerinin faaliyet alanlarının kapsamını genişletmiş ve sunulan hizmetlerin farklılaşmasına yol açmıştır. Böylelikle belediyeler yerel halkın sorunlarıyla, yoksul ve yardıma muhtaç kişilerle daha fazla ilgilenmeye başlamıştır (Kasalak, 2013: 105-106).

2.2.3.1 Yoksullukla Mücadelede Köyler

Köyler 1924 yılından beri yürürlükte olan 442 sayılı Köy Kanunu ile yönetilmektedir. Her ne kadar bu kanun çağın gerisinde gözükse de yoksullukla

mücadele konusunda hükümleri dikkat çekmektedir. Kanun, köylere sosyal yardım ve hizmet alanında bazı görevler vermektedir. Bu kapsamda; köyde bulunan kişilerden kimsesiz ve yoksul olanlara yemek ve para yardımı, maddi durumu iyi olmayan kişilerin cenaze işlemlerini gerçekleştirmek, öksüzlerin korunması, içme suyunun temiz tutulması, kimsesiz çocukları sünnet ettirmek gibi ve benzeri faaliyetler sayılabilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE ANTALYA KEPEZ BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

3.1 Antalya Kepez Belediyesi Tarihçesi ve Özellikleri

Kepez, kelime anlamı olarak “Deniz kıyısında kayalık alan” ve gelinlerin başlarına taktıkları “taç” anlamlarına gelmektedir. Antalya’nın merkez ilçesinden ayrılarak oluşturulan kepez, Antalya’nın kuzey bölümünde yer alan ilçesidir. Kepez ilçesinin yerleşim merkezi haline dönüşmesi, 1970’li yıllarda başlayan yoğun göç hareketleri sonucunda olmuştur. 1994 yılında Antalya’nın Büyükşehir Belediyesi(ABB) statüsüne kavuşması ile kepez 2009 yılına kadar alt kademe belediyesi olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. 2009 yılında 5741 sayılı yasa kapsamında ise varsak belediyesi ve kepez belediyesi birleştirilerek, ABB sınırlarında merkez ilçe olarak yerini almıştır (Kepez Belediyesi, 2020a: 11; 2022a).

Tüik’in son açıkladığı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi(ADNKS) sonuçlarına göre kepez 591.895 kişilik nüfusuyla, Antalya’nın en kalabalık ilçesi konumundadır (TÜİK, 2022). Ayrıca çalışmanın ilerleyen bölümlerinde göreceğimiz gibi bu rakamların 750.000 civarlarında olduğu yine belediye çalışanları tarafından ifade edilmektedir. Kepez ilçesi genel olarak tarım, hayvancılık, sanayiye dayalı bir ekonomiye sahiptir. Ayrıca şehrin iki sanayi sitesi (Akdeniz ve Yeşil Akdeniz) ve Krom Fabrikası Kepezde yer almaktadır. Ek olarak Kepez Hidrolik Santrali’de kepez ilçesi sınırlarındadır ve kentin enerji ihtiyacının büyük bir bölümü buradan karşılanmaktadır (Bahar, 2021: 91).

3.2 Kepez Belediyesi Vizyon ve Misyonu

Kepez Belediyesi misyonu; *“Modern bir şehircilik anlayışıyla cazibe merkezi haline gelen Kepez’de, mevcut kazanımların muhafaza edilmesinin yanı sıra değişen dünya şartlarını ve kentimizde yaşayanların ortak ihtiyaçlarını karşılayan hizmet anlayışıyla, sürdürülebilir yaşam kalitesini daha ileri aşamalara taşıyan örnek belediyecilik uygulamaları gerçekleştirmek”* şeklindedir (Kepez Belediyesi, 2022b: 41).

Kepez Belediyesi 11 yıllık görev süreci dahilinde, kepezi arka bahçe olmaktan çıkartıp, gerekli temel belediyecilik ve alt yapı hizmetlerinin yerine getirildiği, geleceğe

güvenle bakan, kendi potansiyelini ortaya koymuş, hayallerle ve büyük hedefler belirlemiş bir kent haline gelmesi kapsamında vizyonunu ise şu şekilde açıklamaktadır; “Örnek bir kent haline gelen Kepez’i; insan odaklı, hizmette öncü ve yenilikçi uygulamalarla model bir belediye olarak geleceğe taşımak”dır (Kepez Belediyesi, 2022b: 41).

3.3 Kepez Belediyesi Yoksullukla Mücadele Kapsamında Stratejik Amaç ve Hedefleri, Temel Politikalar ve Öncelikleri

Kepez Belediyesi ilçede bulunan tüm vatandaşlarına, yasanın verdiği yetkilere, merkezi idarenin plan, program, politika ve önceliklerine uyumlu olacak şekilde temel politika öncelikleri belirlemiştir. Bu kapsamda özellikle yoksullara yönelik olarak belirlediği temel politika ve öncelikleri, Sosyal sorumluluğa ilişkin politikalar başlığında düzenlemiştir. Buna göre;

- *Sosyal proje ve yardımlara önem ve öncelik verilmesi*
- *Meslek Kursları açarak vatandaşların meslek sahibi yapılması*
- *Kurulan istihdam Merkezi vasıtasıyla vatandaşların iş bulmalarına yardımcı olunması*
- *Çocuklara, gençlere, kadınlara, yaşlılara ve engellilere yönelik olarak çeşitli destek merkezleri kurulması ve sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması*
- *Bilimsel, kültürel ve sosyal faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi*
- *Açık ve kapalı spor tesislerinin çoğaltılması, amatör spor kulüpleri ve derece alan sporcuların desteklenmesi*
- *Hemşehricilik kültürünün desteklenmesi yardımlaşma ve dayanışma ruhunun geliştirilmesi*
- *Sevgi, saygı ve hoşgörü ortamı sağlanması ve teşvik edilmesi*
- *Sivil Toplum Örgütleri ile işbirliği sağlanması*
- *Engelli vatandaşlarımızın yaşam kalitesinin yükseltilmesi*
- *Eğitime en üst düzeyde destek verilmesi*

Kepez Belediyesinin sosyal sorumluluğa ilişkin temel öncelik ve politikalarıdır (Kepez Belediyesi, 2022b: 43). Görüldüğü üzere Kepez belediyesi özellikle yaşlılara, engellilere, kadınlara, genç nüfusa yani dezavantajlı gruplara yönelik olarak birçok

alandaki hizmetlerini gerçekleştirmektedir. Yoksulluğun toplumda tekrar etmesini engellemek ve yardım alan kişilerin bu bir bağımlılık haline getirmemesi içinde faaliyet yürütmektedir.

Kepez Belediyesi, belediyenin görev ve sorumluluklarına ilişkin yaptığı değerlendirme sonrası faaliyet ve projelerini 5 adet stratejik alan kapsamında sınıflandırmıştır. Buna göre: Temel Belediyecilik, Sosyal Belediyecilik, Kültürel Belediyecilik, Halka ilişkiler, Vizyon Projeler ve İnovatif Uygulamalar belediyenin stratejik alanlarıdır. Bu kapsamda, İlçede bulunan yoksul ve yardıma muhtaç kişilere sağlanacak olan sosyal yardım ve politikalar, Sosyal Belediyecilik başlığı altında düzenlenmiştir.

Tablo 7. Kepez Belediyesi 2020-2024 Sosyal Belediyecilik Stratejik Amaç ve Hedefleri

Stratejik Amaç 5: Toplumsal Bütünleşmenin Sağlanması ve Aidiyet Duygusunun Artırılması Amacıyla Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Hayata Geçirilmesi
Hedef 1: Dezavantajlı gruplara mensup vatandaşlarımızın toplumsal yaşamla bütünleşmelerine yönelik sosyal hizmet projeleri gerçekleştirmek
Hedef 2: İhtiyaç sahibi vatandaşlarımıza yönelik olarak çeşitli sosyal yardımlarda bulunma
Hedef 3: Kepez ekonomisine katkıda bulunacak ve istihdamın artırılmasını sağlayacak faaliyetler gerçekleştirme

Kaynak: (Kepez Belediyesi, 2020a: 4)

Tablo 7’den görüldüğü üzere Kepez Belediyesi’nin 2020-2024 yılı stratejik planı incelendiğinde sosyal belediyecilik başlığı altında stratejik amaç 5 düzenlenmiştir ve bu amaç doğrultusunda da 3 hedef belirlenmiştir. Bu hedefler yoksullukla mücadele kapsamında belediyenin gerçekleştirdiği sosyal yardım faaliyetleri, projeler ve diğer sosyal belediyecilik uygulamalarıdır. Ayrıca önceki dönem stratejik planları incelendiğinde ise belediyenin daha önceleri Sosyal Belediyecilik kavramı yerine Sosyal Yardım ve Hizmetler başlığını kullandığı gözükmemektedir. Kepez Belediyesi yine tablo 7’deki hedefler kapsamında performans hedefleri belirlemiştir. Belirlen bu hedefler 2 yıllık dönem dikkate alınarak incelenmiştir ve 2022 yılına ait verilerin henüz paylaşılmamasından kaynaklı olarak 2021 yılı son dönem olarak dikkate alınmıştır. Bu

kapsamda bu üç hedefe yönelik gerçekleştirilen performans hedefleri sırayla tablolar halinde incelenecektir.

Tablo 8’da yer alan hedef 1 kapsamında belirlenen performans hedefleri ve gerçekleşme durumları;

Tablo 8. Kepez Belediyesi Dezavantajlı Gruplara Yönelik Destek Projeleri Performans Hedefleri

Performans Hedefleri	2020 (Hedef)	Gerçekleşen	2021 (Hedef)	Gerçekleşen
Engeliniz Engelimizdir etkinliğine öğrenci katılım sayısı (kişi)	320	-	350	150
Engelsiz Yaz Kampına katılan öğrenci sayısı (kişi)	25	-	50	150
Engelliler Spor Şenliğine öğrenci katılım sayısı (kişi)	30	-	45	-
Kepezliyim Şehrimi Geziyorum etkinliğine öğrenci katılım sayısı (kişi)	1.270	200	1.280	290
Kadın Kooperatifleri projesine katılan kadın sayısı (kişi)	50	70	75	190
Ütüleme merkezi ve çamaşır yıkama hizmetinden yararlanan vatandaş sayısı (kişi)	100	-	150	-
Beyaz Ev Projesinden faydalanan çocuk sayısı (kişi)	25	-	40	180
Aşevinden yararlanacak kişi sayısı	500	-	750	-
Sosyal Marketten faydalananacak kişi sayısı	100	-	130	-
Sünnet edilecek çocuk sayısı (kişi)	500	298	500	562
Evde Muayene ve bakım hizmetinden yararlanan vatandaş sayısı (kiş	15.000	19.262	15.000	15.871
Engelli Koordinasyon Merkezinin faaliyetlerinden yararlanan vatandaş sayısı (kişi)	750	296	750	590
Şefkat ve huzurevinden yararlanan vatandaş sayısı (kişi)	100	35	100	37
İkinci Bahar Sosyal Yaşam Merkezi etkinlik sayısı (adet)	25	-	25	48
Temizliği yapılan ibadethane sayısı (adet)	2.313	533	2.315	996
Temizliği yapılan okul sayısı (adet)	15	7	15	2
Kurulacak taziye çadırı sayısı (adet)	2.100	477	2.110	2.947
Konukevinden yararlanan vatandaş sayısı (kişi)	550	233	560	419

Kaynak: (Kepez Belediyesi, 2020b: 421-422; 2021: 508-509).

Tablo 8’ da yer alan verilere göre: yardımların içeriğine bakıldığında belediyenin, yalnızca vatandaşların yoksulluk sorununu çözecek kısa vadeli sosyal yardımların dışında, bu dezavantajlı gruplara, moral motivasyon sağlama, sosyal olarak topluma katılımlarını sağlama ve özellikle vatandaşların en çok sağlığına yönelik faaliyetlerde bulundukları gözükmemektedir. Ayrıca gerçekleştirilen faaliyet alanlarına bakıldığında özellikle engelli, kadın, çocuk, yaşlı ve diğer diye sınıflandıracağımız grupların öncelikli olduğu gözükmemektedir. Yine istihdamı artırmaya yönelik faaliyetlerinde gerçekleştirildiğini söyleyebiliriz. Tabloda yer alan boş kısımların ise Covid-19 kaynaklı olduğu ifade edilmiştir.

. Sosyal yardım faaliyetlerine ilişkin belirlediği hedef 2 kapsamında performans hedefleri ve gerçekleşme durumları;

Tablo 9. Kepez Belediyesi Sosyal Yardım Faaliyetlerine İlişkin Performans Grafiği
(2020, 2021 Faaliyet Raporlarından Düzenlenmiştir)

Performans Hedefleri	2020 (Hedef)	Gerçekleşen	2021 (Hedef)	Gerçekleşen
Gıda Yardımı(Kişi)	2100	13.290	2100	16.339
Soba ve Yakacak Yardımları(Kişi)	12/320	881	14/325	77/1.557
Akü, tekerlekli sandalye ve hasta yatağı yardımı(Kişi)	39	67	40	43
Giyisi Yardımı(Kişi)	4660	4734	4.665	431
Ev Eşyası Yardımı(adet)	212	212	215	386
Sağlık Malzemesi ve Hasta Bezi Yardımı(Kişi)	129	196	135	163
Kırtasiye Yardımı(Kişi)	160	761	170	700
Okul Forması(Kişi)	1250	-	1300	-
İşitme Cihazı(Kişi)	100	-	100	-
Temizlik Yapılan Ev (adet)	300	76	300	16
İftar Çadırından Faydalanan Kişiler(Kişi)	120.550	-	125.000	-
Belirli Günlerde İkram Yapılan Kişiler(Kişi)	53.000		53.100	12.000

Kaynak: (Kepez Belediyesi, 2020b: 422; 2021: 509).

Tablo 9’de ki veriler incelendiğinde Kepez Belediyesinin birçok alanda sosyal yardım faaliyetlerinde bulunduğu gözükmektedir ve stratejik amaç ve hedefler doğrultusunda belirlenen sosyal yardım faaliyetleri ve gerçekleşme oranları incelendiğinde; Kepez belediyesinin hemen hemen hedeflediği tüm faaliyetlerini belirlenen rakamların üzerinde gerçekleştirdiği gözükmektedir. Bir çok yardım hedeflenenden çok daha fazla olmasına karşın tabloda bazı yardım faaliyetlerinin hiç gerçekleşmediği ya da hedeften az olduğu gözükmektedir. Fakat mali faaliyet raporları incelendiğinde bu durumun Covid-19 nedeniyle ve hatta hedef üstü gerçekleşenlerinde Covid-19’dan kaynaklı talep yoğunluğundan dolayı olduğu ifade edilmiştir. Kepez Belediyesinin, her yıl sosyal yardım faaliyeti hedeflerini artırdığı gözükmektedir. Ayrıca belediyenin yalnızca aynı yardımlarda bulunduğu nakdi yardımlar yapmadığını da ifade edebiliriz. Bu durumu Bahar çalışmasında kepez belediyesi yetkililerine sormuş ve buna yasaların izin vermediğini, bu nedenle de yalnızca aynı yardımların yapıldığı cevabını aldığını ifade etmiştir (Bahar, 2021: 104). Yine en çok gıda kaleminde yardımın yapıldığı hem tablodaki verilerden hem de çalışmanın uygulama bölümünde göreceğimiz üzere belediye personeli tarafından ifade edilmektedir.

Kepez ekonomisine katkıda bulunacak ve istihdamın artırılmasını sağlayacak faaliyetler gerçekleştirme kapsamında olan hedef 3’ün gerçekleşme durumları;

Tablo 10. Kepez Belediyesi İstihdamın Artırılmasına Yönelik Faaliyetleri

Performans Hedefleri	2020 (Hedef)	Gerçekleşen	2021 (Hedef)	Gerçekleşen
Kariyer Ofisine yapılacak müracaat sayısı (kişi)	5.150	63.475	5.170	4.090
Kariyer Günleri etkinlik sayısı (adet)	9	2	15	-
Kariyer Günlerine katılan öğrenci sayısı (kişi)	180	1.050	300	
AKMEK Kurslarına katılan vatandaş sayısı (kişi)	6.000	3.864	7000	2.152
Açılacak Köy Pazarı sayısı (adet)	1	-	4	4
El Emeği Pazarlarında yer alacak vatandaş sayısı (kişi)	80	70	160	826

Kaynak: (Kepez Belediyesi, 2020b: 423; 2021:510).

Kepez Belediyesi vatandaşlarına doğrudan sosyal yardım sağlayarak veya onları kısa süreli yoksulluktan kurtaracak politikalar yanında vatandaşların meslek edinmelerini de sağlayarak hem mevcut durumda ki yoksulluk riskini hem de gelecekte oluşabilecek yoksulluk riskini azaltmayı hedeflemektedir.

3.4. Kepez Belediyesi'nin Sosyal Yardım Faaliyetleri

Kepez belediyesinin gerçekleştirmiş olduğu sosyal yardım faaliyetleri en son paylaşılan faaliyet raporları ile önceki dönem faaliyetleri raporları karşılaştırılarak daha detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Tablo 11. Kepez belediyesinin 2021 yılında muhtaç ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara yönelik yapmış olduğu sosyal yardım faaliyetleri

Gıda Yardımı	Kepez Belediyesi tarafından dönem içerisinde 16.489 adet gıda yardımı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Covid-19 nedeniyle 17 günlük kapanma döneminde; toplam 29.263 kişiye çeşitli gıda(patates, soğan, domates, salatalık, biber gibi) yardımları yapılmıştır.
Giyecek yardımı	Dönem içerisinde toplam 332 aileye giyecek yardımı yapılmıştır. Buna ek olarak "Montsuz Çocuk Kalmasın" projesi kapsamında 50 çocuğa mont yardımı, 9 çocuk giydirilmiş, 16 çocuğa ayakkabı, 2 çocuğa bisiklet ve son olarak 22 çocuğa kıyafet ve oyuncak yardımı yapılmıştır.
Soba ve Yakacak Yardımı	Dönem içerisinde 77 vatandaşa soba, 1537 vatandaşa kömür ve 20 aileye tahta parçası yardımı yapılmıştır
Ev Eşyası Yardımı	Belediye tarafından uygulanan "Kullanılmış Eşyaların Dönüşümünü Aktifleştirme Projesi" (KEDAP) kapsamında, halktan toplanan çeşitli ev eşyaları sınıflandırılarak ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır. Bu kapsamda 386 vatandaşa ev eşyası ve ev malzemesi yardımı yapılmıştır.
Kırtasiye Yardımı	İlçe içerisinde öğrenimine devam eden öğrencilere eğitim yardımı kapsamında, 2.947 adet kitap yardımı, 700 öğrenciye kırtasiye yardımı ve 194 öğrenciye de tablet dağıtımı gerçekleştirilmiştir.
Sağlık Malzemesi ve Hasta Bezi Yardımı	Yaşlı ve evde bakıma muhtaç kişilere yönelik olarak 52 adet hasta bezi ve 111 adet hasta yatağı ve 1425 adet çocuk bezi yardımı gerçekleştirilmiştir.
Engellilere Yönelik Yardımlar	31 adet tekerlekli sandalye, 5 adet akülü tekerlekli sandalye, 7 adet akülü tekerlekli sandalye tamiri ve 7 adet sağlık malzemesi yardımı yapılmıştır.
Ev Temizliği Yardımı	16 vatandaşın ve temizliği belediye tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kaynak: (Kepez Belediyesi, 2021:165-168).

Görüldüğü gibi kepez Belediyesi 2021 yılında vatandaşlarının en çok ihtiyacı olan öncelikleri belirlemiş ve bu kapsamda, en çok gıda yardımında bulunmuş ve onu sırasıyla kırtasiye yardımı, sağlık yardımı, soba ve yakacak yardımı, ev eşyası yardımı,

engellilere yönelik yardımlar ve ev temizliği yardımları takip etmiştir. Buna ek olarak kepez belediyesinin gerçekleştirdiği yardımlara yönelik “KEDAP” ve “Montsuz Çocuk Kalmasın” gibi projeler ile de ihtiyaç sahipleri ile diğer vatandaşları buluşturarak onların desteğini alması, yoksullukla mücadelede vatandaşların bilinç ve bilgi düzeyini artırdığını göstermektedir.

Tablo 12. Kepez Kariyer İş Geliştirme Merkezinin Faaliyetleri (2019, 2020b ve 2021 Yılları Faaliyet Raporlarından Düzenlenmiştir)

Gerçekleştirilen İşlem	İşlem Sayısı (Kişi)		
	2019	2020	2021
Müracaat Eden Vatandaş Sayısı	3249	63.475	4090
Yönlendirilen vatandaş sayısı	270	7.561	652
İşe alınan vatandaş sayısı	175	3.563	620
İşi kendi kabul etmeyen vatandaş sayısı	538	16.991	-
Şirket kabul etmeyen vatandaş sayısı	211	3.454	-
İşi kendi bulan vatandaş sayısı	296	7.718	-

Kaynak: (Kepez Belediyesi, 2019: 139; 2020b: 423; 2021:510).

Kepez belediyesi başkanının 2019 yılı yerel seçimlerinde hedeflediği projelerden birisi olan “Kepez Kariyer İş Geliştirme Merkezi” işsizliği azaltmayı, istihdamı geliştirmeyi ve işgücünün verimli istihdam edilebilirliğini artırmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda işverenler ile meslek sahibi olup, işsiz olan kişileri buluşturmayı amaçlamaktadır. Bu merkezlere başvuranlara fabrika, tekstil atölyesi, turizm, zincir market ve kreş gibi çeşitli alanlarda istihdam sağlanmaktadır (Kepez Belediyesi, 2022b). Tablo 12 yer alan veriler kariyer ve iş geliştirme merkezinin oluşturulduğu yıldan, son verilerin paylaşıldığı yıla kadar olan faaliyetlerini göstermektedir. Sonuç olarak görüldüğü üzere yoksullukla mücadelede Kepez Belediyesi gıda, sağlık, giyecek, engellilere yönelik faaliyetler, meslek edindirme ve kültürel faaliyetlerde olmak üzere geniş yelpazede sosyal yardım uygulamaları yapmaktadır ve bir yerel yönetim birimi olarak üzerine düşen vazifesini yerine getirdiğini ifade edebiliriz.

3.5 Araştırmanın Amacı

Yoksulluk konusu hem Türkiye'nin hem de tüm dünyanın ortak bir sorunudur ve güncelliğini her daim korumaktadır. Yaşanan gelişmeler deprem, felaketler, ekonomik krizler, salgın hastalıklar gibi olaylar bir noktada yoksulluk sorunu da artırmaktadır. Yoksullukla mücadele etmek onu tamamen ortadan kaldırmak anlamında değildir ve bu gerçekçi bir beklentide olmamaktadır. Yoksullukla mücadele onu toplumda daha yaşanabilir bir boyuta indirgeme görece azaltma anlamında olabilmektedir. Bu kapsamda çalışmada yoksulluğu azaltmada yerel yönetim birimlerinden olan belediyelerin neler yaptığını ve yapabileceklerini ortaya koymak çalışmanın temel amaçlarından birisidir.

Araştırmanın asıl temel amacı Antalya Kepez Belediyesinin yoksullukla mücadele kapsamında gerçekleştirdiği faaliyetlerini ortaya koymaktır. Bu nedenle örnek yerel yönetim birimi olarak sosyal yardımlara muhtaç kişilerin daha fazla olduğu Antalya Kepez Belediyesi seçilmiştir ve belediyenin ilçede bulunan vatandaşlarına yaptığı sosyal yardımlar ve hizmetler ve yoksullara yönelik gerçekleştirilen plan, proje ve faaliyetlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Belediye personeli olan katılımcılara ilgili konu hakkında daha önceden belirlenmiş ve sonradan verilen cevaplar doğrultusunda yeni sorular sorularak yoksullukla mücadele kapsamında mevcut durum analizi ve yapılan sosyal yardımların niteliği hakkında bilgi edinmek araştırmanın temel araçlarından biridir. Buna ek olarak katılımcılara demografik bir takım sorularda sorularak personelin niteliği ve yoksullukla mücadele sorunu algısı saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Türkiye'de yoksullukla mücadelede yer alan yerel yönetim birimlerinin önemini tespit etmek çalışmanın alt amaçlarından birisidir.

Literatür incelediğinde Türkiye'de yoksullukla mücadele konusunda ve yerel yönetimler özelinde yapılan birçok çalışmanın olduğu gözükmemektedir. Bu durumda konunun öneminin akademide üzerinde durulan bir mesele olduğu göstermektedir. Ancak yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde genel olarak bir yerel yönetim biriminin seçildiği daha sonra ise kurumun stratejik planları, performans hedefleri, yıllık faaliyet raporları gibi paylaşılan verilerden yola çıkılarak çalışmanın oluşturulduğu gözükmemektedir. Diğer bazı çalışmalarda ise seçilen belediye sınırları içerisinde yaşayan, doğrudan yardımlardan veya sosyal hizmetlerden yararlanan halk üzerinde anket

çalışması yapıldığı gözlemlenmektedir. Özetle literatürde yer alan birçok çalışma yalnızca durum değerlendirmesini içermektedir. Bu çalışmadaki amaç ise doğrudan bu yardımları sunan ilgili belediye personelinin konu hakkında ki bilgi ve bilinç düzeyini saptamak ve algısını ölçmektedir. Yapılan incelemelerde benzer bir tane çalışma örneği olduğu gözükmemektedir.

3.6 Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın yöntemi sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir teknik olan, görgül araştırmalar kapsamında görüşme yöntemidir. Görüşme yöntemi esneklik, derinlemesine bilgi, veri kaynağının teyit edilebilmesi, anlık tepki ve yanıt oranı gibi avantajlara sahip olduğu için bu çalışma için uygun görülmüştür. Literatürde çoğunlukla yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılır. Bu kapsamda yarı- yapılandırılmış görüşme tekniğinde sorular önceden hazırlandığı, gerekli durumlarda soruların yeniden düzenlenmesine ve ilgili konu üzerinde tartışmaya olanak sağladığı için bu yöntem araştırmada tercih edilmiştir.

Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır ve araştırma problemine uygun çalışma grubu belirli kriterler belirlenerek seçilmiştir. Bu kapsamda çalışmada yer alacak katılımcılar örneklem olarak seçilen Antalya Kepez Belediyesinin yoksullukla mücadele kapsamında yer alan ve sosyal yardım konularında görevli olan ilgili personelinin oluşmaktadır.

3.7 Çalışmanın Metodolojisi

Araştırmanın uygulama kısmı Antalya Kepez Belediyesinde sosyal yardımlardan sorumlu olan görevli personele daha önceden hazırlanan sorular neticesinde yapılan görüşme formuyla sağlanmıştır. Araştırmanın birinci ve ikinci bölümünde yer alan diğer teorik kısımlar hazırlanırken ise makale, internet kaynakları, yüksek lisans ve doktora tezlerinden, süreli yayınlardan yararlanılarak literatür taraması yapılmıştır.

3.8 Araştırmanın Örnekleme

Çalışmada amaçlı örnekleme metodu kullanılmıştır. Bu yöntemde göre araştırma grubu bazı seçim kriterleri göz önünde bulundurularak seçilir (Bahar, 2021: 112). Bu kapsamda çalışmada Kepez Belediyesinin yoksullukla mücadele kapsamında sosyal yardımlar sağlayan personeli örneklem olarak belirlenmiştir. Buna göre Kepez

Belediyesinde sosyal yardımlardan sorumlu iki birim olduğu gözükmemektedir. Bunlar Basın Yayın ve Halka İlişkiler Müdürlüğüne bağlı Sosyal İşler birimi ile Sosyal yardım merkezidir. Burada görevli olan 10 personel çalışma için örneklem olarak seçilmiştir. Ancak yapılan mülakatlarda üç personele çeşitli nedenler ile ulaşılamamıştır ve bu kapsamda 7 kişiyle çalışma gerçekleştirilmiştir.

3.9 Araştırmanın Kapsam ve Sınırlıkları

Çalışmaya yoksullukla mücadele kapsamında yerel yönetimlerin yaptığı sosyal yardımlar dahil edilmiştir. Bu nedenle de Kepez Belediyesinin sadece sosyal yardımlarından sorumlu birimleriyle görüşme sağlanmıştır. Araştırma verileri Mart ve Nisan ayında belediyenin ana binasında ve ana binasının dışında bulunan sosyal yardım merkezinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara yarı yapılandırılmış mülakat tekniği uygulanmıştır. Bu kapsamda daha önceden hazırlanan sorular sorulmuştur ve görüşme formda yer alan sorulara verilen cevaplar yalnızca çalışmaya dahil edilmiştir.

3.10 Araştırmanın Bulguları

3.10.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Görüşme sağlanan belediye çalışanlarına ait demografik bilgiler tablo 13'teki gibidir. Çalışma başlamadan önce toplam 10 kişi ile görüşme sağlanması planlanmış ancak görevli kişilerin şehir dışında ve izinde olmalarından kaynaklı olarak 3 kişi ile görüşme sağlanamamıştır. Bu nedenle toplamda 7 kişi ile görüşme sağlanmıştır.

Tablo 13. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Düzeyi	Görevli Olduğu Birim
Katılımcı 1	Kadın	42	Lise	Basın Yayın ve Halka İlişkiler Müdürlüğü- Sosyal İşler Birimi
Katılımcı 2	Erkek	54	Lisans	Basın Yayın ve Halka İlişkiler Müdürlüğü
Katılımcı 3	Kadın	44	Lisans	Basın Yayın ve Halka İlişkiler Müdürlüğü- Sosyal Yardım Merkezi
Katılımcı 4	Erkek	48	Lisans	Basın Yayın ve Halka İlişkiler Müdürlüğü- Sosyal Yardım Merkezi
Katılımcı 5	Erkek	31	Yüksek Lisans	Basın Yayın ve Halka İlişkiler Müdürlüğü- Sosyal İşler Birimi
Katılımcı 6	Kadın	46	Lise	Engelli Koordinasyon Merkezi
Katılımcı 7	Erkek	45	Lisans	Basın Yayın ve Halka İlişkiler Müdürlüğü- Sosyal İşler Birimi

Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde 4 katılımcının lisans seviyesinde 1 katılımcının yüksek lisans ve sonra olarak 2 katılımcının da lise seviyesinde eğitimi ve ortalama yaşlarının 45 olduğu gözükmemektedir. Bu kapsamda sosyal yardım alanında çalışma yapan personelin tecrübeli ve eğitim seviyesi yüksek bir gruptan oluştuğu ifade edilebilir. Belediye personeli ile yapılan görüşmelerde personel sayısının az olduğu söylenmiştir. Ancak bu durumu kendilerinin oluşturdukları sistem sayesinde çözdüklerini ve personel sayısını artırmak yerine buraya harcanacak kaynakların yardıma muhtaç kişilere aktarmanın daha doğru olacağını düşündüklerini söylemişlerdir. Yine kendilerinin üç döneme yakındır çalışma yaptıklarını ve bundan dolayı da yeterli tecrübeye sahip olduklarını ve birçok sorunun bu tecrübe sayesinde ve ilçeye hakim olmalarından dolayı da daha kolay bir şekilde çözebildiklerini ifade etmişlerdir.

3.10.2 Antalya Kepez Belediyesinin Yoksullukla Mücadele Kapsamında Görev Alan Birimleri

Yapılan görüşmelerde katılımcılara Kepez Belediyesinin sosyal yardım alanında sorumlu olan birimleri sorulmuştur. Buna göre Kepez Belediyesi bünyesinde sosyal yardımlar iki şekilde yürütölmektedir. Bunlardan ilki kepez belediyesinin merkez binasında yer alan basın ve halklar ilişkiler müdürlüğüne bağılı sosyal işler birimi ile merkez binasının dışında bulunan daha önce Kullanılmış Eşyaların Dönüşümünü Aktifleştirme Projesi (KEDAP) merkezi diye geçen ve yeni adı sosyal yardım merkezi olan birimdir.

3.10.3 Antalya Kepez Belediyesinin Yoksullukla Mücadelede Gerçekleştirdiğı Sosyal Yardımlar ve Hizmetler

Antalya Kepez Belediyesinde sosyal yardımlardan sorumlu ilgili personel ile yapılan görüşmelerde ilk olarak ilçede yer alan muhtaç durumdaki kişilere yapılan sosyal yardımların neler olduğı, en fazla hangi alanda yardım yapıldığı, yardımların niteliğı ve ne sıklıkla gerçekleştirildiğı iki temel soru sorularak tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda katılımcılara; *“Yoksullukla mücadele kapsamında hangi tür ve en çok hangi alanda yardım yapılmaktadır?”* sorusu ve *“İlçenizde yer alan yoksul kişilere yönelik gıda, beslenme, giysi ve eğitim konuların da yapılan yardımlar nelerdir*

ve bu yardımlar ne kadar sıklıkla gerçekleştirilmektedir?” soruları sorulmuştur ve buna göre katılımcıların cevapları birleştirilerek aktarılmıştır.

Katılımcı 1: “En çok yardım yapılan alan gıda, eşya, yakacak, eğitim yardımı ve diğer yardımlar diye sınıflandırabiliriz. Bunun yanı sıra hasta yatağı ve tekerlekli sandalye yardımları da yapılmaktadır. Genel olarak yardımların bazıları mevsimsel olmakla beraber temel ihtiyaçlardan oluşan koli yardımları 1,3 ve 6 aylık periyotlar halinde sağlanmaktadır. Ayrıca cenaze işlemleri içinde vatandaşlarımıza yardımcı olmaktayız.”

Katılımcı 2: “Kepez Belediyesi olarak bizler ilçemizde ikamet eden, adresini burada beyan edebilen vatandaşlarımıza yardımları ulaştırıyoruz. Gıda yardımı iki plan dahilinde yapılmaktadır. Birincisi sadece o aylık yardıma ihtiyacı olanlara yardım yapılmakta ikinci olarak ise düzenli yardım isteyen vatandaşlarda 12 ay boyunca yılın her ayında bir gıda paketi şeklinde yardımcı olmaya çalışıyoruz özellikle ramazan ayında sayılarının arttığını ifade edebiliriz. Kıyafet noktasında sırf bu işler için kurulmuş iki katlı bir sosyal yardım merkezinin kurulmuştur ve zor günlerde vatandaşlara yardımcı olmak için burası bir mağaza konseptinde kurulmuş olup içerisinde a’dan z’ye her türlü kıyafet ve hijyen ürünleri yer almaktadır. Vatandaşlar buradan 6 ayda bir yararlana bilmektedir. Sene başında öğrencilere gerek okul kıyafetleri gerek kırtasiye malzemeleri konusunda okul açılmadan bir çalışma yapıyoruz vatandaşların başvurması dahilinde bütçenin el verdiği ölçüde. Yakacak konusunda da hem odun hem kömür için başvuruları ekim ayın içerisinde alıyoruz ve kış boyunca da sürdürmekteyiz. Engelli vatandaşlarında ufak tefek ihtiyaçları ve alamadıkları cihazlar temin edilmeye çalışılıyor. Ayrıca yine vatandaşlardan toplanan ikinci el eşyalar geri dönüşüm yapılarak yeni ihtiyaç sahiplerine ulaştırılıyor. Bunun gibi geniş hizmetler yapmaktayız. Yoksulluk noktasında öncelik vatandaşların temel ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Yani yoksul bir kişiye hadi git gez diye para veremezsiniz, bu kişinin temel ihtiyacı beslenmedir, konaklama noktasında ise bizlerin bir şey yapması pek mümkün değildir; çünkü Antalya bu noktada son dönemlerde ciddi sıkıntıların yaşandığı bir şehirdir. Ancak vatandaşlardan bu yönde çok talep geldiğini bunun ise ancak kaymakamlıkla ortak bir çalışma sürdürülerek kaymakamlığının verdiği kira desteğine yönlendirme ve danışmanlık hizmetleri verdiklerini ifade etmiştir. Gıda

ihtiyacı en çok talepte bulunan kalem olduğunu ve belediyenin bu konuda ihtiyaç sahiplerine gerekli yardımları ulaştırdıklarını ifade etmiştir”

Katılımcı 3: *“Katılımcı kepez belediyesini ana binasının dışında bulunan sosyal yardım merkezinde çalışmakta olduğu için bağlı olduğu birimde yapılan yardımlar hakkından bilgi vererek kepez sosyal yardım merkezinin 20 yıldan daha fazla bir şekilde olarak farklı konumlarda aktif olarak görev aldığını söylemiştir. Şuan ki sosyal yardım merkezinin ise 4-5 yıllık yeni bir bina olduğunu 4 kattan oluştuğunu, 1.katta erkek çocuk, erkek-bebek, erkek-genç ve erkek-yetişkin olarak 2. Katta kız-bebek, kız-çocuk, kız-genç ve kız-yetişkin grubumuza kıyafet, kişisel bakım ürünleri, hijyen ürünleri ayrıca çocuk maması, çocuk bezi gibi ürünler yer almakta ve ihtiyaç sahibi tüm vatandaşlarımız bunlardan yararlanmaktadır. Bunun haricinde gıda, beyaz eşya yardımları yapıyoruz. Bunun yanı sıra belediye olarak satın aldığımız kıyafetler dışında, bağış olarak topladığımız ürünleri elden geçirdikten sonra onlarıda ihtiyaç sahiplerine ulaştırıyoruz. Yardımları kaymakamlık sonucu ihtiyaç sahibi olduğu anlaşılanlara örneğin gıda yardımını her ay düzenli bir şekilde sağlıyoruz. Yine kendi incelemelerimiz sonucu ihtiyaç sahibi olduğunu gördüğümüz kişilere bağış yapmaktayız.”*

Katılımcı 4: *“Antalya kepez belediyesi depremzedelerle birlikte 754.000 gibi bir nüfusa sahip oldukça kalabalık bir bölgedir. En çok yardım muhtaç kişilerin olduğu ve halk ağzıyla fakir diyebileceğimiz bir ilçedir ve yine diğer ilçelere kıyasla ve yardıma muhtaç yönetmeliğine göre en çok yardım yapılan ilçede kepez belediyesidir. Bizler Kepez’de oturan kişilere gıda, kıyafet, ikinci el eşya (koltuk, kanape, beyaz eşya gibi), odun, kömür, kırtasiye gibi yardımları ilçemizde yaşayan vatandaşlarımıza sağlıyoruz. Prosedür ise şu şekilde işlemekte; Aile sosyal politikalar bakanlığının yardıma muhtaç kişilerle ilgili bir yönetmeliği ve hesaplama modülü vardır. Bizler yardıma muhtaç kişinin yardıma muhtaç olduğunu nasıl anlıyoruz peki. İlk önce buradan bakıyoruz. Kişi bize gelip dilekçeli müracaatta bulunuyor. Kepez Belediyesi halkla ilişkiler birbimize, bizim oluşturduğumuz maktuğu formlar var. Belediyenizin gıda yardımından faydalanmak istiyoruz veya çeşitli yardımlarından yararlanmak istiyoruz diye. Vatandaşımız halkla ilişkiler birimimize belediyemizin gıda yardımından, odun kömür yardımından, kırtasiye yardımından veya buna benzer ikinci el, eşya, market kartı yardımlarından faydalanmak istiyorum diye dilekçeyle müracaatta bulunur. Birinci*

işlemimiz müracaattır. ikinci işlem ise sosyal yardım merkezi ve sosyal işler birimimizce bu dilekçeler kaymakamlık nezdinde bir sorgulamaya tabi tutulur TC'lerinden. Müracaatta bulunan kişi kimdir? Değerlendirme yapılır. Yani evde kaç kişi yaşıyorlar? Ev hane halkının geliri ne kadar? Çalışan var mı? Varsa kaç kişi çalışıyor? Ve kaç para maaş alıyor? Üzerlerinde kayıtlı ev, araba, mal, mülk, arazi, arsa, tarla var mı? O evde yaşayanlar bu yapılan hesaplama modülünde, bakanlığın belirlemiş olduğu yani yardıma muhtaç kişi yönetmeliğindeki hesaplama modülüne uygunsa bir örnek vereyim basit bir şekilde; asgari ücretin üçte biridir aslında. Kişi başı düşen gelir yani bugünün şartlarında asgari ücret net sekiz bin beş yüzse bunu üçe böldüğünüz zaman iki bin sekiz yüz küsur lira gibi bir rakam düşer. Kişi başı düşen gelir evde iki bin sekiz yüzün altındaysa bu kişiye yardım yapılır demektir. Değilse üzerinde ise inisiyatife bağlıdır. Duruma göre yani yapacağımız yardımın çeşitlerine göre değişir. Nedir bu yardım çeşitlerimiz? Örnek veriyorum geliri bu iki bin sekiz yüzlerin altında ise hanehalkı geliri bu aileye her ay düzenli bir şekilde gıda yardımı yapılır. Evine, adresine hiç kişiyi rencide etmeden onu toplum içerisinde düzenini bozmadan telefon açar ekiplerimiz her ayın belirli bir günü. Tabii bu işlem önce bir komisyondan geçer bu dediğim husus. Durumu uygunsa, komisyon değerlendirir. Yönetmeliğe göre beş kişiden oluşan komisyon onay verir. Evet bu aile yardım yapılır der. Sonra bu sisteme işlenir. Belediyenin SAYSİS programına. Bu ürünlerin, yani gıdanın veya verilecek olan malzemenin aileye ne zaman dağıtılacağını planlaması yapılır ekiplerce. Her ayın kaçınıcı günü, nereye gidecekse o sisteme işlenip ekiplere bilgi verilir. Ekipler malzemeyi aileye götürdüğünde imzasını alır teslim ettiğine dair. Der ki gıdaysa gıda, kömürse kömür, kırtasiyeyse kırtasiye bu yardımlar yapılır. Şimdi bu yardımlar yapılırken buradaki izlediğimiz prosedür aileyi rencide etmeden o kişiye ürünü teslim etmektir. Ekiplerimiz telefon açar der ki evinize yaklaştık evde misiniz sorar evdeyim derse aşağı inebilir misiniz der yani araca kadar gelebilir misiniz? Kişi caddedeki aracımıza gelir evinin yakınındaki. Ürün teslim edilir. Evrak imzalatılır. Evrakta bilgileri mevcuttur zaten. Kişiye verilir. Yaptığımız yardımların büyük bir kısmı gıda yardımı. Çünkü temel ihtiyaçtır. Yani insanlar bir kıyafeti altı ay, bir sene giyebilir ama bir gıdayı bir sene yiyemez. Bu devamlılık gerektirir İşte bu önemli. Yani ilçemizde yaşayan ve yardıma muhtaç kişilere belediye sosyal belediyecilik anlayışı içerisinde bu tarz insanlara yaptığımız en büyük yardım budur. Gıdayla birlikte zaman zaman belirli

aralıklarla market kartı yardımı da yapıyoruz. Bu market kartları bize bağış yoluyla geldiği için belediyemize, yani fitre, zekat anlamında, zengin iş insanları kime vereceklerini bilmiyorlar. Diyor ki belediye sizde mutlaka vardır. Yardıma muhtaç, yardım yaptığınız kişiler ben size diyor hani nakit paradan daha ziyade market kartı vereyim. Beş yüz liralık kart. siz bunu diyor ihtiyaç sahibine benim adıma verin. Burada aracıyız biz. Evet Kişileri biz bildiğimiz için yani ihtiyaç sahibi olan kişileri bu kişilere de kart yardımı yapıyoruz her ay. Çünkü bizim verdiğimiz bir gıda kolisinin içindeki ürünler sabit olmasına rağmen markette bu kişi istediğini alabilme imkanına sahiptir. Mesela biz bulgur, pirinç, yağ, çay, şeker verirken; kadındır kadın pedi alabilir, çocuğu vardır mama alabilir, süt alabilir. Başka bir ihtiyacı vardır bizim verdiğimiz yardımın dışında bir ihtiyaç bunları temin edebilir. Dolayısıyla da bu en önemli hizmettir. Antalya sıcak bir memleketir ama burada da belirli dönemlerde soğuklar yaşanıyor. Belirli dönemlerde yardımlarımızın planlaması vardır yani gıda 12 ay devam eder ama durumu çok kötüyse tabi. Durumu bir tık daha iyiye gıda yardımımız 3 ayda bir veya 2 ayda bir olarak sağlanmaktadır. Hanehalkı kalabalıksa ve çalışan sayısı fazla ise ve geçinmeleri zor ise düzenli olarak sağlanmaktadır. Genel olarak özetlersek gıda yardımları 3 ayda, 6 ayda ve sürekli olarak sağlanan yardımlar olarak sınıflandırılabilir. Yine durumu ailenin çok kötüyse eğer market kartı desteğin de veriyoruz. Kış dönemlerinde yakacak anlamında biz 10'ncu ve 11'inci ayda biz müracatları alıyoruz ve bu kapsamda yardım yapıyoruz. Bu sene için dağıttığımız miktar 250 Kg kömür ve 10 torba odun harmanlayıp ikisini bir karıştırıp yardım yapıyoruz. Antalya'da ağır bir kış yaşanmadığı için bu miktarlar yeterli oluyor. Eğer yetmez ise de ilave yapıyoruz. Eğitim anlamında da eylül ayında okullar açılmadan yada açıldıktan 1-2 hafta sonra ailelere çanta veriyoruz. Bu çantanın içerisinde bir öğrenciye bir yıl boyunca yetecek kalem, silgi, defter ve boya malzemelerini koymaktayız. Bununla da sınırlı değil başarılı olan ve durumu ekonomik olarak kötü olan öğrencilerimize bilgisayar ve tablet yardımı da yapmaktayız. Tabi bu yardımlar yalnızca ilkokul ve ortaokul öğrencilerini kapsıyor. Eşya anlamında bizler ikinci el eşya yardımında bulunuyoruz. Kişi bize gelir başvuruda bulunur durumum kötü, öğrenciyim, evimde yangın çıktı, sel bastı, doğal afet mağduruyum veya yardıma muhtacım diyor ve biz kişinin temel ihtiyacına göre eşya yardımını yapıyoruz. Nedir bu temel ihtiyaçlar peki?. Bizler insanız ve sosyal bir yaşam sürmekteyiz bu nedenle bu temel ihtiyaçlar

bazen çamaşır makinesi, bazen buzdolabı olabilmekte ve hatta Antalya sıcak bir yer olduğu için klima bile ihtiyaç olabilmekte. Bu eşyaları bazen belediye bütçesinden satın alıyoruz bazen de ikinci el olarak durumu iyi olan kişilerden gelen eşyaları ihtiyaç sahiplerine ulaştırıyoruz.”

Katılımcı 5: *“Belediye binasında gıda, yakacak, kırtasiye, temel beslenme ürünleri ve çok yoksul özel durumlu vatandaşlara da ev tadilat konusunda yardımcı olunur. Bunların sıralaması da genelde gıda konusunda özellikle iki üç ayda bir, yakacak sadece kış vaktinde, kırtasiye yardımı okul zamanı şeklinde oluyor. Gıda kolileri iki şekilde oluyor. Bir belediyenin kendi standartlarını belirlediği koliler oluyor, bunda bakliyat ürünleri, makarna, sıvı yağ, un, şeker, çay gibi bunlar o an ki belediyenin bütçesine göre ya da anlaştığı kuruma göre değişkenlik gösterebilmektedir. Diğeri ise belediyeye bağış yapan büyük marketler gibi bunlarda kendileri belirliyor aralarında bazıları ek olarak okolata koyabiliyor ya da kahvaltılık ürünlerde koyabiliyorlar ama genelde bizim karşılaştığımız çay, şeker, un, tuz, yağ, bakliyat olarak en temelleri olarak yapılmaktadır. Kıyafet yardımı da ihtiyaca göre yılın her zamanında oluyor. Bunu belediyenin sosyal işler bölümü değilde, sosyal yardım merkezi var genelde o birim üzerinden kıyafet yardımı yapılmaktadır.”*

Katılımcı 6: *“İhtiyaç sahiplerine ekmek yardımı yapıyoruz. Engellilere medikal malzemelerde destek olup aracılık hizmeti yapıyoruz. Engellilerin hakları var, kamudan aldıkları bazı yardımlar var o yardımlar hakkında vatandaşı bilgilendirip, yönlendiriyorum.”*

Katılımcı 7: *“En çok yardımı gıda kaleminde yapıyoruz. Gıdadan kastımızda yağ, şeker, çay, un gibi temel ihtiyaçları kapsayan gıda kolisidir. Daha sonra en çok ilk okul ve ortaokul öğrencilerine yönelik onların bir yıllık eğitimleri boyunca kullanabileceği çeşitli kırtasiye ürünlerini vermekteyiz. Diğer eşya ve yakacak yardımları da ihtiyaca ve döneme göre değişkenlik göstermektedir.”*

Kepez belediyesi yoksullukla mücadele kapsamında çok geniş yelpazede yardımlarını sürdürmektedir. En çok ve düzenli yardımı gıda kaleminde onu sırasıyla eğitim, eşya ve yakacak yardımları takip etmektedir. Gıda anlamında temel ihtiyaçlardan olan yağ, şeker, çay ve eğitim anlamında ilk ve ortaokul öğrencilerine kırtasiye yardımı yapılmaktadır. Eşya yardımları ise vatandaşların mevsimsel olarak neye ihtiyacı varsa ona göre yapılmaktadır. Diğer yardımlar ise ihtiyaç durumuna göre

vatandaşlara sağlanmaktadır. Kepez belediyesi kalabalık bir ilçe nüfusuna sahip olmasına rağmen yapılan görüşmeler ve incelemeler neticesinde neredeyse vatandaşların tüm ihtiyaçlarına yönelik olarak sosyal yardımlarını çeşitlendirdiği ve bu yönde iyileştirmeler yaptığı gözükmektedir.

3.10.4 Antalya Kepez Belediyesinin Yoksullukla Mücadele Kapsamında Aktif Olarak Devam Eden Bir Projesi Veya Gelecekte Yapılacak Bir Proje Planlaması Mevcut mudur?

Katılımcı 1: Katılımcı böyle bir plan ya da projenin olup olmadığını bilmediğini ifade etmiştir.

Katılımcı 2: “İşin özü yoksullukla mücadele, yalnızca Kepez Belediyesinin yürütebileceği bir mücadele değil; devlet olarak, ülke olarak topyekûn bir mücadele olmalıdır. Yoksulluğun ancak üretimle düzelebileceğine inanıyorum. İnsanlar üretirse, bir şeyler satarsa üretmiş olduğunun karşılığını alırsa yoksulluk azaltılabilir. Yoksa yapılan sosyal yardımlar kişilerde sadece bağımlılık kazandırmakta. Bu noktada bizlere sosyal yardımların yapılmasının doğru mu, yanlış mı olduğunu düşündürmekte çünkü tamamen sosyal yardımlarla geçinmeye çalışan bir kitle oluşmasına da neden oluyor. Bu noktada bizler belediye olarak, yoksul kadınlara yönelik kooperatiflerin geliştirilmesi, kadın kooperatiflerini oluşturulması noktasında ciddi destekler veriyoruz. Kepez Belediyesi olarak biz göreve geldiğimizde kadın kooperatif proje sayısı beş iken şuan sayısı kırk ikiye ulaşmıştır. Kadınlar ciddi anlamda üretim yapmaktalar, bizlerde onlara destek olmak amacıyla ürettikleri ürünleri satın alıyoruz dolayısıyla onları yoksulluktan bir miktar da olsa kurtarmayı amaçlıyoruz. Bu alanda destek sağlamak istiyoruz. Kepez kariyer ofisi de bu noktada önemli uygulamalardan birisi, işsiz vatandaşlarımıza gerekli istihdamı sağlamaya çalışıyoruz. Devletimiz bir vatandaşa bakım parası vermiş, engelli maaşı bağlamış ve birçok imkân sağlamış bu kişi neredeyse askeri ücretten fazla yardım alıyor siz bu kişiden çalışmasını bekleyemezsiniz bu durum da suistimale açık bir konu.”

Katılımcı 3: “Sosyal yardım merkezi zaten 20 yıldır aktif olarak devam eden bir proje ve bu dışında biz nasıl daha iyi bir hizmet verebiliriz onu hedeflemekteyiz. Genelde kadınlara yönelik projelerimiz var, kosgeb destekli yardımlar ve kurslar vasıtasıyla kendilerini geliştirmelerini böylelikle satış yaparak yoksulluk durumundan

bir nebze de olsa kurtarmayı amaçlamaktayız. Örneğin bizler belediye olarak tarhana ve erişte üreten kadınlarımızın ürettiği ürünleri satın olarak onlara destek olmaya çalışıyoruz. Yardımlarda önceliğimiz genel olarak kadınlar ve çocuklar üzerine. Ayrıca Antalya dokuma park içerisine kadın kooperatifleri kuruluyor ve projeyi daha da büyüterek geliştirmeyi amaçlıyoruz.”

Katılımcı 4: *“Bu durum değişkenlik gösterse de istenmeyen olay yaşandığında, yakın zaman da yaşadığımız deprem gibi tüm kaynaklarımızı bu yöne aktarıyoruz. Depremzedelere yaklaşık 45 gündür hizmet vermekteyiz. Kendi yerleşik vatandaşlarımızla birlikte onları ihmal etmiyoruz bir başka ekip onlarla ilgilenmektedir. Depremzedeler şu an gelen bağışlarla ve belediyemizin satın aldığı hizmetlerle destek veriyoruz. Şu an Antalya’da bu işi yapan tek belediyeyiz. Bizim imkanlarımız bize gelen yardım ve bağış miktarı çok fazla bu da neden kaynaklanıyor dersiniz çok iyi planlama yapmaktayız. Biz ailenin depremzede olup olmadığını, daha önce yardım alıp almadığını, aldıysa neler aldığını bilerek neye ihtiyacı olduğunu belirleyip ona göre yardım yaptığımızdan düzenli bir çalışma yürütmekteyiz. Gelen bağışların hepsi tek tek kayıt altına tutulmaktadır yapanlar tarafından gelip görülebilmektedir. Bu şeffaflığı görenler daha çok bize bağış yapmaktadır. Örnek olarak büyük bir firmamız 200 bin TL iç çamaşırı bağışında bulundu. Bunun kaydı tutulmaktadır, bunları isteyen gelip görebilmektedir. Başka yerlere yardım bağışında bulunmuş bizi de sosyal medya aracılığı ile görüp bağışta bulunmuş bu şeffaflıktan kaynaklı memnuniyetini belirtmektedir. Kurum da düzgün bir işleyiş vardır. Kişi kapıdan girdiği zaman kayıt yapılıyor, ikametgâhına bakılıyor, ihtiyaçlarının listesi çıkarılıyor ve rehber eşliğinde mağaza bölümüne alınıyor ve mağaza bölümü reyonlara ayrılmıştır kişi buradan ihtiyaçlarını temin edebilmektedir. Ürünler reyonlara seçilirken üç bölümden geçmektedir. İkinci el eşyalar sıfır ayarında alınmaktadır. Reyon görevlileri reyonda eksilenlerde ve oranın düzeninden sorumlu olup, rehberimiz ise depremzedelere ihtiyaçları belirleme de yardımcı olmaktadır.”*

Katılımcı 5: Katılımcı konu hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığını ifade etmiştir ve soruya yanıt vermemiştir.

Katılımcı 6: Engelli koordinasyon merkezi olarak şu anlık gündemimizde böyle bir proje planlaması bulunmamaktadır.

Katılımcı 7: *”herhangi önceden belirlenmiş bir planlama ve projenin olmadığını yardımların ihtiyaca yönelik olarak ayrılan bütçeden sağladığını ifade etmiştir.”*

3.10.5 Antalya Kepez Belediyesi Sınırları İçerisinde Yaşayan Yoksunların Genel Profilleri ve Yaşadıkları Bölgeler

Çalışma kapsamında katılımcılara *“İlçenizde yer alan yoksul kişilerin profilleri ve yaşadıkları bölge hakkında bilgi verir misiniz?”* sorusu sorulmuştur ve katılımcılar aşağıda yer alan cevapları vermişlerdir.

Katılımcı 1: *Vatandaşların daha çok gıda talebinde bulunurken bunun döneme göre yakacak ve eğitim yardımları talep eden kişilerden oluştuğunu ifade etmiş. Güneş, Hüsnü karakaş, Habibler, Baraj, Teomanpaşa, Mehmet Akif Ersoy, Fatih, Gazi mahallesi ve Varsak bölgelerinde yoğun olduğunu ifade etmiştir.*

Katılımcı 2: *Profilleri genel olarak şöyle; Antalya, göç alan bir gölge ve Antalya'ya gelen vatandaşların ilk durakları Kepez'dir. Çünkü Kepez, daha ekonomik ve uygun kiraların bulunduğu bölge, dolayısıyla Türkiye'nin her farklı bölgesinden gelen misafirlerimiz vardır. Kepez'in özellikle Güneş ve Habibler Mahallesi gibi gecekondü sayısının daha çok ve kiraların daha uygun olduğu yerlerde daha yoğunlurlar.*

Katılımcı 3: *Kadın-çocuklar daha fazla yardım talep etmekte bu insanların eşleri de var ancak onların konu hakkında bilgisi yoktur.*

Katılımcı 4: *bizim ilçemizde bazı mahaller var bunlar yoksul ailelerin kaldıkları mahallerdir. Bir örnek verecek olursak bunlar teomanpaşa ve baraj mahallesinin yoksul kişilerin yoğunlukta olduğu bölgelerdir. Yoksul kişilerin profilleri hakkında en çok doğudan gelen vatandaşlarımızın yaşadığı mahalledir bunlar. Bu bölgede yaşayan kişilerin eşleri genel olarak günlük işlerde çalışmakta düzenli bir işleri yoktur. İnşaatlarda yada halde hammallık işleri yapan veya çöp, kağıt toplayan kişilerdir bunlar. Genelde bu kişiler belli bölgelerde örneğin zeytinköy gibi yerlerde yoğunlaşır. Bu kişiler genel olarak akraba ve tanıdık vasıtasıyla o bölgelerde toplanmaktalar daha çok o mahallerde yaşayan kişilere yardım yapılmakta. Bizler ise insan yada bölge ayarımı yapmadan tüm vatandaşlarımıza belediyemizin kaynaklarının izin verdiği ölçüde yardımlarımızı yapmaktayız.*

Katılımcı 5: *Kepezde yaklaşık 60 mahallede vardır ve mahallerin birçoğunda bu kişiler yayılmış vaziyettedir. Kepez belediyesini en son sayıma göre nüfusu 754.000 civarlarında ve kepez her geçen gün göç almaya devam etmektedir. Bunun en önemli nedeni bu bölgenin hem şehir merkezine yakınlığı hem de imkânlarından dolayı daha çok tercih edilmesindendir. Ancak yine de yoksul kişilerin daha yoğun olarak yaşadığı iki üç mahalle vardır. Bunlar hüsnükarakaş, baraj ve varsak bölgesini yani Ayanoğlu mahallesini de diyebiliriz özellikle depremzedelerinde b bölgeleri yoğun olarak tercih etmelerinden dolayı diyebiliriz. Daha çok yardımlara kadınlara başvurmaktadır ve bunların neredeyse %90'ı doğudan buraya gelip yerleşmiş kişilerden oluşmaktadır. Antalya eskiden daha çok çevre illerinden alırdı göçleri fakat artık ani yaklaşık 5-6 senedir görüyoruz ki daha çok doğu illerinden geliyor göçler. Ancak bu bölgelerden gelen insanlar zamanla burada umduğunu bulamıyor ve yoksulluk içerisinde yaşıyor.*

Katılımcı 6: *Çok ağır problemlili insanlar var engelli seviyesi olsun, şiddet mağduru olsun geniş bir yelpazeye sahip. Örneğin biz engelli koordinasyon birimi olarak ücretsiz ekmek dağıtımı yapmaktayız ve bizim dağıtım yaptığımız kişilerin yaklaşık %60'ı şiddet mağduru eşleri cezaevinde olan kadınlar oluşturmakta. Genel profil olarak kadın muhtaç durumda olanlara yardım yapmaktayız. Bizim kendi birimizin yaptığı yardımlar kepez'de daha çok dağınık bir vaziyette o nedenle tek bir bölge söylemek doğru olmayacaktır.*

Tüm katılımcıların ortak cevaplarına bakıldığında genellikle Antalya'nın yoğun göç alan bir bölge olduğunu ve bu göçlerin büyük çoğunluğunun Kepez bölgesinde yaşandığını ettiği ifade etmişlerdir. Özellikle son 4-5 yıllık dönemde bu göç hareketlerinin büyük bir bölümün ise doğu bölgelerinden buraya yeni bir iş imkanı, yeni bir hayat sürmek için gelen kişilerin oluşturduğunu ve bununda zamanla şehirde alt kültür ve gecekondu mahallerinin oluşmasına neden olduğunu söylemektedirler. Bu bölgelerden gelen kişiler daha çok mevsimlik işlerde, yada günübirlik işlerde çalıştıkları için büyük bir bölümü yoksul durumdadır ve bu kişiler Kepez'in belli mahallelerinde özellikle hüsnükarakaş, habibler, baraj mahallesi ve varsak bölgesinde yoğunlaştığını ifade etmişlerdir.

3.10.6 Antalya Kepez Belediyesinin Yoksullukla Mücadele Kapsamında Karşılaştığı Sorunlar

Katılımcılara yoksullukla mücadele konusunda en çok karşılaştıkları sorunlar sorulmuştur. Bu kapsamda aşağıdaki cevaplar verilmiştir.

Katılımcı 1: “Genel olarak vatandaş gıda başvurusu yaptıktan sonra kendisine ulaşamadığı zaman neden gıdam gelmedi, ben 3 ay önce başvuru yapmışım gibi geri dönüşler yapmaktadır. Ancak bu durumun yardıma başvuran vatandaş sayısının çokluğundan kaynaklıdır. Yaşanan en büyük sorun ise insanların yalan beyanlarda bulunarak yardım talebinde bulunmasıdır. Bu durum da hem süreci sekteye uğrattıyor hem de yardımların doğru kişilere geç ulaşmasının önündeki en büyük engel oluşturuyor. Öz eleştiri olarak da dağıtım noktasında personel sayısının artırılabilceğini de ekleyebiliriz.”

Katılımcı 2: “Vatandaş, kendisini tamamen yardımlara odakladığı için bazen yanlış bilgi verebiliyor. Kaymakamlık üzerinden bunların sorgulamasını yapabiliyoruz yani üzerinde ne var ne yok hepsini tespit edebiliyoruz. Daha önce yardım almış mı, almamış mı kontrol edebiliyoruz. Bazen şunlarla da karşılaşabiliyoruz; vatandaşın durumu çok iyi, belediye olarak yardım etmişsiniz bunu kasıtlı olarak yaptınız gibi geri dönüşler alıyoruz. Ancak bu bizden kaynaklı bir durum değil biz zaten verileri kaymakamlıktan alıyoruz ve bu kişiler genelde mal varlıklarını başkalarının üzerine devrettikleri için üzerinde hiçbir şey görülmüyor. Yoksul diyorsunuz ama tam tersi yoksul çıkmaya biliyor. Yani aslında tam olarak buralarda sorun yaşıyoruz. Vatandaşın haksız bir şekilde talepte bulunmasından kaynaklı, yardıma bağımlılık oluşturmuş bir grup var. Bunlar bizi sıkıntıya sokan durumlar. İnsanlar, yardım yaptığımızda dahi bunu siyasi bir amaç uğruna yaptığımızı söylüyorlar. Bunlar da motivasyon açısından olumsuz yönler. Doğruyu tespit edebilmek oldukça zordur. Bence yardım yapılacak kişilerin sayısı olabildiğince aza düşürülmeli, üretim desteklenmeli ve sayı aza indirildikçe tespit doğru yapılmalı. Bu noktada sosyologlardan faydalanılabilir hatta belediyelerde böyle birilerinin çalıştırılması zorunluluk haline getirilebilir. Yani sosyolog ve psikologlar gibi daha uzman kişiler belediye kadrolarında çalıştırılabilir.”

Katılımcı 3: “Genel olarak tespit etmede sorunlar yaşamaktayız Örneğin; engelli bir kişi maaş alıyor çocuğu var ya da anne engelli, çocuğu bakıyor evini

taşıdığına bize bildirmesi gerekiyor. Bazı kişiler bunu yapmıyor ya da bilmiyor ve bizden yardım almaya devam ediyor işte bu da bir suiistimal oluyor ve başkasının hakkına giriyor. Hatta bazı kişiler durumu iyileşmesine rağmen bize bunu bildirmeyebiliyor. Ama en azından bizi mutlu eden noktalar da var tabi, mesela; gıda yardımı için gidiyoruz fakat yardım yapılacak kişinin durumu iyileşmiş bize bunu kendi komşuları bildiriyor. Bu sayede yardım yanlış kişiye ulaşmamış oluyor. Bu nedenle vatandaşlarımızın duyarlı olması çok önemlidir.

Katılımcı 4: *“Kurumsal anlamda yeterli olsak da Kepez’in nüfusunun çok fazla olmasından ve Antalya’ya göçlerin artması ve hatta yeni depremzedelerinde daha çok buralara gelmelerinden dolayı kaynak sorunları yaşadığımızı ifade edebilirim.”*

Katılımcı 5: *Bizlerin en çok sıkıntı yaşadığı konu gerçek ihtiyaç sahiplerinin bize ulaşamıyor olması. Bu seneki muhtaçlık sınırı askeri ücretin 3/1 olan 2800 Tl küsür yani askeri ücretli olup da kirada oturan 3 kişilik bir aile bize geldiği zaman biz gönül rahatlığıyla yardım yapabiliriz. Ama gayrimenkulü olan veya asgari ücretten fazla maaş alan sosyo-ekonomik durumu çok, çok iyi olan kişiler de başvurduğu zaman tespit etmek uzun sürüyor ve iş yükümüzü artırıyor. Dolayısıyla gerçek ihtiyaç sahiplerine yardım ulaştırmamız da çok zor oluyor ve yetişemiyoruz. Birde şöyle durumlar yaşanmakta kişinin durumu iyi ama sosyal yardımdan faydalanmak istiyor. Bu nedenle üzerindeki mal varlıklarını çocuğuna, eşine veya akrabasına devrediyor ve yardım istiyor. Ancak biz de bu durumu bizzat yerinde ya da sosyal yardımı ulaştıran kişilerin değerlendirmesi sonucu tespit edebiliyoruz. Bunun gibi haksız kazanç talepleri, kamusal zarara neden olmakta. Çünkü şöyle düşünün; yardımlar sizin, bizim vergilerimizden gidiyor oraya yardım ulaştıran aracın yakıtı bile bir sorun oluşturmakta. Yani en çok sıkıntı yaşadığımız konu bu. Yani tespit noktasında sıkıntılar yaşamaktayız. Vatandaşlarda belirli bir bilincin olması gerekiyor örneğin; vatandaşlarımız ikametgâh adreslerini değiştiriyor ve bize bildirmiyor ya da muhtaçlık durumundan çıkıyor ama yardımlardan faydalanmaya devam ediyorlar bunlar da ayrı sıkıntılara neden oluyor.”*

Katılımcı 6: *“Ben şöyle bir örnek vererek başlamak istiyorum; ilginç üç tane bir aile vardı, üçü de engelli üçü de üzerlerine hiçbir şey bilerek almamışlar bu sayede hem engelli aylığı, hem bakıcı aylığı, hem de şartlı eğitim yardımından yararlanmaya çalışıyorlar. Bu kişiler normalde ekonomik olarak durumları gayet iyi olan insanlar*

ancak engelli olmalarını bir fırsat gibi kullanmaktadırlar. Yani kısaca yanlış beyanda bulunan kişiler yüzünden sıkıntılar yaşamaktayız.”

Tüm katılımcıların ortak sorun olarak gördükleri nokta, yardıma muhtaç kişileri tespit etmekte yaşanan zorluklardan bahsetmektedirler. Yardım alan kişilerin bazılarının bağımlılık kazandığı ve bundan dolayı da bu kişiler muhtaçlık durumundan çıksalar dahi bunu bildirmediklerini ifade etmektedirler. Ayrıca birçok kişinin de yardıma muhtaç olmamasına rağmen kendisini çok farklı göstererek üzerindeki mal varlığını başkasına devrederek veya üzerinde hiçbir malvarlığı bulundurmuyarak yardım almaya çalışmakta olduğunu söylemektedirler. Vatandaşların bu bilinçsiz davranışlarından dolayı kaynakların etkili kullanılamadığı, israf edildiği ve yardımların doğru kişilere ulaştırılmakta sıkıntı çektiklerini ifade etmektedirler.

3.10.7 Antalya Kepez Belediyesi Personelinin Yoksullukla Mücadele Kapsamında Bilgi ve Bilinç Düzeyi

Katılımcıların yoksullukla mücadele konusunda bilgi ve bilinç düzeyini ölçmek için üç farklı soru sorulmuştur. Bu kapsamda ilk soru olarak “*Yoksullukla mücadele konusunda en büyük sorumluluk sizce kime aittir (STK, Yerel Yönetimler veya Devlet)?*” sorulmuştur ve katılımcıların cevapları aşağıdaki gibi olmuştur.

Katılımcı 1: *“Bu noktada en büyük sorumluluk devlete aittir ancak tek başına ne devlet, ne yerel yönetimler, ne de STK yeterlidir. Hepsinin koordineli bir şekilde olması gereklidir. Ayrıca insanlar tembelleşmekte ve üretim olmadan, çalışmadan yardıma bağımlı bir şekilde yaşamaktadır. Eski insanlar yok demenin ayıp ve utanılması gereken bir durum olduğunu düşünürken şimdi insanlar “Yoklukla Yarışmaktadır”. İnsanlarda artık, ben komşumdan daha fakirim yardım bana neden gelmedi de ona geldi şeklinde bir algı oluşmakta. Yani bu noktada bu, herkesin bir görevi olmalı. Kepez Belediyesinin bütçesinin büyük bir kısmı sosyal yardımlara ayrılmaktadır. İlçede yer alan yoksulları kesin olarak kaymakamlık tespit edebilmekte. Annenin, babanın ve çocuğunun mal varlığına kadar hepsi görülebilmekte ve biz belediye olarak kaymakamlıkla uyum içerisinde çalışmaktayız. Kepez’in insanı, kazancını yaşayarak göstermemektedir. Diğer ilçelerde yaşayanların gelir durumları daha az olsa bile kendilerini daha az muhtaç sahibi olarak görmekteler. Kepez insanının maddi durumu daha iyi olsa bile bunu gizlemektedir. Özetle yoksulluğun önlenmesinde devlet, yerel yönetimler ve STK’nin*

eşgüdüm içerisinde olması gereklidir ancak vatandaşın da bu noktada sorumluluk bilincine sahip olması süreci daha kolay bir hale getirecektir.”

Katılımcı 2: *“Hepsinin payı vardır, devlet yardımlar yaparken titiz davranmalı, kişilerin ciddi bir bahanesi engel durumu veya rahatsızlığı yok ise onu çalıştırması ve emeğinin karşılığını vererek yoksulluktan kurtarması ve üretime dâhil etmesi gerektiğini düşünüyorum.”*

Katılımcı 3: *“Yoksullukla mücadelede bence en büyük sorumluluk devlette ve onu sırasıyla yerel yönetimler ve STK takip etmelidir. Ama bizce tüm toplumu yakından ilgilendiren bir mesele ve herkesin bir noktada üstüne düşeni yapması gerekir.”*

Katılımcı 4: *“Herkesin üzerine düşen görevler vardır. Kişi kaymakamlığa gider, sosyal yardıma muhtaçlığını söyler, kaymakamlık ve aile bakanlığı maddi nakit para desteğinde bulunmakta, elektrik, doğal gaz, kira, okul servisi desteği sağlanmaktadır. Gıda yardımı yer ve imkânlar dâhilinde yeterli olmadığı durumlarda para desteği de sunulmaktadır. Biz de ise gıda, kıyafet yani insanların temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Evi olmayanlara ev bulmaya çalışıyor, sokakta kalan kişilere geçici süre barınma sağlayacakları yurtlara pansiyonlara yerleştiriyor ve kişilere ev buluncaya kadar barınma masraflarını biz karşılıyoruz. Kepez Kariyer Ofis Merkezi sayesinde yardım yaptığımız insanlar arasında çalışabilecek durumda olan aile bireyi varsa buradan başvurusunu yapıyoruz. Özel sektörde işveren ile iş arayanı buluşturuyoruz. Bu tek seferlik bir uygulama değildir. Eğer işçi, çalıştığı yerden memnun değilse, tekrar başvurup yeni iş arayabilmektedir. Özetle şunu ifade edebilirim; tüm birimler birlikte hareket etmelidir. Yoksullukla mücadele topyekûn bir iş birliğini gerektirir. Biz belediye olarak kaymakamlıkla ortak çalışmalar gerçekleştirmekteyiz. Örneğin; Ramazan ayında kaymakamlık bize gıda kolisi gönderiyor bizden bunun dağıtımını yapmamızı istiyor. Bunun en önemli nedeni Kepez’deki yerel halkı bizim daha yakından tanımamız ve ihtiyaç sahiplerini daha kolay tespit edebilmemizdir. Aile bakanlığı maaş veriyor, set yardımı adı altında 3500-4500 TL düzenli olarak ailenin durumuna göre yardım vermektedir. Bunun haricinde bakanlık yine ihtiyaç sahibi kadınlara ve engellilere belirli yardımları da yapmaktadır. Yani üç kurum Kaymakamlık, Aile Bakanlığı ve belediye koordineli olarak çalışma yürütmektedir. Kişi bize gelir gıda yardımı talebinde bulunur, biz onu aynı zaman da*

kaymakamlığa da yönlendirerek oradan elektrik ve su yardımı alması için yardımcı olmaktayız. Aile bakanlığı da gerekli yardımları yaptıktan sonra para yardımı alabilmeleri için yönlendiriyoruz. Bu sürece STK'leri de ekleyebiliriz. Daha kısıtlı olsa da onlarda belirli yardımlar gerçekleştirmektedir. Özetle, ne devlet ne yerel yönetim ne de STK tek başına yeterli değildir. Her bir birimin birbirine ihtiyacı vardır.”

Katılımcı 5: “Bence merkezi yönetimlerin yapabilecekleri konular farklı, yerel yönetimlerin yapabilecekleri farklı, STK'lerin yapabilecekleri farklıdır. Bu tek başına yapılacak bir şey değildir. Üçayaklı bir sistem olmalı bence ama bu noktada STK'lerin aktif olmasının daha önemli olduğunu düşünüyorum şöyle düşünün, hem yerel yönetimlerin hem de merkezi yönetimlerin siyasi bir nedenle yardım yaparken insan kayırması söz konusu olabilecekken STK'ler toplum tarafından benimsendikleri için ve gönüllülük esasıyla çalıştıkları için böyle bir sıkıntı yaşanmamaktadır.”

Katılımcı 6: “En büyük sorumluluğun devlete ait olduğunu düşünüyorum. Bizler nakdi yardım yapamıyoruz hatta alt belediye olduğumuz için daha çok aynı yardımlarda sınırlı kalıyoruz. Bu da bizleri belirli noktalarda sınırılıyor. Aslında bence en önemli nokta devletin güçlü olduğu yerde devlet onun görece daha az etkili olduğu yerde yerel yönetim ve STK'lerin olması, bu mücadeleyi daha da kuvvetlendireceğine inanıyorum”.

Katılımcı 7: “Yoksullukla mücadelede biz yerel yönetim birimlerine bence daha fazla kaynak aktarımı ve bütçe ayrılması gerekli olduğunu düşünüyorum. Bunu elbette devletin bize sağlaması gerekmektedir.”

Tüm katılımcıların yorumları değerlendirildiğinde ortak nokta olarak yoksullukla mücadelede ortak bir payda ile hareket edilmesinin gerekli olduğunu söyledikleri görülmektedir. Yoksullukla mücadelenin tüm birimlerin koordinasyonu ile sağlanabileceğini söylemektedirler. Bazı katılımcılar ise Kepez Belediyesini kaymakamlık, Aile Bakanlığı ve STK'ler ile işbirliği içerisinde olduğunu ve bunun daha da artırılması gerektiğini düşündüklerini söylemişlerdir. Yine bir başka ortak bir görüş olarak da yoksullukla mücadelede hemen hemen tüm katılımcılar en önemli aktörün devlet olduğunu ifade etmişlerdir ve görev paylaşım sürecinin en etkili şekilde çözüme kavuşmasına katkı sağlayacağını söylemektedirler. Ayrıca bazı katılımcılar vatandaşların da sorumluluk bilincinde olup ihtiyaçları olmadığı halde yardım talebinde bulunmaması ve sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri gerektiğini söylemektedirler.

Katılımcılara ikinci soru olarak: “Kepez Belediyesi yoksullukla mücadele konusunda merkezi kuruluşlar da dâhil olmak üzere diğer kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapıyor mu ve yapıyorsa bu sizce yeterli midir?” sorulmuştur

Katılımcı 1: “Kepez Belediyesi daha çok kaymakamlıkla işbirliği içerisinde ve bunu başarılı bir şekilde sürdürmektedir. STK ve hayırseverler vasıtasıyla da sosyal yardımlar ulaştırılmakta ancak bu işbirliği sayısı artırılmalıdır.”

Katılımcı 2: “Kepez Belediyesinin STK ile işbirliği gayet iyi düzeydedir ve işbirliği içerisinde çalışır. Bunun dışında valilik ve kaymakamlıkta yardımlara bakan birimlerle birebir irtibatlarımız söz konusudur, sürekli iletişim halindeyiz ortak çalışmalar yürütmekteyiz. Özellikle Kepez Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma Vakfıyla çok iyi bir iletişimimiz var. Birbirimizden habersiz bir iş yapmamaya çalışıyoruz ortak dağıtımları birlikte yapmaya gayret ediyoruz bu da bize iki sefer vatandaşların yardımlardan faydalanmaması açısından, suitimali engellemek adına iyi bir adım. Bu sayede koordineli bir şekilde gidiyoruz. STK ve belediyelerden bize gelen üyelerden yardıma muhtaç olanlar da aynı şekilde değerlendirmeye tabi tutuluyor bizim inceleme esnasında belirlediğimiz bir kıstas var; tutanağı geçen her vatandaşa yardımcı olmaya çalışıyoruz. STK’yle işbirliği sayısı artırılabilir, bizler kurumsallaşmış bir belediyeyiz STK’ye kapımız açıktır.”

Katılımcı 3: “Katılımcı STK işbirliği sayısının daha fazla artırılabilceğini söylemekte. Diğer kurum ve kuruluşlar ile de işbirliği düzeyinin yeterli olduğunu söylemektedir.”

Katılımcı 4: “Diğer belediyelerle bir araya gelip fikir alışverişinde bulunuyoruz. Örneğin; diğer ilçe belediyeleriyle iletişim kurmaktayız. Keza kaymakamlık ve aile bakanlığıyla da sıkı bir ilişki içerisindeyiz. Gerekli durumlarda STK ile de iş birliğimiz gerekli düzeylerde sağlanmaktadır. Kısaca; ben bu koordinasyonu yeterli düzeyde olsa da bunun daha da artırılabilceğine inanıyorum.”

Katılımcı 5: “Belediyenin diğer kuruluşlarla ve özellikle sivil toplum örgütleriyle sıkı bir ilişki var çünkü belediyenin de yardım kapasitesi bir yere kadar olduğu için birlikte hareket etmek zorundadır. Kepez belediyesi de bu koordinasyonu da etkili bir şekilde yönetmektedir.”

Katılımcı 6: “Belediye olarak diğer kurum ve kuruluşlarla yeterli düzeyde iş birliği yaptığımızı düşünüyorum, yoksa bu süreci zaten doğru bir şekilde yürütemezdik. Yine de iş birliği sayısı arttırılabilir. Şunu da ifade etmek gerekirse iki yıl önce bu konularda daha aktif çalışmaktaydık pandemi sürecinden kaynaklı süreç yavaşladı süreçte normalleşelim derken deprem oldu. Bu nedenle de STK’larla iş birliği sayımız biraz daha azaldı.”

Katılımcı 7: “Kepez Belediyesini diğer kurum ve kuruluşlarla ilişkisi oldukça iyi düzeydedir gerek kaymakamlık gerek aile bakanlığı ile koordineli bir şekilde işlerimizi yürütmekteyiz. Ayrıca birçok STK ile de dönem dönem ortak projeler ve işbirlikleri de yapmaktayız. Sayıca yeterli mi? Bence iyi düzeyde ama mutlaka artırılabilir.”

Katılımcılar Kepez Belediyesin genel olarak kaymakamlık, valilik veya diğer devlet kurumlarıyla zaten koordineli bir şekilde iletişimde olduklarını ve bunu başarıyla yürüttüklerini ifade etmektedirler. STK’lar ile işbirliği açısından ise bazı katılımcılar yeterli düzeyde olduğunu, bazı katılımcılar ise belirli sayıda işbirliği sağlasalar da bunun daha da artırılabilceğini söylemektedirler.

Katılımcıların bilgi ve bilinç düzeyini ölçmek amacıyla üçüncü bir soru olarak; “Sizce Kepez Belediyesi yoksullukla mücadele konusunda yeterli kaynaklara ve kurumsal kapasiteye sahip midir?” sorulmuştur. Bu kapsamda katılımcıların cevapları;

Katılımcı 1: “Kepez Belediyesinin ilçe nüfusunun çok kalabalık olmasından dolayı personel niteliği iyi olsa da sayıca yeterli olmuyor. Bunun nedeni de yardıma muhtaç olanların her geçen gün daha da artmasıdır. Belediyemizin ayırdığı kaynaklar yeterli gelmemesi sebebiyle bütçe dışında birçok kaynak aktarımı yapılmaktadır. Buna ek olarak yaşanan depremin de bu süreci olumsuz yönde etkilediğini ifade edebilirim. İlçede yer alan birçok vatandaşın da bu süreçte depremzedelerden daha kötüyüz, diyerek yarışması bu süreci daha da zor bir duruma sokmaktadır.”

Katılımcı 2: “Kepez Belediyesi büyük bir belediye ve biz bugün bir Büyükşehir Belediyesi gibi hizmet vermekteyiz, vatandaşlarımızın tüm ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktayız. Aynı gün içerisinde otuz tane yangın çıkan ev olabiliyor. Zor şartlarda yaşayan insan sayısı fazla, belediyemiz bunun için, ellerinden geldiği ölçüde, mücadele etmekte ve bütçe imkânlarını sonuna kadar kullanmaktadır. Kepez Belediyesi başkanının da bu yönde bir talimatı vardır. Bir elin verdiğini öbür el görmesin

düştürüyle hareket edilmektedir. Kurumsal kapasite artırılabilir. Hatta Kepez Belediyesi diğer ilçe belediyeleriyle kıyaslandığında personel sayısı açısından onların yarısı kadardır fakat bizler personel sayısından kısıtığımız bütçeyi sosyal yardımlara ayırmaktayız bu sayede daha fazla insana ulaşmaktayız.”

Katılımcı 3: *“Ben şuan için kesinlikle yeterli kapasiteye sahip olduğumuzu düşünüyorum. Bizler şuan bile Antalya’da depremzedelere yardımlarını sürdüren ve en iyi hizmet veren tek belediyeyiz. AFAD bile bizden sistem kalmakta öyle bir düzen kurduk.”*

Katılımcı 4: *“Kurumsallığın çok önemli olduğuna inanıyorum. Kepez Belediyesi kurumsal anlamda başarılı bir belediye, Türkiye’nin tek borçsuz belediyesidir. İyi bir hizmet sağlayabilmek için kurumsal olmak önemlidir. İyi bir ekibiniz, ekipmanınız, analizleriniz, yardım yapacağınız aile portföyü çok iyi analiz edilerek yardım yapılmalıdır. Kimse mağdur edilmemelidir. Şuanda bulunduğumuz sosyal yardım merkezi dört katlı olup en alt katı depo malzemelerinin depo edildiği yer, giriş kat erkek reyonu, birinci kat bayan bölümü ve en son kat yardıma muhtaç ailelerin düğün, nişan organizasyonları için düzenlenen bir sosyal bir tesisidir. Böyle bir binanın örneği hiçbir belediyede yoktur. Özetlemek gerekirse Kepez Belediyesi kurumsal anlamda iyi bir belediyedir ve yeterli kaynaklara da sahiptir.”*

Katılımcı 5: *“Yeterli kaynaklara sahip olduğumuzu düşünüyorum. Hem belediyenin bütçesi açısından hem de gelen bağışlar sayesinde. Çünkü yaptığımız yardımlar ve istatistikler bunu kanıtlar nitelikte. Şöyle bir örnek veriyim ben kendim kepez belediye sınırları içerisinde olsaydım muhtemelen sosyal yardım anlamında tüm ihtiyaçlarım belediye tarafından karşılanırdı. Kurumsallık anlamında şunu söyleyebilirim; kurumsal düzeyde tam olarak yeterli değiliz, gerekli iyileştirmeler yapılabilir ama bunun Türkiye’nin genel bir sorunu olduğunu düşünüyorum”*

Katılımcı 6: *“Sahiptir. Diğer ilçe beledilerine göre daha iyi çalışmaktayız. Biz genelde medikal malzemelerde STK’lar iş birliğiyle veya hayırseverler aracılığıyla, kendi imkânlarımızla yardımcı olmaktayız. Kaymakamlık veya sosyal yardım vakfına yönlendirerek oradakilerle iletişime geçip vatandaşımıza bu şekilde de destek vermekteyiz”*

Katılımcı 7: *“Kurumsallık önemli bir konu ve Kepez Belediyesi de üç dönemdir görev almasından dolayı bu kurumsallığa sahip bir belediyedir. Kaynak açısından ise şunu söyleyebilirim; evet kepez kalabalık bir nüfusa sahip ama bizim kaynaklarımız yeterli ve hayırseverlerinde destekleriyle yardıma muhtaç hiç kimseyi mağdur etmemekteyiz. Elimizde tüm verilerde bunu kanıtlar niteliktedir”*

Katılımcı yorumları incelediğinde; katılımcıların bazıları kurumsal kapasitenin artırılabilceği yorumunu yapmaktayken, bazıları ise kurumsal anlamda yeterli olduklarını düşünmektedir. Kaynak açısından ise bazı katılımcılar kepez’in yeterli kaynaklara sahip olduğunu fakat her geçen gün nüfusun artmasıyla bu kaynaklarında artırılabilceği yorumunu yapmaktadır. Bir katılımcı ise kaynak açısından yeterli olmadıklarını ifade etmiştir.

3.10.8 Kahramanmaraş Merkezli Yaşanan Depremın Antalya Kepez Belediyesi Üzerindeki Etkileri

6 Şubat 2023 yılında ülkemizde yaşanan ve toplam 11 ili kapsayan Kahramanmaraş merkezli deprem sonrasında depremzedelerin büyük bir kısmı Antalya’ya göç etmiştir ve bunların büyük çoğunluğu da Kepez’i tercih etmiştir. Bu kapsamda araştırma planlanırken bu üzücü olayın yaşanmasıyla gerçekleşen olaylar neticesinde katılımcılara depremin belediyeye hem kapasite anlamında hem de kaynak anlamında ki etkilerini tespit edebilmek amacıyla bir soru görüşmeye eklenmiştir. Katılımcılara *“Kahramanmaraş merkezli depremin Kepez Belediyesi üzerindeki etkileri nelerdir”* sorusu sorulmuştur ve aşağıda yer alan cevaplar alınmıştır.

Katılımcı 1: *“Yaşanan deprem kısa süreli olsa da yardımları sekteye uğratmıştır fakat zamanla hem bağışçıların sayısının artmasıyla hem de ek kaynak aktarımıyla sürece, eski düzeninde devam edilmektedir.”*

Katılımcı 2: *“Kepez Belediyesi, ülkemizdeki diğer belediyeler gibi depremden ciddi anlamda etkilendi. Antalya’yı etkileme bazından bakarsanız yüz seksen beş bin civarında depremzede geldi ve bunların büyük bir kısmı Kepez bölgesine geldi. Çünkü göç alan ilk yer biz olduğumuz için bu on bir ilden gelen vatandaşların akrabaları da bizim bölgemizde olduğundan dolayı bu bölgede yoğunluk yaşandı. Bizler de bu dönemde onlara her türlü gıda yardımını arttırdık. Depremzedelere, kayıtsız ve şartsız düzenli bir şekilde, on beş günde bir, gıda paketleri vermeye hala devam etmekteyiz.*

Kıyafetleri ise sosyal yardım merkezimizde depremzedelere bir mağaza konseptinde sunmaktayız. Bölgede ise yine aynı şekilde üç ilde sahra çadırı ve yemekhane kurduk ve şimdi de arkadaşlarımız İskenderun'da yeni bir sahra çadırı kurmak için çalışmalar yürütmektedir. Özetle deprem tüm ülkedeki belediyeleri maddi anlamda sarstığı gibi Kepez Belediyesini de sarsmıştır ancak bu durum bizleri rahatsız etmemekte. Çünkü burada mağdur olan tüm vatandaşlarımız yardıma muhtaç ve bizler elimizden geleni yapmaya devam edeceğiz.”

Katılımcı 3: *“Depremzedelerin birçoğunun bu bölgeye göç etmesi bizi de belediye olarak, bütçe açısından, etkiledi ancak gelen yardım ve bağışlar o kadar fazla oldu ki bunun etkisini nispeten azalttığını ifade edebiliriz.”*

Katılımcı 4: *“Depreme en hazırlıklı belediye bizdik. Antalya'ya büyük bir göç akını yaşandı. Önce Suriyeli'ler daha sonra doğudan gelen kişiler Kepez'e yerleşti ve ardından yaşanan Rusya-Ukrayna savaşıyla oralardan gelenlerin Muratpaşa ve Konyaaltı'na yerleşmesi ile birlikte bu bölgede kiralar da yükseldi. Buralar da yaşayan yerel halk ise kiralarını ödeyemedikleri için ve yüksek kiraya ev verdikleri için Kepez'e yerleşmeye başladılar. Ardından deprem felaketi ile birlikte depremzedeler de Kepez'e yerleşti ve nüfus iyice arttı. Bölgede kiralar böylece fırladı. Bu bir sosyal sorun ve konut sıkıntısı yaşanmakta kiralarda çok yüksek bu meselenin biran önce çözülmesi gerekmektedir. Biz depremzedelere belediye bütçesinden büyük bir pay ayırdık ve aktif olarak bu yardımları yapmaya belediye bütçemizin el verdiği sürece devam edeceğiz. Ama belediye olarak yükümüz iki katına çıktı hem normal vatandaşlarımıza, hem de depremzedelere yardımlarımızı sürdürüyoruz. Fakat sonuçta belediyemizin de bütçesinin sınırları var ve bu bizi etkilemektedir.”*

Katılımcı 5: *“Deprem olduğu günden itibaren kendi vatandaşına olan yardımları durdurmak durumunda kaldık çünkü oradaki durumdan kaynaklı bütün personellerin bir kısmı deprem bölgesine gitti diğer kısımda burada yeni kurulan birimlerle depremzedelere yardım etmeye çalıştı. Dolayısıyla bir ya da bir buçuk ay yakın bir süre buradaki yardımlar askıya alındı. Bu durum bizi operasyon anlamında zorladı. Belediyemiz her yıl sosyal yardımlara bütçe ayırmaktadır. Böyle beklenmeyen durumlarda da bütçenin bir kısmı buraya harcanmaktadır. Elbette bu durum bizi etkiledi. Ancak vatandaşlardan gelen yardımlar sayesinde iş yükümüz hafıfladı ve*

kaynaklarımız yeterli olabildi. Depremzedelerin birçoğunun kepeze yerleşmesi ilerleyen süreçlerden bizi daha fazla etkileyecek gibi gözüküyor.”

Katılımcı 6: *“Kepez bölgesindeki kendi yerleşik vatandaşlarımızın ihtiyaçları askıya almak durumunda kaldık. Öncelik depremzedelere verildi. 45-50 gün boyunca sadece depremzedelere yardım yapmak zorunda kaldık. Bu durumda bizi bir süre zorladı. Ancak zamanla gönüllü vatandaşların bağışları ile birlikte süreç biraz daha normalleşti ve kendi vatandaşlarımıza da yardımlarımızı devam ettirdik. Kepez ilçesi barınma konusunda daha uygun olduğu için depremzedelerin ilk tercih ettiği yer arasındadır. Zamanla depremin ilçemiz üzerindeki etkilerini daha net anlaşılacağını düşünmekteyim.”*

Katılımcı 7: *“Depremzedelerin büyük bir bölümün Antalya’ya göç ettiğini düşünürsek ve özellikle Kepez’e böyle bir durumun belediye olarak bizi zorladığını söyleyebiliriz. Ancak vatandaşlarımızda son derece duyarlı olması ve en başından itibaren yardım ve bağışlar yapmaları bizleri de bir anlamda rahatlatmış. Depremin en başından itibaren yardımlarımıza devam ediyoruz ve devam edeceğiz”*

Tüm katılımcıların cevaplarını değerlendirildiğinde ülkemizde yaşanan bu acı olay sonucunda birçok insan evinden olmuş ve birçok insanda hayatını kaybetmiştir. Geride kalan tüm depremzedeler ise çeşitli illere göç etmişlerdir. Göç edilen bu iller arasında en çok göç alan yer ise Antalya olmuştur. Antalya’ya yerleşen bu kişilerin büyük bir çoğunluğun da diğer ilçelere göre kiraların ucuz olduğu ve yaşamın biraz daha uygun olduğu Kepez’i tercih ettikleri katılımcı yorumlarından anlaşılmaktadır. Kepez belediyesi ilk günden itibaren ve mevcut durumda aktif olarak depremzedelere yardımlarını sürdürmektedir. Katılımcılarında ortak olarak ifade ettiği gibi kepez belediyesi yaşanan deprem sonrasında kendi vatandaşlarına sosyal yardımları durdurmuş ve bir süre sadece depremzedelere hizmet vermiştir. Depremin başından itibaren gönüllü vatandaşların bağışları sayesinde de belediyenin yükü bir miktar hafiflemiştir. Ancak belediye artık hem depremzedelere hem de ilçede ki diğer yoksul vatandaşlara yardımda bulunduğu için belediye bu durumdan ilerleyen süreçte olumsuz etkileneceği beklenmektedir.

SONUÇ

Yoksulluk sorunu günümüz dünyasının karşılaştığı en büyük sorunların başında gelmektedir. İster gelişmiş olsun, ister gelişmekte olsun tüm ülkeler bir şekilde yoksulluk sorunuyla karşılaşmaktadır. Yoksulluk en genel anlamıyla birey veya bireylerin temel ihtiyaçlardan olan sağlık, barınma ve gıda gereksinimlerini dahi sağlayamaması durumudur. Ancak çalışmada belirtildiği üzere yoksulluk bu basit genellenmenin dışında daha karmaşık bir konudur. Her ülkenin kendi şartlarına, kültürüne, ekonomisine, gelişmişlik düzeyine, teknolojisine ve hatta ülke içerisinde bölgesel farklılıklarına göre dahi değişen bir durumdur. Sorunun bu denli karmaşık bir yapıda olması onunla mücadelenin de aynı şekilde olması gerektiğini göstermektedir. Yoksullukla mücadele edebilmek için öncelikle kimin yoksulluğu ve hangi tür yoksullukla mücadele edileceğinin tespit edilmesi çok büyük bir önem arz etmektedir.

Tarihsel olarak incelediğimizde yoksulluk sanayi devrimi sonrasında bir sorun olarak görülmeye başlanmıştır. Ancak yoksulluğun özellikle bir sorun olarak görülmeye başlanması ve planlı uygulamaların hayata geçirilmesi ise 1980’li yıllardan itibaren yaşanan küreleşmeden sonra olmuştur. Genel anlamda yoksullukla mücadelede devletler iki türlü yol izlemektedir. Bunlar ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanmasıyla gerçekleşen büyüme sonrasında gelişmenin sağlanarak çözüme ulaşılabilmesi düşünülen dolaylı politikalar ile sosyal yardım, sosyal güvenlik gibi unsurlarla kısa vadede yoksulluğun giderilebileceğine inanılan doğrudan politikalardır. Dünyada 1980’li yıllara kadar dolaylı politikalar tercih edilirken, bu yıllardan sonra bu politikaların yetersiz kaldığı düşünülerek doğrudan politikalar geliştirilmiştir. Esasen yoksullukla mücadelenin kilit noktası da burasıdır hem dolaylı, hem de doğrudan politikaların birlikte kullanılmasına bağlıdır. Nitekim dünya genelinde en çok doğrudan politikalar daha kolay sağlanabildiği için tercih edilmektedir. Doğrudan politikalardan olan özellikle sosyal yardımlar vatandaşlara ayni ve nakdi yardım verilerek sağlanmaktadır. Ancak bu durum kısa vadede çözüm yolu gibi gözüke de uzun dönemde yoksulluk kültürü oluşmasına yani yardıma muhtaç kişilerde yardımlara karşı bir bağımlılık oluşmasına neden olmaktadır. Bir başka konuda yoksullukla mücadelede özellikle 1980’li yıllardan sonra sosyal devlet anlayışıyla devletler doğrudan etkili olmuş ve bu dönemde yerelleşmenin artmasıyla yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerinde önemi giderek artmaya başlamıştır. Türkiye’de yoksulluk sorunu

dünyada ki gelişmelere paralel bir şekilde ilerlemiş, 1980’li yıllara kadar hissedilir bir konumda olmamıştır. 1980 öncesinde yaşanan yoksulluk genel olarak, dünya ekonomik bunalımı, ikinci dünya savaşı ve 1950’li yıllardan sonra tarımda makineleşmeye geçilmesiyle kırdan kente göçlerin yaşanması gibi gelişmelere bağlıdır. Ancak bu yıllarda yaşanan yoksulluk toplumda var olan hayırseverlik anlayışıyla giderilmeye çalışılmıştır. 1980’li yıllara geldiğimizde ise küreselleşmenin etkileri yerele yansımıştır. Türkiye bu yıllarda ekonomik anlamda önemli yapısal değişimler geçirmiştir. Özellikle Neo-liberal yeni ekonomi politikaları bu büyük değişimin öncüsü olmuştur. Yeni ekonomi politikaları başlangıçta olumlu gelişmeler sağlamış, milli geliri iyileştirilmiştir. Ancak bu olumlu tablo zamanla yerini ard arda yaşanan ekonomik krizlere bırakmıştır ve bu krizler kısa aralıklarla 2000’li yıllara kadar da sürmüştür. Neo-liberal yeni ekonomi politikaları Türkiye’nin tarihinde yaşanmamış şekilde yoksulluk sorununu görünür hale getirmiştir. Toplumda zengin ve fakirler arasında denge uçurum benzetmesi yapılabilecek şekilde açılmış gelir dağılımında denge bozulmuştur. Buda toplumda yer alan birçok kesimin yoksullaşmasına ve yeni yoksulluk türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu süreçten sonra yoksulluk sorununun hayırseverlik anlayışıyla çözüme ulaştırılamayacağı ve kurumsal bir hamlenin yapılması gerektiği anlaşılmıştır. Türkiye’de yoksullukla mücadele atılan en önemli adım bu yıllarda gerçekleşmiştir. “Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu” bu konuda bir öncü olmuştur. Ayrıca yine bu dönemde merkezi hükümetin yoksullukla mücadelede tek başına yeterli olmayacağı anlaşılmıştır ve böylelikle yerel yönetimlerinde yoksullukla mücadelede önemi artmaya başlamıştır.

Yoksullukla mücadele uzun yıllar boyunca merkezi yönetim aracılığıyla sağlanmıştır. Ancak zamanla bunun yoksulların taleplerini ve ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olmadığı görülmüştür. Merkezi yönetim bürokrasiden kaynaklı ağır işleyişi ve hantallığı, yardım sürelerinin uzun olması, önceliklerinin farklı olması gibi nedenler yoksullukla mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Bu noktada halka daha yakın olan yerel yönetimlerin, özellikle de belediyelerin önemi ortaya çıkmaktadır. Yerel yönetimler, yerel halkın yoksulluk sorununu daha kolay tespit edebilmeleri, bölgeyi daha yakından tanımaları ve ihtiyaçlarını daha kolay ulaştırmaları gibi avantajlara sahiptir. Bu durumda merkez karşısında onları önemli bir alternatif yapmaktadır. Yerel yönetimler, sağladıkları yardımlar vasıtasıyla yoksulluk sorununu tamamen olmasa da önemli

ölçüde azalmaktadır. Kamu kaynakları daha etkili bir biçimde kullanmakta ve verilen hizmetlerin daha kısa sürelerde ulaştırılmasını sağlamaktadır. Ayrıca yerel yönetimlerin, yerel halka yakın olması onları psikolojik, coğrafi ve sosyal açıdan tanınması ihtiyaçların tespitinde daha etkili olmalarını sağlamaktadır. Görüldüğü gibi yoksullukla mücadele konusunda yerel yönetimlerin fayda sağlayabileceği sayısız konu vardır. Ancak yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelede karşılaştığı olumsuzluklarda vardır. Merkezi yönetim ile gerekli eşgüdümün sağlanmaması, kaynakların yetersiz olması, yapısal sorunlar, yerel kalkınma ve planlamanın yapılmasında yeterli tecrübeye sahip olmamak, bu olumsuzluklar arasında sayılabilir. Yine de her şeye rağmen yoksullukla mücadele topyekûn bir mücadeleyi gerektirmektedir. Yani ne sadece merkezi yönetim nede yerel yönetimin başarısına bağlıdır. Yoksullukla mücadele hem yerel yönetimin hem merkezi yönetimin hem de sivil toplum kuruluşlarının ortak başarısına bağlıdır. Bir başka önemli noktada yerel yönetimlerin özellikle yoksullukla mücadele konusunda daha çok sosyal yardımlardan olan ayni yardımları yaptıkları gözükmektedir. Bu durum kısa vadede çözüm gibi gözükse de yoksulluk riskinin azalmasında veya kalıcı olarak giderilmesinde yeterli olmamaktadır. Yapılan yardımlar vatandaşları kısa süreli olarak yoksulluk riskinden uzaklaştırırsa da, zamanla bu yardımların azalması tekrar yoksulluğun yaşanmasına neden olmaktadır. Bu noktada yerel yönetimlerin daha çok yoksulların meslek edinmelerini, kendi emeklerini kazanmaları sağlamaları büyük önem taşımaktadır.

Bu kapsamda Antalya Kepez Belediyesi incelediğinde belediyenin yoksullukla mücadele kapsamında pek çok faaliyet yürüttüğü gözükmektedir. Sosyal belediyecilik kapsamında yaşlılara, engellilere, çocuklar öncelikli olmak üzere birçok sosyal yardım, etkinlik ve faaliyetler gerçekleştirmektedir. Belediye sınırları içerisinde yer alan vatandaşlarına çeşitli projeler vasıtasıyla yardımlar sunmaktadır. Örneğin “Kullanılmış Eşyaların Dönüşümünü Aktifleştirme Projesi” (KEDAP) ve “Montsuz Çocuk Kalmasın” gibi projeler kapsamında, yerel halk ile yoksul kişileri karşılaştırmakta onların katılımıyla yoksul kişiler giydirilmektedir. Böylelikle yerel halkın yoksulluğa bakış açısı değişmekte ve toplumsal bir bilinçte oluşmaktadır. Ayrıca vatandaşların meslek edinmelerini sağlamak adına faaliyet yürüten “Kepez Kariyer İş Geliştirme Merkezi” vasıtasıyla yoksulluğu kalıcı olarak azaltmayı hedeflediğini de söyleyebiliriz.

Görüldüğü gibi Kepez Belediyesi Anayasa ve yasaların verdiği yetkiler çerçevesinde bir yerel yönetim birimi olarak kendinden beklenenleri yerine getirmeye çalışmaktadır.

Çalışmanın uygulama bölümünde Kepez Belediyesi'nin sosyal yardımlarından sorumlu iki birimi olan Basın Yayın ve Halk ve İlişkiler Müdürlüğüne Bağlı Sosyal İşler Birimi ile belediyenin ana binasının dışında bulunan Sosyal Yardım merkezinde görevli olan yetkili personele ile yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır. Toplam on kişilik bir gruba planlanan mülakat üç katılımcının çeşitli nedenler ile katılamaması sonucu yedi kişiyle gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda katılımcılara Kepez Belediyesinin gerçekleştirdiği sosyal yardımlar ve hizmetler, en çok hangi alanda sosyal yardım yapıldığı ve ne sıklıkla yapıldığı soruları tek bir başlık altında "Antalya Kepez Belediyesinin Yoksullukla Mücadelede Gerçekleştirdiği Sosyal Yardımlar ve Hizmetler" başlığı ile sorulmuştur. Katılımcıların cevapları doğrultusunda belediyenin en çok gıda yardımında bulunduğu bunu sırasıyla giysi, eşya, eğitim ve yakacak yardımlarının takip ettiği tespit edilmiştir. Gıda yardımı ailenin ekonomik durumuna göre her ay, üç ayda bir veya altı ayda bir şeklinde sağlanmaktadır. Gıda yardımının içeriği ise yağ, şeker, un gibi temel ihtiyaçları kapsamaktadır. Yine gıda yardımı kapsamında market kartı uygulaması da bazı ailelere sağlanmaktadır. Eğitim ve yakacak yardımları ise mevsime ve döneme göre değişkenlik göstermektedir. Eğitim anlamında daha çok ilkokul ve ortaokul düzeyindeki ve ekonomik olarak durumu iyi olmayan öğrencilere çeşitli kırtasiye yardımları yapılmaktadır. Başarılı öğrencilere de tablet ve bilgisayar yardımı belediye tarafından temin edilmektedir. Eşya yardımı ise kişilerin talepleri doğrultusunda bazen sıfır olarak bazen de ikinci el eşya olarak sağlanmaktadır. Belediyenin sosyal yardım merkezinde de kadın ve erkek tüm yaş grupları için çeşitli kıyafetler, hijyen malzemeleri, çocuk mamaları vs. gibi bir çok şey başvuruda bulunan muhtaç sahiplerine verilmektedir. Ayrıca sosyal yardım merkezinin üst katında evlenmek isteyen ama imkanı olmayan çiftler için salon hizmeti de verilmektedir. Bunun haricinde katılımcılar, belediyenin taziye çadırı, çeşitli cenaze işleri için yardımlar, huzurevi, engelli koordinasyon merkezi, sağlık birimi, kepez kariyer ofisi ve kreş gibi sosyal hizmetleri de sağladıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılara çalışmanın ana konusu olan yoksullukla mücadelede en büyük sorumluluk kimdedir sorusu yönetilmiş ve neredeyse tüm katılımcılar en büyük payın devlet ve onu sırasıyla yerel yönetimlerin ve STK'ların takip ettiğini söylemişlerdir. Yoksullukla mücadelenin ortak

bir koordinasyon ile kurumların eşgüdümlü çalışmasıyla ve diğer vatandaşlarında sorumluluk bilincinde olmasıyla çözülebileceği düşünülmektedir. Ayrıca yapılan araştırma kapsamında bir yerel yönetim birimi olarak Kepez Belediyesinin kaymakamlık, aile bakanlığı ve diğer kuruluşlar ile sıkı bir ilişki içerisinde olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Kurumsal anlamda üç dönem boyunca seçilmelerinden dolayı da yeterli tecrübeye sahip oldukları katılımcı yorumlarından anlaşılmaktadır. Sonuç olarak Antalya Kepez Belediyesi yoksullukla mücadele sosyal yardım anlamında çok geniş yelpazede çalışmamalar yapmakta olan bir yerel yönetim birimidir.

Yoksulluk bugün yarın daha sonrada toplumda var olacak bir sorundur. Önemli olan onun etkilerini en aza indirebilecek politikalar gerçekleştirmek, yoksulluğu uzun dönemde azaltacak faaliyetler yapmak. Özellikle on birinci kalkınma planında da yer verildiği gibi gelir eşitsizliğini ve göreceli yoksulluk oranlarını aşağıya indirmek ve yoksullukla mücadelede yerel yönetimleri ve diğer kamu ve kuruluşlarının etkileşimini artırmaktır. Yoksullukla mücadelenin en azından toplumda daha yaşanabilir bir şekilde olmasını sağlamak adına hem yerel yönetim birimlerinin, hem merkezin hem de diğer kuruluşların eşgüdümlü ve bütünleşik politika uygulaması gerekmektedir. Günümüzde artık geçmişe oranla yoksullukla mücadelede yerel yönetimler ön plana çıkmaktadır. Ancak yine de yeterli düzeyde olduğu söylenemez. Burada en önemli sorunlardan biriside çalışmada tespit edildiği üzere merkez-yerel ilişkilerinin belediye bütçesini doğrudan etkilemesidir. Yani merkezi hükümete siyasi anlamda doğrudan yakın olan belediyenin sosyal yardımlara ayırdığı bütçe ile diğer belediyelerin ayırdığı bütçenin farklı olması önemli bir sorundur. Bu konunun belirli standartta bağlanması gerekmektedir. Yoksulla mücadelede, yerel yönetimlerin karşılaştığı merkezden kaynaklı yapısal sorunların ve yoksullukla ilgili toplumsal bilinç düzeyinin biran önce artırılarak harekete geçilmesi gerekmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerin özellikle belediyelerin istenilen başarıya ulaşabilmesi için ise daha fazla sorumluluk ve yetki verilmesi bir ise bir zorunluluktur.

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C. ve Vural, Y. İ. (2002). Yoksulluk: terminoloji, temel kavramlar ve ölçüm yöntemleri. *Aktan, Coşkun Can (ed), Hak-İş Konfederasyonu Yayınları*,
- Arıkboğa, E., Oktay, T. ve Yılmaz, N. (2007). Belediye Meclisleri: İstanbul Örneği (1.Baskı). Beta Basım Yayım Dağıtım
- Arpacıoğlu, Ö. ve Yıldırım, M. (2011). Dünyada ve Türkiye’de yoksulluğun analizi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 60-76.
- Atherton, C. R. (1992). A Pragmatic approach to the problem of poverty. *Social Work*, 37(3),197–201.
- Atmaca, Z. (2019). *Yoksulluk Ve Yoksullukla Mücadelede Eğitim Politikaları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Aydın, A. ve Öztürk, Ş. (2021). Türkiye’nin yoksullukla mücadelesinde sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının rolü: pandemi dönemi örneği. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 6(1) , 141-162.
- Aydın, K. ve Güloğlu, T. (2012). Türkiye’de nispi yoksulluğun sosyo-ekonomik analizi. *Sosyal Siyaset Konferansları*, (60), 89-118.
- Bahar, F. Ö. (2021). *Kentsel Yoksulluğa Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Antalya Kepez Belediyesi Örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Banazılı, A. M., ve Ozan, S. M. (2019). Türkiye’de yoksullukla mücadele politikaları kapsamında sivil toplum kuruluşları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(33), 396-412.
- Batal, S. (2016). Yoksulluk kavramının yerelleşmesi: kentsel yoksulluk ve yerel yönetimlerin konuya yaklaşımı. *International Journal of Social Science*, 52, 301–316. doi: [10.9761/JASSS3767](https://doi.org/10.9761/JASSS3767)
- Baysal, Ç. (2019). *Türkiye’de Yoksulluk Sorunu Ve 2000 Yılı Sonrası Transfer Harcamalarının Yoksulluk Üzerindeki Etkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.

- Benli, A. ve Yenihan, B. (2018). “Yoksulluğun kavramsal çerçevesi”. (Ed. Gökçe Cerev ve Bora Yenihan). Yoksulluğun farklı boyutları (1.Baskı). Dora Basım- Yayım Ltd.Şti.
- Bildirici, Z. (2011). *Avrupa Birliği’nde Yoksullukla Mücadele ve Türkiye’nin Uyum Sürecindeki Yeni Uygulamalar*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Bilge, O. (2009). *Ekonomik Krizlerin Yoksulluk Üzerine Etkileri*. [Uzmanlık Tezi]. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Bilgiç, D. (2021). *Dünyada Ve Türkiye’de Yoksulluk: Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkileri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Harran Üniversitesi.
- Bozan, M. (2017). Yoksulluk algısına farklı bir bakış. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 8(15), 389-410.
- Buğra, A. (2008). Kapitalizm, yoksulluk ve Türkiye’de sosyal politika. İletişim Yayınları.
- Ceren, A. ve Erdem, T. (2018). Türkiye’de yoksulluk ve sosyal yardım uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 6-24.
- Çalışkan, Ş. (2007). Eğitim- işsizlik ve yoksulluk ilişkisi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 284-308.
- Çalışkan, Ş. (2010). Türkiye’de gelir eşitsizliği ve yoksulluk. *Sosyal Siyaset Konferansları*, (59), 89-132.
- Çiçek, Y. (2014). Geçmişten günümüze Türkiye’de yerel yönetimler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 53-64.
- Darıcan, F. M. (2013). Ekonomik krizler ve Türkiye. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 5(17), 39-46.
- Daşlı, Y. (2019). Yoksullukla mücadelede yeni bir yaklaşım: işlevsel yoksulluk. *Turkish Studies Social Sciences*, 12(26), 459-474. doi: 10.7827/TurkishStudies.14336

- Demirhan, Y. ve Nazım, K. (2014). Turgut Özal dönemi yoksullukla mücadele politikaları ve günümüze yansımaları. *Journal of Business Economics and Political Science*, 3(6), 119-137.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu.
- Dumanlı, R. (1996). Yoksulluk ve Türkiye'deki boyutları. [Uzmanlık Tezi]. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Yoksulluk-ve-Turkiyedeki-Boyutlari-Recep-Dumanli.pdf>. Erişim Tarihi: (8.12.202).
- Durgun, Ö. (2011). Türkiye'de yoksulluk ve çocuk yoksulluğu üzerine bir inceleme. *Bilgi Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 6(1), 143-154.
- Ensari, S. (2010). Tük yoksulluk analizleri üzerine. *Maliye ve Finans Yazıları*, 1(87), 9-15.
- Eryılmaz, B., Çevik, H. H. ve Sözen, S. (2013). Kamu Yönetimi. (Ed. Süleyman Sözen). (1.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Euronews. (26 Eylül 2022). Türkiye OECD'de gelir eşitsizliğinin en yüksek olduğu 4. Ülke. <https://tr.euronews.com/2022/09/26/turkiye-oecdde-gelir-esitsizliginin-en-yuksek-oldugu-4-ulke>
- Gencer, İ. (2019). Dünya'da ve Türkiye'de Yoksulluk Ve Yoksullukla Mücadele Politikaları. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Gündoğan, N. (2008). Türkiye'de yoksulluk ve yoksullukla mücadele. *Ankara Sanayi Odası*, Ocak-Şubat.
- Günel, Ö. (2019). Gelir Dağılımı Adaletsizliği Ve Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkinliği. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Gürses, D. (2007). Türkiye'de yoksulluk ve yoksullukla mücadele politikaları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(17), 59-74.

- Hazman, G. G. (2010). Kentsel yoksulluk sorunu ve belediyelerin rolü. *Türk İdare Dergisi*, 467,135-152.
- Hız, G. ve Hız, K. (2011). Yoksulluk ve Yoksunluk Penceresinden Tüketimi, Lüks Tüketimi ve Tüketim Toplumunu İzleme, *Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 1. Cilt, Ankara.
- İncedal, S. (2013). *Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları*. [Uzmanlık Tezi]. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Kalaycı, S. ve Aytıs, Z. (2019). Belediyelerin yoksullukla mücadeledeki rolü Malatya Büyükşehir Belediyesi örneği. *Turkish Studies - Social Sciences*, 14(6), 3157–3171. doi: 10.29228/TurkishStudies.39436
- Kale, T. H. (2007). *Bölgesel Yoksulluk ve Farklılaştırılmış Politika Önerileri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Kaya, Z. (2011). *Türkiye’de Yoksulluk Analizi: Bir Probit Model Uygulaması*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Kayalıdere, G. ve Şahin, H. (2014). Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde Türkiye’de sosyal koruma harcamalarının gelişimi ve yoksulluk. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 57-75.
- Kepez Belediyesi. (2019). 2019 yılı mali faaliyet raporu. https://www.kepez-bld.gov.tr/page_31_faaliyet-raporlari
- Kepez Belediyesi. (2020a). Kepez belediyesi 2020-2024 stratejik planı. https://www.kepez-bld.gov.tr/news_8940_kepez-6-bin-559-kisiye-is-kapisi-oldu
- Kepez Belediyesi. (2020b). 2020 yılı mali faaliyet raporu. https://www.kepez-bld.gov.tr/page_31_faaliyet-raporlari
- Kepez Belediyesi. (2021). 2021 yılı mali faaliyet raporu. https://www.kepez-bld.gov.tr/page_31_faaliyet-raporlari
- Kepez Belediyesi. (2022a). Kepez belediyesi tarihçe. https://www.kepez-bld.gov.tr/page_19_tarihce
- Kepez Belediyesi. (2022b). 2022 yılı mali performans programı. https://www.kepez-bld.gov.tr/news_8940_kepez-6-bin-559-kisiye-is-kapisi-oldu

- Kepez Belediyesi. (2022c). *Kepez 6 bin 559 kişiye iş kapısı oldu*. https://www.kepez-bld.gov.tr/news_8940_kepez-6-bin-559-kisiye-is-kapisi-oldu
- Kesgin, B. (2008). *Yoksulluğa Yerel Müdahale “Sosyal Belediyecilik” Karşılaştırılmasında Eminönü Ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kızıler, N. (2017). Türkiye’de yoksullukla mücadele ve sosyal transfer harcamaları. *Journal of Life Economics*, 4(1), 77-100. doi: 10.15637/jlecon.188
- Kirazaldı, S. (2011). *Yoksullukla Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü (Sakarya ve Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Örneği)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Kömürcü, M. (2014). *Türkiye’de Yoksulluk Olgusu, Yoksullukla Mücadele Politikaları Ve Gelir Dağılımı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Önen, M, S. (2010). Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelesi: Malatya belediyesi örneği. *Sayıştay Dergisi*, 21(79), 63-95.
- Örs, F. (2014). Yoksullukla mücadele ve toplumsal iletişim. *Mülkiye Dergisi*, 31(255), 193-202.
- Özel, M. (2015). Kentsel yoksulluk ve Türkiye’de yerel yönetimlerin işlevleri. *İdealkent*, 6(16), 155-181.
- Özkan, G. (2021). Covid-19 pandemisi ile yoksulluğun derinleşen yüzü: çalışan yoksullar. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(14), 93-108.
- Özsoy, D. (2019). *Türkiye’de Yoksullukla İlgili Sosyal Politikalar: Bir Değerlendirme Çalışması*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Özsoy, D. ve Karataş, K. (2021). Türkiye’de yoksullukla mücadelede uygulanan sosyal yardımlar. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 219-236. doi: 10.52835/19maysbd.814411
- Padır, B. A. (2020). *Yoksulluk Sorunu Ve İstanbul’da Yaşayan Bireylerin Yoksulluk Algısı Üzerine Bir Uygulama*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Resmi Gazete, 3.7.2005. Tarih ve 25847 Sayılı, 5393 Sayılı “Belediye Kanunu”.

Resmi Gazete, 9.11.1982. Tarih ve 17863 Sayılı, “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982)”

Seyyar, A. (10 Ekim 2022). Türkiye’de yoksullukla mücadelede stık’lerin rolleri ve önemleri. http://www.sosyalsiyaset.net/documents/yoksullukla_mucadele.htm

Sipahi, B. E. (2006). Yoksulluğun küreselleşmesi ve kentsel yoksulluk: ekonomik boyutlarıyla Konya örneğinde yoksulluk. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(11), 173-189.

Şahin, D. ve Güven, A. (2011). Yerel kalkınmada yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelesi, 26. *Türkiye Maliye Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Şanlıurfa.

Şen, S. (2008). *Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri ve Önemi İzmir’deki Yoksullara Yardım Dernekleri Üzerine Bir Çalışma*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.

Şenses, F. (2001). Küreselleşmenin öteki yüzü yoksulluk (4. baskı). İletişim Yayınları.

Taş, Y. ve Özcan, S. (2012). Türkiye’de ve dünyada yoksulluk üzerine bir araştırma. SESSION 3D: Büyüme ve Gelişme III, *International Conference on Eurasian Economies*.

TC Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2018). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. Ankara.

Tınar, Y. (2022). Türkiye’de yoksullukla mücadelede sivil toplum kuruluşlarının önemi ve rolü. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(2), 129-151.

Türk, T. ve Ünlü, H. (2016). Yoksullukla mücadele politikaları: 2000 sonrası Türkiye örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(14), 91-104.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2021*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=45500>

Yalçın, N. (2008). *Sivil Toplum Kuruluşları ve Yoksulluk*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Adnan Menderes Üniversitesi.

- Yaşar, S. ve Taşar, O. M. (2019). Kavramsal olarak yoksulluk ve Türkiye’de yoksullukla mücadele politikalarının etkileri. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(38), 118-144. doi: 10.30976/susead.462905
- Yayla, R. (2018). *Türkiye’de Yoksulluk Ve Yoksulluk Kültürü: Sakarya İli Örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yalova Üniversitesi.
- Yeşildağ D. (2019). Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Kentsel Yoksullukla Mücadelede Rolü: Eskişehir İli Örneği. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Yeşildal, A. (2020). Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadeledeki yeri: küresel düzeyden yerel düzeye yeni yönelimler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 78: 455-481. doi: <https://doi.org/10.26650/jspc.2020.78.0027>
- Yıldırım, A. (2019). Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 15-33.
- Yılmaz, E. (2017). *Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Bartın Örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Yılmaz, S. (2006). *Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıflarının Yoksullukla Savaşım Politikaları İçindeki Yeri (Eskişehir Örneği)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Yüksel, F. (2007). Sosyal devletin dönüşüm sürecinde yerel yönetimlerin yeni işlevleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(1), 279-298.
- Zengin, E. ve Öztaş, C. (2009). Yerel yönetimler ve sosyal yardımlar: Üsküdar belediyesi örneği. *Aile ve Toplum: Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 4(16), 19-36.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı: Semih TÜRKMEN

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi: Bartın Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :

Lamba, M., Kalağan, G., ve Türkmen, S. Göçle mücadele ve kolluk kuvvetleri.
Altunok, H. ve Yapağı, Ö. (Ed). *Covid-19 politikaları ve kolluk içinde*. (s. 59-86).
Ankara: Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Yayınları.